Institutul Ist. Literar (1947)
SALA DE LECTURA

ANUL XXVI
33
(1 111)
Sîmbătă
20 august
1983
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

TRĂIASCĂ MAREA NOASTRĂ SĂRBĂTOARE NAȚIONALĂ!

Al treizeci și nouă-lea an al libertății noastre

Cel de-al treizeci și nouă-lea an al libertății noastre — 23 August 1983 — sărbătoarea care, în plan istoric, ne explică sub semnul propriei noastre identități. Căci este un fapt mai mult decît evident, cunoscut și consacrat de însăși realitatea noastră materială și spirituală, revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944 nu numai că a inaugurat o nouă eră în istoria țării și, de aici, chiar în fizionomia și realitatea lumii, ci, ca un impact resimțit la scara generațiilor și a unității lor de crez și voință, la scara fiecărei biografii, ea a însemnat și înseamnă tot atîta uriașă și sensibilă construcție, tot atîta declanșare de energii pentru ca din perspectiva făuririi unui om nou, să așeze etapă cu etapă, noi și decisive temelii ale muncii și să edifice, de fiecare dată, noi trepte ale spiritului creator, noi argumente și noi dimensiuni ale libertății și independenței, ale înfăptuirii marilor obiective ale dezvoltării.

Această zi de 23 August 1944 mai înseamnă, în condițiile de atunci, și un moment de o categorică importanță pentru grăbirea sfîrșitului celui de-al doilea război mondial, fapt care, în istoriografia europeană, și nu numai aici, rămîne ca un evident fapt de referință iar pentru noi, românii, ca un intim și statornic motiv de mîndrie.

„Revoluția de eliberare socială și națională din august 1944 — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — a inaugurat o etapă nouă în istoria patriei, a deschis calea împlinirii idealurilor și năzuințelor de dreptate și libertate ale poporului român, a cuceririi depline a independenței și suveranității naționale, a afirmării României ca națiune liberă și demnă în rîndul națiunilor lumii".

Așadar, 23 August 1944 — 23 August 1983 : un traiect istoric care, în toate motivările și consecințele sale economice și sociale, are ca rezultat însăși viața și opera la zi a poporului, a națiunii întregi. Conduși de partidul nostru comunist, am știut și știm că progresul și civilizația patriei stau în propria noastră muncă, în gîndirea și energia care au dobîndit valențele profunde ale creației și ne-au angajat pe un drum propriu, cel al edificării unei noi societăți, conform propriilor noastre cerințe și posibilități. „Socialismul — spunea tot președintele României — nu este un marș triumfător, ci un drum de muncă și luptă revoluționară". Pe acest drum care poate fi urmărit în datele biografiei unor întregi generații ca și în datele individului component al marii familii unite a țării, se ridică asemeni unui vîrf de munte cu lumina sa puternică și iradiantă un eveniment care, în urmă cu 18 ani, avea să inaugureze epoca cea mai fertilă, opera cea mai înfloritoare din toată istoria noastră, acel eveniment care a dat actului istoric de la 23 August 1944 deschiderea cea mai largă și puterea vie, cuprinzătoare prin care patria avea să urce pe noi trepte ale dezvoltării sale multilaterale. Este vorba de Congresul al IX-lea al partidului și de tot ce a urmat apoi, pe filiera atîtor evenimente care ne aduc biografia la zi și o măsoară prin realizările inșeși ale țării și prin noua noastră condiție morală și socială. Sîntem în etapa cînd înfăptuim hotărîrile Congresului al XII-lea și ale Conferinței Naționale ale partidului, sau, și mai explicit, sîntem în momentul de vîrf al înfăptuirii unei noi calități a muncii și vieții, a făuririi unei Românii socialiste cu dezvoltare medie — obiectiv care ne-a angajat programatic și ne justifică pe durata oricărui efort.

Sărbătorirea în acest an a zilei de 23 August coincide în mod fericit cu împlinirea a 50 de ani de activitate revoluționară, patriotică, a tovarășului Nicolae Ceaușescu și este marcată, așa după cum se știe, de împlinirea a 18 ani de la Congresul al IX-lea al partidului. Răstimpul petrecut poartă generic numele conducătorului partidului și statului nostru. Personalitate proeminentă a lumii contemporane, tovarășul Nicolae Ceaușescu a imprimat prin opera sa teoretică și practică întreg acest curs al dezvoltării fără precedent a țării și a fundamentat, pentru o lungă perspectivă, programe economice și sociale de mare anvergură. Însăși construcția omului, definirea sa și a spiritului revoluționar care trebuie să-l anime face parte din realitatea și perspectiva acestor programe. Construindu-și un nou destin, România s-a făcut cunoscută pretutindeni în lume.

În patria noastră tinerețea se exprimă atît de simbolic și generos, în lumina unor aduceri aminte care, tot sub forma cifrelor, desenează conturul a treizeci și cinci de ani. Ei sînt parte componentă a libertății pe care o sărbătorim și se numesc, de la început și pînă acum, șantierele naționale ale tineretului. Traseul lor străbate virstele și ilumineză distinct zone vaste ale țării, de la Bumbești-Livezeni și pînă la zi, la canalul Dunăre-Marea Neagră, pînă la marile sisteme de irigații din cîmpiile străbune. Grandioasa manifestare a tineretului organizată cu prilejul împlinirii a 35 de ani de la înființarea primelor șantiere naționale rămîne în fapt ca un angajament solemn al generației tinere de a continua și îmbogăți această revelatoare tradiție, rămîne ca un jurămînt al său de credință făcut partidului și patriei, tovarășului Nicolae Ceaușescu.

Luceafărul

File din cronica unei zile fierbinți

Într-o carte pe care am publicat-o în anul 1944 referindu-mă la participarea României în primul război mondial, printre altele scriam : „În noaptea de 14 spre 15 august 1916, cînd clopotele tuturor bisericilor, cînd trompeții primăriilor din toată țara anunțau angajarea României într-una dintre cele mai mari conflagrații militare din istoria omenirii, cînd întregul popor român era gata să facă orice sacrificiu pentru a-și apăra independența și suveranitatea, Divizia 9 Infanterie, denumită mai tîrziu Divizia «Mărășești», se găsea cu toate unitățile subordonate în Dobrogea.

În legătură cu intrarea țării noastre în război de partea puterilor Antantei, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că „...participarea țării noastre în război alături de această coaliție a coincis cu dorința arzătoare a maselor largi populare de a realiza unirea cu Transilvania, făurirea statului unitar român".

După scurgerea a 28 de ani, tot în luna august, marea carte de istorie a Neamului s-a deschis, de data aceasta, la fila „23 AUGUST" 1944. În acea zi, la orele 22, pe tot cuprinsul patriei s-a auzit Proclamația care vestea un început de eră nouă în istoria poporului român.

„Poporul nostru, se sublinia în Proclamație, înțelege să fie stăpîn pe soarta sa. Oricine s-ar împotrivi hotărîrii noastre liber luate și care nu atinge drepturile nimănui este dușman al neamului nostru".

Atunci, la chemarea înflăcărată a comuniștilor, „...acționînd în deplină unitate — așa cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — armata, gărzile patriotice, detașamentele de muncitori, intelectuali și țărani ce s-au constituit ad-hoc au pornit la luptă cu arma în mînă împotriva Germaniei hitleriste".

Meditînd la grandiosul act istoric, 23 AUGUST 1944, nu trebuie uitat de nimeni și niciodată că a fost pregătit cu o remarcabilă înțelepciune, o clarviziune cu foarte lungă bătaie în timp și un eroism de o neînfrîntă tenacitate și extremă luciditate de Partidul Comunist Român. El a reunit într-un singur filon granitic întreaga suflare patriotică a României.

Fără un 23 AUGUST 1944 n-am fi realizat și n-am fi trăit nici acel istoric 23 Octombrie 1944 care simbolizează eliberarea definitivă și a ultimei brazde a strămilenarei vetre străbune. Fără un 23 AUGUST 1944, România nu s-ar fi aflat ca a patra putere militară a coaliției mondiale antihitleriste (U.R.S.S., S.U.A., Marea Britanie, România...) înălțînd, pînă la urmă, și tricolorul românesc pe suprema culme a victoriei finale asupra Germaniei naziste la 9 MAI 1945.

Reintorcîndu-mi gîndul la marea noastră unitate spun că aceeași Divizie 9 Infanterie se afla și la 23 August 1944 cu întregul ei efectiv tot în Dobrogea. Din această mare unitate făceam parte și eu, avînd gradul de căpitan, comandînd compania a 10-a din Regimentul 34 infanterie cu misiunea de apărare terestră a portului Constanța.

Ion Gh. Pană

Continuare în pag. a 6-a

Monumentul ostașilor români de la Carei. Operă a sculptorului Vida Geza

MODELUL

Despre rolul **modelului** în constituirea personalității tînărului s-au scris mii și mii de pagini de specialitate. Orice societate oferă o imensitate de modele, de individualități, dar dincolo de această diversitate, procesul **realizării de sine** poate avea un caracter comun pentru un grup de membri ai societății. Acolo unde Zeul Ban tronează în vîrful piramidei, se produc și modelele corespunzătoare. La noi, în necontenitul efort pentru triumful eticii și echității socialiste, modelele propuse copiilor, tinerilor, sînt mai unitar structurate, oricît de particularizate ar părea la prima vedere

Desigur, **modelul viu** nu-i totuna cu **modelul literar** care, pentru a fi viabil, capabil să cîștige inima, conștiința lectorului, trebuie, neapărat, să transgreseze realitatea, să se întruchipeze într-un fel anume, greu descriptibil, ținînd de talent, de imaginație, de forța cuvîntului și cite, cite altele ! O constelație de factori tutelează actul creator autentic. Literatura a propus, dintotdeauna, **modele** și **antimodele**, eroi demni de a fi imitați, dar și personaje nedemne, odioase, astfel încît, printr-un subtil mecanism psihologic de acceptare și respingere, cititorul să treacă, decis, de partea adevărului și-a muncii, a modestiei, a spiritului de inițiativă etc., întorcînd spatele minciunii, înfumurării, setei de parvenire, lingușirii, trăsăturilor negative ale vieții de toate zilele, proiectate, firește, și în paginile de carte. Nu-i vorba, doamne ferește, de o viziune dihotimică, alb și negru, și-atît, deoarece aceasta ar contrazice însăși viața, esența ei, realitatea, iar rezultatul n-ar mai fi, logic, **realist** ! Fiecare individ **real**, ca dealtminteri și cel **imaginar-real**, dispune de două instanțe esențiale : **Eul** (persoană conștientă și afirmată) și **Supraeul** (autocenzură). Ambele se cuvin a fi dezvoltate pe măsura creșterii, definirii personalității, edificării **unității** acesteia, însă elaborarea se produce în mișcare, în conflict, individul repetînd procesul complex de formare al oricărei colectivități, societăți, mai cu seamă în condițiile noastre, cînd se tinde la formarea unui **om nou**, capabil să pună mai presus de toate interesele generale și să lase la o parte orice interese de ordin personal.

La recenta Consfătuire de lucru de la Mangalia, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta : „Pornind de la faptul că în dezvoltarea societății noastre au apărut și apar contradicții — dealtfel, trebuie să avem permanent în vedere că dialectica vieții sociale demonstrează cu puterea faptelor că și în societatea socialistă contradicțiile nu dispar de la sine, ele apar, se dezvoltă și pot să capete chiar forme foarte grave — rolul organelor de partid, al partidului, al organelor de stat, al statului nostru este de a acționa în mod conștient pentru înlăturarea lor. Trebuie deci să studiem temeinic dezvoltarea socială, să înțelegem legile obiective, să sesizăm la timp contradicțiile și să acționăm în mod organizat, conștient, pentru soluționarea lor, asigurînd astfel baza necesară mersului nostru înainte". Este de datoria scriitorului, seismograf sensibil al dialecticii vieții sociale, să contribuie cît mai hotărît la deveioparea contradicțiilor și, implicit, prin sensul dat lucrărilor sale, să sprijine, determinant, acțiunea organizată, conștientă, pentru soluționarea lor. Natural, axul oricărei cărți este eroul literar. Din păcate, s-o recunoaștem deschis, prea puține cărți destinate lectorului tînăr fac, expresiv și convingător, acest lucru. Lipsesc, tocmai, asemenea personaje credibile, puternice, dăruite muncii, învățăturii, creației, a căror existență, însă, fără doar și poate, nu-i deloc comparabilă cu o simplă plimbare pe Corso, ci înseamnă efort, perseverență, devotament, suișuri și coborîșuri, victorii și înfrîngeri, toate focalizîndu-se într-o personalitate a-

Mihai Stoian

Continuare în pag. a 7-a

ȘANTIERE CARE AU CRESCUT PRIN OAMENI, OAMENI CARE AU CRESCUT PE ȘANTIERE

● „Campioni în salopetă albastră" de Sânziana Pop ● „Un vis împlinit" de Tudor Stancu ● Poeme de ● Rodian Drăgoi ● Horvath Dezideriu ● George Corobea.
(în pag. a 4-a)

Oameni care sînt

Ne place teribil de mult prezentul. Atît de mult încît deseori sau mai exact spus cel mai adesea uităm cu bună știință să ne detașăm de el, să-l impungem cu acul curiozității, să-l trecem sub bisturiul privirii pentru a-l secționa. Îl lăsăm, îl lăsăm să ne scape din mînă ca o apă strălimpede. De ce oare ?! Pare de-a dreptul ciudat. Într-un fel, risipim. Cea mai importantă și la îndemînă sursă de documentare, nisipul aurifer al existenței noastre e lăsat să curgă hohotind departe, departe în tunelul timpului. Poate că din punct de vedere intelectual e mai comod. Lași să treacă, așezat în fotoliul comodității, lași să treacă toate încrengăturile de fapte, oameni și evenimente și abia într-un tîrziu scoți ocheanul și privești sau iei ciocanul de mină și faci arheologie socială. E un mod de raportare, de dialog cu lumea, nu fără rezultate notabile. Istoria, istoria literară poate înnumăra zeci și sute de exemple sublime pe această idee.

Dar, cere prezentul un efort de documentare mai mare ? E mai dificil de investigat prezentul fiecărei zile decît racla anilor ? ! Să fie teama de greșeală în discernerea faptelor și evenimentelor ? Să ținem chiar atît de mult la prezent ? ! Nu cumva dovedim față de el prea multă tandrețe părintească ? Posibil. Ni se acordă paternitatea prezentului ! Lucrurile ar părea clare. Cel puțin în parte. Rămîne de discutat, fără-ndoială de discutat o porțiune anume, cea mai sensibilă, irepetabilă și care ține de sfera pur-omenescului. Vor putea da în totalitate seamă aceste mărețe edificații ale prezentului nostru (măreț și emoționante, pot cita aici doar Metroul și Canalul și-i deja relevant) despre dimensiunea umană care le-a dat timp și istorie ? Evident că oricît ar

Eugen Mihăescu

Continuare în pag. a 6-a

TÎNĂR ÎN AGORA

Suflet din sufletul patriei

Să fii tu însuți, cel care înflorește în cuvinte, cel care semeni grîul, dai oțelului puterea să se reverse, să fii tu însuți înțelegînd că aparții unui nume, unui timp și unui loc aparte, — este mai mult decît o datorie. Să-ți recunoști rădăcina, să-ți asculți torentul de seve, să-ți armonizezi gesturile, bătăile inimii cu ale celorlalți fii ai neamului tău —, aceasta este și menirea scriitorului. Ține de crezul tău intim, de arderea ta lăuntrică tăria de-a te considera părtaș, visător și truditor la lucrarea cea vastă a patriei socialiste.

Implicarea scriitorilor, a oamenilor de cultură și artă printre propagandiștii politicii partidului, printre revoluționarii „de profesie" a căror datorie neabătută este de a fi prezenți acolo unde țara o cere, dovedește încă o dată importanța pe care creația o are în transformarea conștiințelor, în modelarea omului nou de prezența căruia secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, leagă neabătut viitorul țării, marile transformări de calitate ale muncii și vieții pe care le preconizăm. Fiecare formă de activitate cultural-artistică trebuie să devină „un centru al educației revoluționare, patriotice, de formare a omului nou". fiecare scriitor trebuie să fie „nu doar un bun profesionist". dar în același timp — „un revoluționar".

Coordonatele geografice și spirituale la care te raportezi necontenit definesc propriul tău popor, destinul tău unic,

Lucia Negoiță

Continuare în pag. a 7-a

POEZIA CETĂȚII

Dintre formele de cunoaștere umană trebuie așezată la loc de cinste și poezia. Sistemul ei propriu de asimilare și redare a unei anumite realități este deosebit de sensibil. A crede că poezia se întrupează din nimic, din, cum spun unii, visările poetului, este, desigur, o greșeală. Această materie e asemenea temeliei unui edificiu, ea are darul să susțină întreaga arhitectură a construcției, să-i confere acel reazim solid în s are s-o apere de intemperiile de tot felul ale timpului. Un cunoscut și apreciat critic de artă al secolului 19-lea ajunsese la concluzia că poezia este „sugerarea unor motive nobile pentru emoții nobile, prin intermediul imaginației". El înțelegea prin „emoții nobile cele patru pasiuni sacre : Dragostea, Veneratia. Admirația și din urmă mai ales cînd e dezinteresată cît și antonimele lor, Ura, Indignarea (sau Disprețul, Groaza și Durerea).

Toate aceste pasiuni au un corespondent în viața omului, ele nu apar și dispar din senin. De la acest critic să trecem la marele nostru Eminescu. Oare nu și-a întemeiat el întreaga operă pe aceste „emoții nobile" și aș adăuga perene ? Problema este ca ele să fie exprimate în limbajul artei. Este lesne de înțeles că fiecare epocă istorică are un anumit tip de sensibilitate — tipul și, și numai al ei, de sensibilitate. Noi îl înțelegem și îl apreciem atît de mult, pe Eminescu tocmai pentru că a fost și este marele poet al tipului de sensibilitate caracteristic vremii sale. Prin aceasta el este al tuturor timpurilor, aparține umanității. Legătura poeziei cu epoca este o realitate a creației dintotdeauna. Imaginația poetică, adică zborul faptului de viață spre emoție artistică și, în ultimă instanță, spre vers, are, desigur, legile ei. Una dintre aceste legi este autenticitatea, deci adevărul. Poezia există numai și numai în sfera adevărului. Marii creatori de poezie au probat acest lucru cu întreaga lor operă. De fapt, aceasta este și șansa poeziei — șansa adevărului despre sine, despre societate, despre om. Nevoia de adevăr n-a încetat niciodată să fie vitală pentru poezie, deoarece poezia înseamnă și comunicare. Nu este vorba de o comunicare de la poet la cititor, ci despre fenomenul de comunicare în general, între toți oamenii care vin spre poezie. Adîncimea ideatică a unei poezii este adîncimea adevărului pe care îl servește. Versul îl face pe om să creadă, să spere, îi aduce mai aproape visul și speranța. Iar acestea nu se pot petrece decît în sfera sensibilă a adevărului. Azi poezia se revendică tot mai mult de

Florin Costinescu

Continuare în pag. a 7-a

În acest număr : ● Personajul politic — dimensiuni în romanul românesc contemporan (II) ● Articole despre volume de ● Nicolae Țic ● Aurel Mihale ● Platon Pardău semnate de ● V. Macoviciuc ● Niculae Georgescu ● Cristian Moraru ● Poeme omagiale ● Cronica literară : ● M. Ungheanu despre ● „Vocația constructivă" de Ion Lăncrănjan ● A. Silvestri despre ● „Tărîmuri pentru Făt-Frumos" de Paul Tutungiu ● Viața cărților ● Breviar ● „Ion Agârbiceanu" de Nic. Ciobanu ● Cenaclul „Numele poetului" ● Rememorări de Mircea Micu

CRONICA LITERARĂ

ION LĂNCRĂNJAN: «Vocația constructivă»

După **Nevoia de adevăr, Vocația constructivă** este al doilea volum de atitudine al prozatorului Ion Lăncrănjan. Autorul **Suferinței urmașilor** face parte dintre acei scriitori care țin să ia parte activă la dezbaterea de idei a epocii, să fie chiar factor de inițiativă în această dezbatere, să avanseze opinii și să propună soluții, să exprime puncte de vedere diverse asupra literaturii, istoriei, vieții sociale și politice. Ion Lăncrănjan este un scriitor implicat, un scriitor angajat în cea mai bună tradiție democratică, un om de tribună, un militant în sensul cel mai adevărat al cuvîntului. Articolele sale exprimă atitudini, formulează opțiuni, mărturisesc credințe. Între puținele cărți de acest fel ale literaturii de după război, **Nevoia de adevăr** și **Vocația constructivă** sînt dintre cele mai autentice. Ele impun prin formula răspicată a propozițiilor prin apelul la etică, prin invocarea tradiției, prin afirmarea necesității revoluției și a marilor cuceriri ale construcției socialiste, prin polemismul acut al intervențiilor.

Vocația constructivă explică foarte bine operа și personalitatea autorului și face mai explicită adresa literaturii pe care o scrie. Titlul de altfel este tîlcuitor, ca și cel precedent, **Nevoia de adevăr.** Dacă în **Nevoia de adevăr,** prin **Filonul tragic,** Ion Lăncrănjan făcea o mărturisire de credință polemică, importantă pentru propria creație, dar și pentru resursele neexploatate ale literaturii române, **Vocația constructivă** definește o opțiune la fel de semnificativă a scriitorului. „Filonului tragic al literaturii române, prozatorul român îi adaugă marea ei „vocație constructivă", ilustrată de personalități ca Dimitrie Cantemir, Heliade Rădulescu, N. Iorga, G. Călinescu, M. Sadoveanu și alții. Profilul particular al prozatorului se întregește odată cu această nouă opțiune pentru construcția de mari dimensiuni și de mare densitate, care reprezintă una din coordonatele cele mai importante al literaturii române. Însemnările și confesiunile literare sînt numeroase în **Vocația constructivă** unde **Pagini despre Sadoveanu și Lecția lui Cehov** ne deschid o fereastră pentru înțelegerea tipului de proză către care a înclinat Ion Lăncrănjan.

Foarte vie este partea care privește mentalitatea literară curentă cu care Ion Lăncrănjan polemizează adesea, în stilul său inimitabil, masiv și tranșant, cu o lentoare deliberată și cu o simplitate subliniată.

O bună parte a articolelor din **Vocația constructivă** privesc mentalitatea literară curentă al cărei impact cu literatura încearcă să-l prevină de multe ori prozatorul. El va descena incisiv poziția „mărunțitorilor de idei", care fără vocația patosului și a construcției redimensionează mediocrizind programatic ceea ce le cade, mai mult sau mai puțin interesat sub condei, pe a inventatorilor de false probleme literare, pe cei care impart literatura în „noi" și „voi", divizind artificial realități culturale complexe. O temă care revine, o frecvență grăitoare în **Vocația constructivă** este aceea a proletcultismului deghizat în haine noi, a proletcultismului care afișează poziții moderne întrebuințînd mijloace vechi de lucru. Francheța scriitorului supără pe mulți, fermitatea lui este tratată drept exclusivism cînd nu este decît o afirmare monolitică de opinie. Ceea ce se uită este că mentalitatea literară a făcut mereu obiectul discuției publice și că G. Ibrăileanu și M. Ralea nu făceau altceva la vremea lor, polemizînd cu adversarii lor de idei, decît ceea ce face astăzi Ion Lăncrănjan respingînd tipuri de gîndire literară pe care le consideră inadecvate momentului.

Adversar al inerției, Ion Lăncrănjan jură pe adevăr, pe marea tradiție literară și istorică, pe ideea de patrie și de revoluție. Sensul constructiv al poziției scriitorului și a polemicilor lui se degajă explicit, dacă unghiul de abordare are în vedere aceste mize majore ale literaturii lui.

Ion Lăncrănjan este admirator al marilor figuri insurgente ale istoriei românilor și în **Destinul lui Horea** face o succintă și sugestivă evocare a martirului răscoalei de la 1784. El se oprește mai ales, asupra epocilor cruciale din istoria poporului român, marile lui momente de verticalitate istorică, reclamînd scriitorilor să fie mai aproape de ele, pentru a ușura astfel trecerea lor în pagina literară de unde cele mai multe din ele lipsesc. „Literatura, scrie Ion Lăncrănjan nu poate fi «beneficiară» a conștiinței istorice decît în măsura în care creează conștiință istorică". Patria este de aceea pentru autorul **Eclipsei de soare** o moștenire vie, care se cere cercetată și redescoperită mereu, cu atît mai mult cu cît n-a fost întotdeauna servită de imprejurări.

„Ce înțeleg eu prin această redescoperire a patriei ? Înțeleg o cercetare și o judecare critică a perioadelor anterioare, a perioadei cînd istoria României era preponderent „rolleristă", iar îndrumarea literaturii era preponderent „chișinevaschistă" : a perioadei cînd nu mai eram nici în sine, fiindu-ne parcă rușine de tot ce aveam mai bun, dar și a perioadei și anilor premergători războiului, reținînd din fiecare ceea ce merită să fie reținut". Luciditate, spirit critic, refuzul exclusivismului caracterizează modul în care Ion Lăncrănjan își propune să „redescopere" țara. Și aici prozatorul este pe una din coordonatele majore ale literaturii noastre, ax definitoriu de la scriitorii patruzecioptiști încoace.

Un punct luminos în istoria țării îl constituie pentru Ion Lăncrănjan, originar din Alba, ziua de 1 decembrie 1918, cînd s-a înfăptuit printr-o adeziune populară, democratică, Marea Unire a românilor. Acest act care este opera maselor populare exprimînd o fatalitate istorică și nu o hotărîre de cabinet, este unul din marile repere moderne ale prozatorului Ion Lăncrănjan. De aceea contestarea tratatului de la Trianon și punerea în circulație a unor idei revizioniste vechi, (de unele condeie contemporane, de peste hotare), al căror ecec a fost consemnat de istorie, îl determină să dea o ripostă bine argumentată unor referiri la istoria românilor care nu țin seamă de adevărul textelor și de dovezile istorice. Fără a-și aroga rolul omului de știință, al istoricului, prozatorul pune în discuție afirmații care sfidînd realitățile încearcă să impună o imagine falsă asupra societății românești și a unora din evenimentele pe care le-a trăit.

De la polemica de fapte, Ion Lăncrănjan trece însă la polemica de idei, la polemica cu „mărunțitorii de idei" pentru care patriotismul este o noțiune caducă, primejdioasă, goală de sensul vechi. „Alții au crezut și mai cred că patriotismul duce inevitabil către exaltare, către demagogie, către „dreapta", ceea ce mai mult decît o eroare, e o aberație. Luarea în derîdere a celor mai nobile simțăminte, ironia, zeflemeaua spun „teoreticienli" de acest fel, au fost totdeauna progresiste, au fost „de stînga", de parcă marii noștri dăruiți, împătimiții eliberării și afirmării în lume a poporului român — un Bălcescu, un Eminescu, un Pârvan, un Iorga — ar fi fost niște conservatori înrăiți, în vreme ce alte spirite subțiri, dar minore, ar fi fost niște mari și adevărați luptători pentru mai bine". Războiul de mentalități pe care-l susține cu **francheță și demnitate Ion Lăncrănjan** vizează și asemenea forme subtile de subminare ideologică a valorilor spirituale.

Muncitor originar din mediul rural, scriitorul Ion Lăncrănjan, legat ireversibil de mediul țărănesc și muncitoresc în tot ceea ce scrie și întreprinde, reprezintă o figură caracteristică revoluției culturale postbelice din Romania. Însemnările sale despre construcția noastră socialistă, despre marile realizări ale revoluției în România, despre rolul partidului și al conducerii acestuia în traducerea în faptă a marilor proiecte sociale postbelice precizează profilul unui scriitor angajat pe marile mize sociale și politice ale României contemporane, un scriitor cu conștiința teoretică a participării la revoluția socială, conștient de succesele ca și de dificultățile acestei revoluții, de ideile ei benefice, ca și de trena de „răstălmăciri" posibile. Congresul al IX-lea al partidului este de aceea piatra de hotar politic a scriitorului care ne vorbește despre felul cum partidul „de-a lungul unor ani greu", „făuriți de un mare număr de eroi, stiuți și nestiuți", „a abordat aceste probleme cu o înțelegere din ce în ce mai cuprinzătoare și mai adîncă, ultima perioadă, — perioada inaugurată de cel de al IX-lea Congres al partidului — fiind cea mai semnificativă în acest sens". Prin cărțile și opțiunile sale ca și prin polemicile susținute, Ion Lăncrănjan este unul din scriitorii cei mai semnificativi și proeminenți ai perioadei deschisă de Congresul al IX-lea.

M. Ungheanu

PAUL TUTUNGIU: «Tărîmuri pentru Făt-Frumos»

Admirabil liric „tradiționalist" inspirat inteligent și cu o formație teoretică solidă care scoate poezia de sub regimul simplificat al simplei virtuozități, Paul Tutungiu atinge, cu „Tărîmuri pentru Făt-Frumos" punctul cel mai de sus al creației sale, cel puțin de pînă la această dată. Nu însă și cel mai accesibil, căci de la „Fiul Dunării" (1977) și pînă azi, lirica lui a urmat un izbitor proces de stilizare. Era, în definitiv, previzibil că așa se va întîmpla, baladescul cult, folclorul reconstituit cu, însă, respectarea datelor tehnice originare nu puteau, la dezvoltarea cantitativă, să scape de un supărător manierism. Poetul a mers însă, cu fiecare pas mai în adînc, el a sublimat în fond formele poporane și a descoperit dincolo de ele materia mitică pe care acestea o vehiculează. Tradiționalism, așa cum este acesta, nu au decît marii mitici, nededați repetițiilor mecanice de vers folcloric. „Tărîmuri pentru Făt-Frumos" continuă în modul cel mai evident „Orații din Carpați" (1979), mai ales în ceea ce privește substanța. Aceeași lume arhaică, de invenție deplin plauzibilă, a „Lacrimei", același bard simbolic, avînd trăsăturile lui Orfeu și pe care poetul îl denumește „Erald", voind să sugereze că lirica are note premonitorii. Însă adîncimea estetică vine aici din poemele adaptate foarte nimerit la o viziune mitologică pe care, în linii generale, o cunoșteam de mai înainte. S-ar putea zice într-adevăr că istoria liricii lui Paul Tutungiu e o continuă sforțare în a se omogeniza : de la forme poporane la materie mitică revărsată peste formula pur etnografică și, în fine, cum este cazul aici, mit și folclor „cult". În ultimă analiză, poetul a voit cu „Tărîmuri pentru Făt-Frumos" să ne dea o probă de literatură cultă cu model popular, fixînd pînă și reguli prozodice „tradiționale" numai prin aceea că provin de „tradiție". Însă rezultatul e modern, cei care cred că a fi „tradiționalist" înseamnează a imita fără de nici o contribuție producțiile poporane cad într-o eroare considerabilă. Dacă facem un examen, cît de sumar, al poeziei universale de azi observăm, dealtfel că „tradiționaliștii" sînt, față de „avangardiști" mai numeroși. Mulți dintre sud-americani pornesc de la tradiție, cu preponderentă de la precolumbieni. Yeats cultiva un spirit druid, autohton (era irlandez). „blues"-ul american e o poezie „tradițională" ; s-ar mai putea cita încă numeroase cazuri, spre a dovedi că „modernă" este, probabil mai degrabă aceasta, revigorarea „tradiției". Întrucît îl privește pe Paul Tutungiu, acest „modernism" de resuscitare a formelor străvechi e cît se poate de înverdecat. El compune, fără a imita nici măcar cu o vagă trăsătură, pe Anonim, colinde, descîntece și balade, o poezie aci ludică, aci gravă, muzicală într-un moment și abruptă în altul, îmbătată de auguralii, fericită de mitologii. Proporția de înțelegere a fenomenului poporan este, aci, foarte mare, poetul pare să fi atins un grad înalt de reprezentare teoretică de unde poate chiar să deducă „norme", de sorginte autohtonă. „Sonetul" lui e colinda, speciile baroculul sînt descîntecul, „auguralia", bocetul. Într-un fel, s-ar putea observa că Paul Tutungiu nu greșește : folclorul e o literatură cu numeroase curente rezumate. Avînd în vedere o asemenea optică nu mai este de neexplicat de ce o „Colindă a lui Făt Frumos" echivalează patentul invocației clasice de epopee : „Dezvelește-mi duh noros / Lacrima lui Făt-Frumos, / Naște-mă în datină / Făt-Frumos din Lacrimă / Să mă ducă murgur pur / Unde-i Peștera, să jur / Moșului albit de veacuri / Să-i cer leacul dintre leacuri / Piramidă să îndure / Muntele zidit sub cer / Învelit ca un oier / C-o sarică de pădure / Ou e Peștera-n adînc / Pasăre muntele sfînt / Aripi țara, plisc fîntîna / Unde cară vara zîna, / Fata Moșului, mioară / Iarba lacrimii să-mi ceară / Eu din trei să fiu ales / Cînd mi-e steaua de cules /". Sînt aici concentrate majoritatea elementelor fundamentale, ceea ce impresionează mai întîi e, ca atare, devitație mitică. „Peștera" semnifică increatul, „tărîmul" pur originar și, printre altele, poetul a emis, pe această temă, versuri pe deplin edificatoare : „Privind în Peșteră cu trupuri / Voiam într-altfel să mă nasc / În lacrimă plutind strigam / Trupul dorit (...) O, nemiloasele duhuri păzind / Văzduhul Peșterii aflară / I-am înșelat Ordinea Lumii / Și-n Lacrimă n-au alungat / Tremur afară eu nenăscutul / Dornic de trupul neîntîmplat .". „Lacrima" e continentul arhaic, sacrul, o esență a durerii și, în același timp, a extazului, agent al unei stări numinoasă, specifică omului vechi. „Moșul" misterios, inițiat alpestru, „Muntele", „Mioara", acestea sînt ecouri mitologice care se pot descifra cu ușurință așa că nu mai insist.

Interesant e, și sper că s-a observat, că poetul nu reia pretutindeni prozodia populară euforică, el compune și în vers alb. Versliibrismul, deci e văzut aici ca vers liber, nu întărește impresia pozitivă și pe atunci, excepțională. Însă acest vers dezlegat, vehiculînd o materie enigmatică, pare a fi în realitate nimerit pentru miturile străvechi pe care Paul Tutungiu s-a hotărît să le interpreteze. Acum, poetul nu mai cultivă mecanismele sonore ale versului folcloric, cel puțin așa cum este acesta înțeles în mod curent. El reface, cu inteligență și în cunoscător, o lirică fără rimă dar cu un ritm puternic, aproape elin : „La rădăcini curate acel suflet / Sub strigătul de miere neclintit / Cînd astrele se odihnesc pe nasteri / Blînd nu rămîne-n vatra de dintîi / Simbure unic acel suflet cum / Nu se îndură a fugi din oase / Cine îl citește în iarba / Ce ne hrănește neamul orgic / Cum vulturii citesc în rîuri / Tainele lumii cîntînd în azur /". Sau un număr de exerciții ludice, de un baroc poporan care dovedește ca surselе locale sînt mai interesante decît cele de aiurea : „Ala / Bala / Utur / Butur / Trupul tău este un mugur. / Gîndul ce te-a înflorat / Trei petale a sunat : / Smulge una pentru tatăl / Să mustească miere-n scapăr / Alta duhului, serine / Să hrănească pre albine / Și mai fringe pentru fiu / Să le crească zborul viu / Ara / Udur / Bara / Budur / Stupul s-a mutat în mugur /".

Ar trebui văzut aici remarcabilul talent de a marca folcloric fără substanță folclorică manifestă : de aceea, lirica lui Paul Tutungiu nu este a unui specimen poporan, ci a unui spirit cult, care reconstituie în gustul barocului. În definitiv, semnificația unei astfel de literaturi este și aceea de a restitui integralitatea unui domeniu, acela etnologic, care nu poate fi nicidecum clasat fie și prin aceea că este divers și generează forme ireductibile. Cum ar putea fi „mimetic" un asemenea exemplu de adînc extaz al identificării cu numeralul : „Bucuria vlădită în durere / Se pirguie acum în ramurile / Lumii înfrunzite cu adevărat / Sarpele cu venin fericit / Mușcă în aur sunete curate / Și fruntea mea lipită pe icoane / Omului pribegit în miezul pămîntului / Să țipe pînă-n arbori nemurirea /".

Ori „clarviziunea", care, stimulată, generează transparente tablouri : „Evald viscolește cu oamenii, / Dezleagă ninsoarea, Erald ! / O scriere blondă-i zăpada / E nord pretutindeni, smarald". Pretutindeni poetul scoboară în arhaic Fauna lui, e înzestrată mereu cu simbol (cerbi, vulpile magice, taurii geneziaci, șarpele, vulturul sacru, profetic). Geografiile sînt proprii mitului, consacrate adică. Dar pentru liric, „arhaic" însemnează și orfic de aceea el s-a mobilizat spre a intensifica spiritul vaticinar : poetul iese din mediul comun, el este Orfeu, care mișcă lumile din loc și vorbește în chip de exponant. Toate se pun în lucrare, așa cel puțin își imaginează liricul, prin poezia lui : veacurile sînt interpretate de ele, ca inițiat ce se găsește, trecut printre „hotare" și „vămi" către „foc străluminat", ochiul lui generează pădurile, țăranii, crinii, riurile. Adevărul e că o astfel de poezie cultă, cu un izbitor caracter programatic, de o mare puritate a conversiunii, poate cu greu să fie detectată azi, chiar la marii imnici ablaiți, în a căror categorie stă, alături de Ioan Alexandru, și Paul Tutungiu. Însă „Pămîntul transfigurat" al acelula pare, sub raportul mentalității, posterior liricii acestul adorator al cerului limpezit.

Artur Silvestri

VIAȚA CĂRȚILOR

POEZIE

Elogiu simplității

Citim cu plăcere a doua carte a lui Petru M. Haș, intitulată simplu **Liniște***) și apărută la mulți ani după debut. O hipersensibilitate, îndurerată pînă la rană, dar ingenios ascunsă într-o formulă de lirism constatativ — cît de dens totuși —, pentru care viziunea (și ficțiunea) apar întotdeauna la capătul unei realități umile, de un prozaism — curios — vizînd solemnitatea, tensiunea întîmplării „unice". Fără pic de ostentație, fără fronda juvenilă de care sînt marcați atîția congeneri „celebrissimi" din aceeași zi a săptămînii (luni), poezia lui Petru M. Haș reprezintă cu firesc o tendință tot mai conturată în ultimii ani : realitatea cotidiană ca sursă și deopotrivă deconspirare a iluziei (și convenției) literare. Să spunem că această tendință nu este, nici vorbă, invenția debutanților recenți, în poezia românească actuală. Găsim, de exemplu, în cărțile lui Constantin Abăluță o excelentă poezie a cenușiului existențial, învesmîntat într-o retorică suprarealistă ; aceeași „banalitate" expresivă dobîndește la Vasile Vlad străluciri ironice și șarje paradoxale ; la, la Nora Iuga, forma unei umilințe cu gust metafizic ; se travestește, în volumele lui George Almosnino, într-o poetică a privirii.

În această **Liniște,** Petru M. Haș „toarnă" percepția încordată a realului într-o simplitate lirică de foarte bun gust. Majoritatea textelor sale ipostaziază printr-o lipsă de artificiu concludentă, structura expresivă a **timpului prezent,** unicul relevabil din punctul de vedere al inspirației. În prezentul generic se cuprind deopotrivă : emoția, luciditatea constatării, viziunea, rostirea poetică. Totul se desfășoară sub privirea retoric-blîndă a poetului. Amintirea aproape că lipsește din aceste versuri ; nostalgia se exclude, ca non-sens, un viitor „simbolic", de asemeni. Nimic mai evident decît mărunțul spațiu de dinaintea ochilor. Investit cu puterea semnificației artistice, el cuprinde treptat, cu tentaculele minerale ale speranței interzise, sufletul omului confruntat zilnic cu același decor — în această liniște previzibilă. Din semn al singurătății primordiale, liniștea va deveni un atribut al experienței socializate (..un semn să se știe că sîntem"). Frumoasă prelucrare a unui motiv care nu e, aici, altceva decît o „cutremurătoare blîndețe". Discreția rămîne printre puținele certitudini ale spiritului confruntat cu forme „comune" ce, decupate în plan existențial, vorbesc metafizic. În acest spațiu, a cărui ambiguitate certifică însăși experiența spirituală, singura dorință a poetului rămîne, desigur, dorința umilă de a semnaliza : „iubito prieteni mergeți de spuneți acolo unde sîntem așteptați / cît de bună-i răbdarea / vor aștepta fără-ndoială mai lesne aflînd toate astea / dar tu cum vrei să circule măgarii spre orizont / printre ierburi verzi sau uscate / o cît sîntem de neadormiți / și singur vorbesc pe degeaba cu tine cu voi / vreau să fie cu toții atenți / să vadă / cum arată ora șase a după-amiezii / apoi pictez soarele învăluit în gaze dense gălbui / înspre roșu / dar iarăși zic / nu trebuie nimic mai mult decît atît / mergeți de spuneți acolo unde sîntem așteptați / să facă și ei ceva / un semn să se știe că sîntem" (**ora șase a după-amiezii**). Pe aceeași retragere deliberate din fața **frumuseții,** tocmai pentru a fructifica **imaginea** ce ar putea fi emblemă, în dubiul sens al revelației ori deziluziei, își alcătuiește Petru M. Haș poeziile din noul volum. S-ar impune, poate, un plus de organizare, în înțeles de articulare mai eficientă a sintaxei poetice. Textele tinărului autor nu ar pierde nimic printr-o mai exigentă revizuire chiar a condiției lor **retorice.** Cuvîntul nu trebuie să sperie. În poezie, naturaletea nu este numai o chestiune de talent. Petru M. Haș e un poet oricînd citabil.

Costin Tuchilă

*) Petru M. Haș : **„Liniște"**, Editura **Cartea Românească,** 1983.

PROZA

Cealaltă scară

Cele două prologuri care „încrucișează" romanul lui Chiril Tricolici — primul în capul operei, fiindu-i pretext, cel de-al doilea aflat paradoxal la sfîrșit, în locul epilogului — sînt ca niște oglinzi paralele între care palpită miezul epic : privind în ordinea firească vedem o biografie cu urcușuri și coborîșuri obișnuite în relieful romanului politic, dirijate cu un oarecare formalism specific ; dinspre al doilea prolog, în schimb, se revelează și o față ascunsă a lucrurilor trădînd intențiile polemice ale autorului față de personajul care „i s-a încredințat" pentru o biografie romanțată ; acestea se vor materializa, desigur, în volumele următoare ale ciclului abia deschis. Autorul mărturisește din capul locului că-l interesează de mult personajul său : „Nu rezistasem tentației de a scrie despre el". Cunoscîndu-l mai bine într-un moment de cumpănă implicînd o nouă căzere de pe scena politică, el se hotărăște să-și revadă fișele : „Acum, însă, cînd Andrei devenise dintr-o dată un altul, am simțit nevoia să-l regăsesc pe cel de odinioară. Ajuns acasă am început să citesc ce scrisesem". Prima carte a ciclului este, deci, ceea „ce scrisesem", un perfect anterior implicînd o schimbare bruscă de comportament a personajului în alt timp — și, în egală măsură, o „tentație" irezistibilă urmată în mod necesar — „am simțit nevoia" — de forța lucidă a echilibrului. Deși nu găsim în roman motivația titlului (în sensul că sintagma nu apare) putem presupune că „scara de incendiu" — ca scară paralelă, de rezervă în cazuri limită — este și această forță de echilibru, acest drum obligat al autorului de revenire (sau de ieșire forțată ?) la (din) operă. Personajul pe care ni-l propune este foarte complex, un ciudat amestec, nu tocmai fără vină, de virtuți și pasiuni iar firul vieții lui trece de mai multe ori prin același tip de întîmplări definind o anume arie din care nu poate ieși, ce se manifestă ca determinism ereditar ori ca destin mitic. Andrei este copil din flori crescut de bunici la țară, pe malul Jiului, pînă la vîrsta gimnaziului ; rămas apoi fără mamă fuge de la tatăl vitreg care era un infractor și la existența pe cont propriu fiind ajutat de mai toți prietenii. Datorită curajului și dîrzeniei exemplare organizația de partid din oraș apelează la el în timpul războiului și, după Eliberare, deși tînăr, urcă vertiginos în ierarhia politică a regiunii dar cade relativ repede neavînd vocație pentru „jocul" puterii. Scapă după o detenție de aproape un an și pleacă în Capitală lăsîndu-și, la rîndul lui, copilul în grija socrilor (soția îl părăsește cu „indignare comunistă" de cum aude că este închis și pleacă definitiv în Uniunea Sovietică) — iar aici, cu ajutorul unui vechi prieten devenit pictor, își reface pe încetul viața. Lucrurile nu sînt atît de simple în privința reintrării în partid, dar cu ajutorul unui personaj foarte important pe care-l scosese cu riscul vieții din închisoare în anii ilegalității, ele se rezolvă favorabil (Andrei se va căsători chiar cu fiica lui Filip Clejan) și a doua ascensiune a personajului începe. Acțiunea, mai stufoasă decît rezumatul nostru, desigur, se oprește prin 1968, cînd fiul lui Andrei Jinga părăsește definitiv țara pentru Occident. Este momentul în care autorul se întîlnește cu personajul său și hotărăște să pătrundă mai adînc în viața lui analizînd lucid vina personală și factorii de mediu ce au determinat această situație. Replica acestei biografii așa-zicînd „eroice" (oricum, destul de netedă, fără complicații semnificative în real și cu mari sincope) se întrevede deja în atitudinea autorului față de Andrei Jinga, la un restaurant, cînd activistul face prea repede uz de funcție obținînd o masă rezervată, în atitudinea unui obsedant personaj, Borțan, care însoțește narațiunea și-i spune de mai multe ori lui Andrei că este „ranchiunos" — și chiar în atitudinea lui Teo, pictorul, care-l „moralizează" constant. În romanul politic de azi, ciclul deschis cu „Scara de incendiu", de Chiril Tricolici promite să configureze o perspectivă originală.

Nicolae Georgescu

*) Chiril Tricolici : **„Scara de incendiu"**. Editura **Cartea Românească,** 1982.

CRITICĂ

Repere teoretice

În rîndul tinerilor teoreticieni care, fapt cu totul remarcabil, încearcă să dea o replică din ce în ce mai notabilă sub raportul independenței de gîndire noilor metodologii și orientări critice, trebuie plasat și **Aurel Codoban,** sociolog cu o solidă pregătire, spirit tentat nu atît de causeria elegantă în marginea unor texte notorii, cît de un comentariu doct, critic înainte de toate, semnificant al propriilor opțiuni. Sînt calități cît se poate de evidente ale prezenței lui Aurel Codoban în paginile „Echinoxului", dar mai ales ale recentei sale culegeri de eseuri*) care „analizează istoric și epistemologic forma sociologică a atitudinii teoretice față de artă" (p. 5). Prin urmare, **sociologia literaturii** este disociată de **sociologia artei,** de unde și necesitatea evidențierii diferențelor de concepție dintre „sociologia structuralistă a «viziunilor asupra lumii»" (Lucien Goldmann) și „sociologia structuralistă a «realității figurative»" (Pierre Francastel), deși ambele se revendică, în linii mari, din structuralismul genetic al lui Piaget. Interesante sub aspect global, în ciuda unui stil ades dificultos ce oscilează între fraza obscură și cea limpede, organizată, cele trei eseuri ale volumului au o valoare invers proporțională cu „miza" lor, cît și cu ordinea sub care ni se prezintă. Primul nu este altceva decît o „Schiță pentru o istorie a sociologiei artei în România" (p.p 9—91) în cadrul căreia Cezar Bolliac (A. Codoban fructifică, cu acest prilej, unele sugestii ale lui D. Popovici), Heliade Rădulescu, Gherea, Raicu Ionescu-Rion, Ibrăileanu, H. Sanielevici, M. Ralea, Al. Claudian și Traian Herseni sînt văzuți ca principalii promotori ai sociologiei literaturii și artei pe teren românesc, evident, cu limitele și distincțiile pe care le incumbă o asemenea inventariere. Meritorii sînt, la acest capitol, tentativa de schițare a evoluției sociologiei artei (pornind de la eclectismul teoretic diseminat în ideologia pașoptistă, trecînd prin „fundalul teoretic al «criticii științifice»" și culminînd cu autonomia disciplinei), precum și cea de configurare a „cordonatelor universale, specificului local și actualității sociologiei artei în România". Superior ca dimensiuni și perspectivă a discuției este eseul secund („Structuralismul francez și sociologia artei") unde, așa cum se observa într-un recent și pătrunzător comentariu, prezentarea teoriilor goldmanniene și francasteliene este într-adevăr merituoasă, demonstrînd o solidă cunoaștere a problemei. Prin punerea problemei în acest mod, discuția se polarizează în jurul semnificației generice a operei literare, eseistul avînd de ales nu între semiotică și sociologie (indiferent de nuanțe), ci între opera literară ca „fenomen de limbaj" și opera literară ca un „caz particular și privilegiat al comportamentului uman în general" (Goldmann), deci între opțiunile aceleiași vaste semiologii a operei. În aceste condiții, eseul final intitulat „pentru o sociologie marxistă a operei de artă", (p.p. 241—260) se transformă, dintr-o pledoarie pentru un nou statut epistemologic al sociologiei artei, în recunoașterea supremației semioticii asupra sociologiei. „Noua interdisciplinaritate" pe care s-ar întemela o sociologie marxistă a fenomenului artistic nu aduce, cred, o nouă viziune epistemică asupra sociologiei ci o indirectă (dar, oricum, bine venită) fundamentare a aplicabilității teoriei semnelor în majoritatea sectoarelor culturii materiale și spirituale. Privit din acest unghi, eseul ultim al cărții lui A. Codoban mi se pare demn de toată atenția.

Ca posibilitate de acces la structurile semnificante ale operei, ca reafirmare a valabilității semioticii și nu doar ca demers sociologic „pro domo", eseurile din **Repere și prefigurări** sînt niște remarcabile repere teoretice.

Cristian Moraru

*) Aurel Codoban : **„Repere și prefigurări"**, Editura **Dacia,** 1982, col „Discobolul"

BREVIAR

● **UN MOMENT BENEFIC.** Sînt tot mai numeroase publicațiile, mai ales acelea din țară, care, preocupate de mobilizarea unui număr cît mai mare de autori, se gîndesc să editeze „suplimente" multe din ele atașate chiar la numerele obișnuite ale revistei respective. Despre deja consolidatele **Caiete botoșănene** pe care le patronează, ca să zicem așa, revista băcăuană **Ateneu** am mai avut prilejul să vorbim : ne rezumăm doar să observăm acum că acest „periodic" de patru pagini a reușit în scurtă vreme — ca și cel inițiat de **Convorbiri literare** și destinat promovării literaturii bucovinene, — să capete un profil aparte și care se poate realiza cu condiția, desigur, a continuării prospecției în căutarea unor valori locale, nu prin „anexarea" unor semnături „de la centrală".

Remarcăm acum și inițiativele continuu, ale revistei **Argeș** care, după ce a promovat, pînă de curînd, cîte un poet argeșean, sub forma unei plachete, s-a îndreptat către suplimentele tematice. Cu un număr mai înainte, revista tipărea o culegere de texte de science-fiction, lăudabilă prin aceea că aducea și nume care nu circulă atît de mult și care nu se află printre „profesioniștii" genului. Acum, în nr. 7 din iulie 1983, **Argeș** inițiază o Bibliotecă Tudor Mușatescu, cuprinzînd creații umoristice și satirice semnate de Adrian Adamache, Toma Biolaru, Ion Dincă, Mircea Enescu, David Ilina, Traian D. Lungu, Gabriel Pîrvu, Mitel Popescu, Ion Lică Vulpești, Iulian Marinescu. Chiar dacă nu întotdeauna descoperim în această „broșură" de umor semnele unei certe vocații literare, salutăm ideea în speranța că... prin repetiție, se pot ivi cu adevărat valori. Responsabilul acestei „biblioteci a visului" este dramaturgul Corneliu Marcu.

● **IN SPAȚIU ȘI TIMP.** Sub acest titlu, sculptorul Ion Vlasiu, care este și un excelent prozator, din păcate mai puțin comentat de critica literară, publică în Vatra nr. 6 o pagină compactă de aforisme și de „gînduri" despre lume și viață. Fibra sănătoasă, opțiunile adînc românești ale autorului se vădesc pretutindeni și multe din „fragmentele" lui, cum ar fi și numărul pe care îl cităm integral, sînt memorabile : „Este o legătură adîncă între oameni și locuri. E timpul să înțelegem chemarea condiție a pămîntului, ca leagăn și sursă a vieții noastre. Îl cîntăm și-l blestemăm deopotrivă. Apele, culorile, lumina... (?) Nu putem fără ele... Baza bucuriilor statornice sînt în ei. Pămîntul bun, pămîntul cald, pămîntul rece, pămîntul care ne atrage mereu, de care sîntem lipiți ca de sînul cald al mamei. Pămîntul care ne trimite în viață vii, darnici, calzi și ne primește morți ca să pregătim lutul altora".

● **G. CĂLINESCU — OPERE 17.** A apărut, recent la editura Minerva în seria (din păcate necritică) de opere călinesciene volumul cu numărul 17. El cuprinde două monografii, despre N. Filimon și Grigore Alexandrescu, publicate de marele critic în același an — 1955. Examinate cu ochiul de azi și printr-o privire integrală asupra operei călinesciene, cele două monografii nu indică sub nici o formă „crepusculul zeului". Sagacitatea, acuitatea intuițiilor despre „autor", „om" și „epocă" se văd la tot pasul, întărite și de o parcă mai pronunțată plăcere epică, pe care criticul o cîștigase poate și scrînd mai mult romane. Avînd în vedere aceste date, este de crezut că printr-un studiu nou și serios judecățile numai „respectuoase" nu și valorizatoare despre activitatea postbelică a lui G. Călinescu se vor transforma cu timpul în reprezentări apropiate de adevăr, fie va vedea atunci că geniul călinescian era și cu aceste monografii cît se poate de vital.

A. S.

PRIMIM LA REDACȚIE

Într-o notă de „breviar" din LUCEAFĂRUL, nr. 30 din 30.07.83, se face referiri la o „masă rotundă" găzduită cu generozitate de remarcabila și mereu mai interesanta revistă ASTRA, nr. 5/1983. Țin să precizez că textul pus sub numele meu în pagina respectivei „mese rotunde" nu-mi aparține. Bănuiesc că semnatarul paginii a abuzat de încrederea ce i-a acordat-o colectivul redacțional.

O. NUȘFELEAN

PERSONAJUL POLITIC
dimensiuni în romanul românesc contemporan (II)

Destine și temperaturi morale

Lege și anexă este un roman politic dens, nu atît prin tenta problematizatoare, cît prin cea reconstitutivă. Firul acțiunii se întinde de la arestările din mai 1921, imediat după crearea **Partidului Comunist din România**, pînă la consecințele celui de-al treilea Congres, ținut la Viena (1924), pentru lupta comuniștilor români. Personajele, după cum ne avertizează și Nicolae Țic, sînt imaginare, dar acest fapt trebuie luat ca atare, căci printre avantajele pe care le oferă plăsmuirea artistică se află și aceea care, deși pare a-și proteja autorul de rigorile corespondenței cu realitatea efectivă, îl implică mai adînc în liniile de forță ale acestei realități. În prelungirea unei viguroase linii realiste a romanului nostru, lumea imaginară a romanului lui Nicolae Țic dezvăluie tensiunile și frămîntările climatului social-politic, vehiculează sensuri, zbuciumuri și căutări omenești. Atmosfera epocii este reconstituită, cu acuratețe, pe bază de documente, studii și consemnări jurnalistice ; pentru cel acomodat cu relatările istorico-științifice actuale privitoare la perioada amintită îi este ușor să recunoască în osatura cărții o informație riguroasă, după cum îi este ușor să situeze romanul în contexte interpretative mai largi spre a-i înțelege eventualele trimiteri doar implicate sau presupuse ca știute de cel care îl citește. Trebuie spus însă că această infrastructură documentară nu epuizează sensurile sociologice ale romanului în discuție, căci, într-un plan esteticește izbutit pe ansamblu, Nicolae Țic plămădește și replămădește „întîmplările într-o poveste", ficțiunea literară fiind „cel mult un punct de vedere despre oamenii și evenimentele unei perioade din istoria noastră — unul, din atîtea alte puncte de vedere posibile" (p. 4). Documentele istorice devin documente afective, mărturiile sînt retopite după ecuații personale ; în locul unei logici preocupată de explicații cauzale și motivații istorice se instaurează logica sentimentului. Virtuțile sociologice ale romanului abia aici se desfășoară nestingherit, sondînd zăcăminte neștiute, dar trăite, discret sau zgomotos, de oamenii aflați în spatele evenimentelor și principiilor. Cred că miza romanului **Lege și anexă** aici se joacă. Interesat de rezistența individualității în fața istoriei, atent la mecanismele de cristalizare a convingerilor și de implicare subiectivă în raport cu destinul colectiv, Nicolae Țic desfășoară un subiect stufos, neliniar și, în mare parte, imprevizibil în care eroii luptă, speră, își consumă în liniște micile și marile tragedii, sînt umani prin certitudini, suspiciuni, succese și erori, dar, mai ales, de admirat pentru simțul demnității. E vorba de o demnitate călită în celulele Jilavei („O, dar ați devenit teribil de agasanți cu demnitatea asta a voastră, pe care o propovăduiți la comisii de anchetă și între ziduri de închisoare, în timp ce agenții vă sfarmă oasele și vă obligă să defilați prin fața lor în coate și genunchi" (p. 53) — gîndește admirativ un personaj neangajat politic) sau în afara lor, căci „există o Jilavă și aici, în libertatea îngăduită comuniștilor de guvern și siguranță" (p. 324).

Incidența plăsmuirii literare în real e urmărită consecvent prin secvențe cu felurite personalități ale epocii sau citări din presa vremii. Totuși, aceste mijloace nu au decît menirea de a edifica un fundal socio-cultural pentru acțiunea eroilor comuniști. Dovadă în acest sens e chiar faptul că autorul apelează la asemenea tehnici numai atunci cînd vrea să mărească doza de credibilitate a unor acțiuni — imaginate, dar semnificative în raport cu realitatea istorică. Personajele reale, chiar dacă în ipostaze fragmentare (un Iorga la Universitate sau apărînd drepturile democratice în articole fulminante, Goga-politicianul căutat de ardeleni la o recepție, un Rebreanu așteptat la gară, Cocea-polemistul apărînd cu inteligență cauza comuniștilor în procesul din Dealul Spirii ș.a.m.d.), reușesc să impună cititorului o grilă de lectură realistă, în care, dacă nu se pune problema căutării unor corespondențe cu ceea ce a fost întocmai, este imperioasă, totuși, găsirea sensurilor de adîncime ale unei istorii clădite de oameni.

Chiar dacă acțiunea romanului scoate în prim plan pe Vlad Stanca, e greu de spus că acestuia i se acordă calitatea de personaj principal. Eliberat imediat după arestarea tuturor participanților la Congresul de constituire a P.C. din România, intrucît personal votase pentru aflierea la Internaționala a III-a cu condiții. Vlad Stanca, publicist de mare talent, se lansează tot mai subtil în afaceri, stimulat și de o soție cu gusturi mondene dar, în primul rînd, pentru a procura sume necesare celor încarcerați și familiilor lor. Ca urmare a sarcinii primite de la conducerea aflată în temniță, se infiltrează în lumea sus pusă, ajungînd deputat liberal, calitate în care poate aduce servicii inestimabile mișcării muncitorești, prin demascarea unor trădători de țară (de pildă, Dan Cărpenaș) strecurați în rîndul comuniștilor pentru a avea acoperire, dar mai ales prin mărturia depusă la marele proces intentat comuniștilor de autorități. Suspectat de unii, admirat de alții, sub deghizarea sa se află o conștiință curată, care nu acceptă compromisul, dar minuiește o tactică pe care împrejurările și interesele mișcării o justificau drept fertilă. În jurul acestui personaj, autorul țese o acțiune complexă, cu oameni complecși, construind o imagine dinamică — chiar dacă prin mijloacele stop-cadrului duse pînă la splendide pagini eseistice — asupra stării de spirit colective, încrezătoare, dar nu mai puțin preocupate a elabora o tactică revoluționară proprie, nedictată de aiurea, mulată pe cerințe și realități specifice.

Cursivitatea narativă este sincopată de prezența lui Honoriu Sângeorzan, ardelean ambițios, devenit asistent la catedra lui Iorga, apolitic, dar de o aparte profunzime politică prin modelul în care înțelege și apără, ca om de știință, ființa românească, de unde și atenția acordată de autor unor pagini de istorie a culturii românești. Ca și Vlad Stanca, Honoriu Sângeorzan e un personaj de sinteză, dar mai puțin reușit, mai ales în ipostaza de amant, cînd autorul alunecă în locuri comune ale romanului de consum.

Lege și anexă e un roman care, în ciuda unor inegalități, se citește cu interes, cu plăcere, pentru că ne oferă o frescă a epocii, cu oameni vii, cu pasiuni, cu o problematică ce ne privește și pe noi, cei de azi, pentru că ne dă prilejul să ne întîlnim cu o istorie care ne aparține.

Vasile Macoviciuc

Continuare în pag. a 5-a

Către o nouă tipologie

Ne aflăm, indiscutabil, în fața unui moment important al evoluției prozei românești, în fapt rezultatul unui proces obiectiv de racordare a ficțiunii la real printr-o evidentă omologie a structurilor și o armonizare internă a acestora. Lăsînd la o parte structurile narative ce reproduc, din ce în ce mai complicate, alchimiile istoriei, refăcînd la sfîrșitul anilor șaizeci legătura cu marea proză interbelică dar neaducînd pe moment, structural vorbind, mutații radicale, trebuie observată promptitudinea cu care structura tipologică a prozei românești se dovedește receptivă la mutațiile din sfera realului. Impunînd o nouă tipologie, cea a activistului de partid, *lărgind deci paradigma personajului voluntar al prozei noastre, structura tipologică va produce un cu totul interesant fenomen de adaptare a tehnicilor narative la noua galerie căreia trebuie să-i dea viață: acumulările cantitative de la nivel tipologic se răsfrîng treptat într-o nouă calitate a structurii narative (vezi Ivasiuc). Personajul devenit semn al unei lumi în violentă schimbare domină în primul rînd spațiul textual, pretinzînd un efort constructiv din partea romancierului pe măsura efortului depus de eroul real însuși în construcția lumii noi și, de ce nu, a sa însăși. Am considerat necesar acest scurt preambul teoretic pentru că el mi se pare util în tentativa de interpretare a statutului de* personaj-semn *pe care îl are activistul de partid în proza lui* Platon Pardău, *romancier care a contribuit decisiv, alături de nume sonore ale prozei contemporane, la configurarea și deplina impunere, în marginile esteticului și ale verosimilului deopotrivă, a noii tipologii aici discutate. Cînd fac această afirmație mă gîndesc în primul rînd la* Ore de dimineață *(1972),* Ciudata mișcare a inimii *în aprilie (1974) și, bineînțeles,* Cercul *(1976), romane ce au impus noua tipologie tocmai fiindcă, domenii ale ficțiunii prin excelență deschise către social și politic, li s-a impus la rîndu-le ca un fapt obiectiv. Din oricare unghi am privi lucrurile, recurența românească a noului tip uman nu poate fi considerată decît simptomatică pentru plasticitatea de tip nou, în limitele credibilului, a fenomenului artistic față de fenomenul istoric. Se poate spune că omul care face realmente Istorie este în același timp și erou al romanului actual, în sensul că apariția unui personaj este de natură să atragă după sine nașterea unei literaturi specializate care să-i semnifice complexa existență. Iată deci, și romanul lui Platon Pardău o demonstrează cu prisosință, cum individul real îl creează pe cel „fictiv" și acesta la rîndu-i stimulează apariția unei întregi tipologii de texte în cadrul romanului politic de astăzi. Ilustrativ pentru structurarea textului romanesc în jurul categoriei activistului, romanul* Ore de dimineață *al lui Platon Pardău oferă, cred, una dintre cele mai bogate serii de* variante *umane ale* invariantei *tipologice a activistului de partid. Această aserțiune trebuie luată atît* stricto sensu *(ca diversitate normală a individzilor sub raportul personalității), cît și ca stabilire a unei ierarhii morale. Cu ingeniozitate, deplină luciditate și fericită distanță față de viziunea dogmatică anterioară asupra tipologiei în discuție, Platon Pardău transformă gradul de structurare a conștiinței politice a personajelor sale într-un criteriu taxonomic operant la nivel romanesc. Astfel, în jurul invariantei (Virlan, secretarul de partid al raionului) se organizează, în cercuri concentrice, întreaga galerie umană a romanului amintit. Important este însă faptul că apropierea sau depărtarea de acest centru de gravitație nu depinde de nivelul ierarhic propriu-zis al personajului respectiv, ci de unul strict psihologic, al* comprehensiunii *față de esența marxismului și al* motivației *aderării la politica bazată pe o filozofie care, pentru prima dată, echivalează interpretarea și înțelegerea lumii cu schimbarea acesteia. Ne găsim deci în fața unei interesante încercări de* psihologizare a politicului, *de transformare (în consens deplin cu realitatea) a „eroului" dogmatic (iată o contradicție în termeni, din proza anilor cincizeci) într-un veridic* erou problematic, *a schemei inexistente într-un complex viabil, de o excepțională bogăție interioară. Activistul de partid este pentru Platon Pardău în primul rînd un personaj exponențial și numai apoi unul excepțional, cu o viață casnică și psihică normală, cu pasiunile și zonele sale de umbră, cu succesele și ratările sale. Ce-l deosebește net de serie este însă capacitatea de trăire simultană atît în planul realității imediate cît și în cel al viziunii și, înainte de orice, înțelegerea clară a fenomenului politic, marele travaliu, spiritul dialectic, fermitatea conștiinței morale. Am descris aici, bineînțeles, invarianta mai sus amintită, în jurul căreia gravitează la intervale variabile ceilalți activiști din roman. Una din principalele calități ale cărții lui Platon Pardău cred că rezidă tocmai în reala ei capacitate de a surprinde complexitatea mecanismului revoluționar chiar la nivelul uman al principalilor săi stimulatori. Impresia este astfel dublă și, cu riscul de a mă repeta, voi spune că, din punct de vedere romanesc, schimbarea lumii contează tot atît de mult ca și cea a destinelor eroilor operei de ficțiune. Tineri activiști ca Damian sau Tudor, urmînd și corectînd exemplul unui Virlan, vor avea cîștig de cauză dar nu fără o luptă aproape la fel de acerbă la nivel de conștiință ca și la nivel obiectiv, social. De aici, poziția centrală pe care o are* tema polemicii, a dialogului *în romanul lui Platon Pardău căci, așa cum spunea recent un eseist contemporan, dacă somnul rațiunii zămislește monștri, somnul dialogului naște dogme. Și, pentru că, așa cum am afirmat, un activist „dogmatic" este o contradicție în termeni, se vor impune cei ce acceptă o discuție deschisă și dovedesc robustețe morală în susținerea consecventă a principiilor. O importanță primordială are, din acest punct de vedere, convenția centrală pe care se bazează structura narativă a romanului lui Platon Pardău, dovadă de inventivitate și în același timp de frecventare a unor modele celebre. E vorba, pe scurt, de o sumă de destine umane ce se reunesc în anticamera secretarului de partid în vederea unei audiențe susceptibile de a le influența decisiv cursul vieții. Textul romanesc se naște din juxtapunerea acestor destine ce-și recapitulează trecutul în fața noastră, capătă consistență pe măsura armonizării actanților în acest topos clasic și culminează cu debutul audienței propriu-zise, pentru a se încheia brusc, lăsînd un șiaj de optimism. Între cel ce acordă audiențe și petiționari se realizează prin intermediul textului ca ideologem o vastă rețea de viziuni politice discontinue care dau senzația unei agitații plasmatice treptat cristalizate. Cînd spuneam că noua tipologie romanescă pretinde o tehnică pe măsură mă gîndeam, în afară de exemplul unui Ivasiuc sau Săraru, la disponibilitățile narative ale lui Platon Pardău, prozator remarcabil sub aspect tehnic chiar dacă sub raport strict lingvistic între romanele* Ore de dimineață *și* Tentația diferența *este vizibilă, în defavoarea primului. Încă din titlul romanului, capacitatea semnificatorie a textului este valorificată la maximum. Sintagma* Ore de dimineață *are, dincolo de simpla titulatură, o semnificație simbolică, reprezentînd regimul* diurn, *solar, al clarviziunii sub care se înscrie, după febrile căutări și zbateri la nivelul variantelor sale oscilatorii, tipologia activistului, limpiditatea gîndirii și deciziilor sale, inflexibilitatea unor norme politico-morale verificate în spațiul* nocturn *al unei lupte cu mult mai dificile decît cea purtată cu oponenții politici : cea cu propria conștiință. Finalmente, în invarianta activistului integru de care atîrnă stabilirea justiției iese la lumină o umanitate superioară, epurată de tarele firești ale copilăriei sale, nouă și, iată, atît de fertilă pentru proza noastră de astăzi.*

Aflată în căutarea unui autor (pentru a-l parafraza pe Salvatoare Battaglia), noua tipologie romanescă a activistului de partid a găsit în Platon Pardău romancierul.

Cristian Moraru

Cheia de aur a istoriei

„Focul alb", cel de-al doilea volum din trilogia „Focurilor" de Aurel Mihale, analizează situația României în mijlocul anului insurecțional, începînd cu 4 aprilie, pînă în toamnă, la pregătirea ofensivei pentru Ardeal. Echilibrînd just factorul politic și cel militar, autorul găsește, putem spune, cheia de aur a istoriei pentru această perioadă : înainte de a fi preponderent un roman de război sau unul de atitudine, „Focurile" rămîne o frescă socială a țării exprimate în combatanții ei, un amplu eseu despre rolul și responsabilitatea personalității în iureșul evenimentelor ; temeinic documentat și încadrat în epocă, sintetizînd cea mai mare parte a literaturii beletristice despre război, el rămîne, apoi, una dintre cele mai complete, mai amănunțite cărți despre participarea României la marea conflagrație.

În acest volum autorul insistă în mod special asupra pregătirii armatei pentru întoarcerea armelor împotriva hitlerismului. Dacă actul insurecțional de la 23 August a fost o amplă acțiune coordonată de către Partidul Comunist, reușita lui a depins în mare măsură de spiritul de prevedere al conducătorilor militari ai frontului : înțelegînd comandamentul major al momentului, fără a avea cunoștință nemijlocită de evenimentul politic ce se pregătea, conducătorii armatei au reușit prin manevre tactice ingenioase, să păstreze armata la dispoziția țării, s-o scoată din situația de sacrificiu forțat, inutil și aberant, în care o adusese Comandamentul german pe aliniamentul de apărare dintre Siret și Prut. Centrul romanului este reprezentat tocmai de situația frontului din această zonă în luna august 1944. Autorul ne aduce în atenție un cuplu de comandanți — generalul Prodan și colonelul de Stat Major Boteanu — care pornesc de la ideea salvării armatei și reușesc, cu mari greutăți, s-o înfăptuiască : ei luptă în primul rînd pe plan politic, iar apoi pe plan strategic punînd în funcțiune toată energia și experiența acumulată pentru separarea armatei române de cea hitleristă și apoi pentru desprinderea trupelor din contactul cu inamicul și replierea lor pe un aliniament de rezervă cu cît mai mici pierderi de vieți omenești. Impresionantă este figura generalului Prodan a cărui intuiție genială („focul alb", ideea salvatoare, oportună, în cea mai grea cumpănă a războiului) salvează zeci de mii de combatanți păstrîndu-i pentru întoarcerea armelor, pentru scurtarea războiului. Punerea în aplicare a acestei idei găsește o aprigă opoziție în primul rînd la Comandamentul german a cărui viziune strategică, în partea a doua a războiului, insemna rezistență pînă la sacrificiu disperat. O analiză atentă a colaborării româno-germane în ultimul război arată că aceasta era accentuat politică și se rezuma, pe linia frontului, la un ajutor minim din partea Reichului și la împingerea detașamentelor românești în focul luptei, în situații de sacrificiu. Analizînd situația tactică a frontului dintre Siret și Prut, autorul ajunge la concluzia că ea era întrutotul asemănătoare celei de la cotul Donului cînd aceeași armată

Țara în August

De dor

Deschid cu gîndul porțile de lemn
Dintre sărbători
Și las pe fruntea nopții cîte-un semn
Pentru călători.
Se scaldă soarele în lacrima
Ierbii din povești
Și te cuprinde-n cîntec inima,
Țara mea,
Așa cum ești.
Tu, țară,
Necuprins izvor de dor,
Tu, țară,
Pace-n românesc pridvor,
Tu, țară,
Leagăn vechi de vreme nouă
Rămîi
Speranța mea dintîi
Și locul meu de căpătîi.
Tu, țară,
Adevăr purtat în piept,
Tu, țară,
Aripă cioplită-n rouă,
Cum stai
Pe gurile de rai,
Din tîmpla ta lumină-mi dai.
Aud cum sună tulnice sub lut
Printre amintiri
Și cum se toarce clipa de-nceput
Peste neclintiri.
Colindă stelele prin liniștea
Florilor ce cresc
Și doar sub cerul doinei aș putea,
Țara mea,
Să veșnicesc.

George Țărnea

Patrie slăvită

E-o zi în care-o rază vibrează din tărie,
o zi de bucurie spre Piscul cel înalt
care ne stă în față și-ntreaga Românie
cu el și-ndreaptă brațul pentru un nou asalt.

El stă chezaș că-n cîmpuri va crește grîul
piinii,
cum forța noastră urcă la rodul cel rotund,
fiindu-ne lumină către-așteptatul mîine
care se profilează ca soarele fecund.

El este temelia ce o simțim sub pas,
rostirea din adîncuri de cremene și vreme,
pe care-n sărbătoarea de August îi dăm glas,
la semnul ce-și deschide un tulnic să ne
cheme,

Lîngă pămîntul țării în timpul de rodire,
la ziua-n care fapta o cîntărim cu noi,
credința ni se-ndreaptă spre-o nouă devenire
a patriei slăvite cu-asemenea eroi.

Al. Raicu

Tinerețea și revoluția

Noi știm cum s-a zidit o nouă Țară
în focul luptelor de peste ani,
cînd jgheabul piepturilor a prins să doară
în fabrici, peste cîmp lîngă plăvani.

S-a dăltuit în fulgere pe creste,
peste Carpați a curs eroic singe,
cînd au căzut perdelele celeste
și zorii Revoluției au prins a plînge

cu lacrimi mari ca vițele de vie
tăiate primăvara sus pe dealuri.
Din amintirea vremilor învie
patima sfîntă întru idealuri.

S-aud pași cadențați pe drumurile Țării,
cu arme și unelte dind temei,
cît e cupola necuprinsă-a zării
abstracțiunii dure din idei.

Prind glas de dăruire și lumină
al șantierelor muncitorești indemn.
Din înălțimile de munți cu apele se-nclină,
pînă în țărmul mării pun un semn.

al biruinței și-al iubirii noastre
de Patrie, de temelii, de zid
eroic înălțat pe-ntinderi vaste
la-nsuflețirea dată de Partid.

S-aude-n adîncimi un imn al Tinereții
înconjurînd făptura din cuvînt.
În pacea rodniciei și a vieții
se-nalță tot mai sus peste Pămînt.

Dumitru Bălăeț

Ecou

Murea-n văpăi frumosul tîrg moldav –
Ruini, învăluite-n fulgi de smoală
Gemînd roșcat – zvîcneau – amenințînd.
Pe dealuri se căscau – întunecate,
ca oarbe hăuri – guri de cazemate.
O, cum urla, prin beznă, canonada –
Și vijelind sălbatec, în cădere
Curgeau, din haos – oăule Știucii –
În sumbra lor, spectrală – cavalcadă.

Păianjenul cu cruce-ncîrligată,
Își întindea năvodul – pe planetă.
Un demiurg, din cosmosul de zloată
Privea – cu nepăsare – prin lunetă.

Zeu mut, Copilărie, cu ochi lucioși de fiară...

Scînteie de zăpadă arzătoare
De veghe, Strălumînii – să nu piară –
Mă mistui – Stălumina Ta – sporind :
Crin Singeriu, cu Miez de Aur – Țară.

Elisabeta Costin

Ieșirea din noapte

Iată, se scutură a mia oară
merii de calda, dulcea lor povară
Pe veacul plin de cisme și de ținte
E-un sunet grav de-aducere aminte.
Să ne privim în aste fructe coapte
Popor ieșit din singe și din noapte,
Din noaptea verde, brună, rea, tăcută,
Din lunga noapte-n care nu se-ascultă,
Din marea noapte-n care nu se crede,
Din noaptea ce răspunde spre niciunde,
Din noaptea care-n suflete pătrunde.
Dar nu urcuș pe brinci, urlînd la Lună
Ca fiarele sub bici. Cu arma-n mînă
Luptînd ca veșnic, veșnic să rămînă
Liberă-a noastră Patrie Română.

Marius Stănilă

ŞANTIERE CARE AU CRESCUT PRIN OAMENI, OAMENI CARE AU CRESCUT PE ŞANTIERE

Aniversăm, în acest august roditor şi prielnic, alături de marea sărbătoare naţională de la 23 August, o altă împlinire, la fel de luminoasă şi dragă, pentru că este şi ea, în egală măsură a noastră, a tuturor : 35 de ani de la constituirea primelor şantiere naţionale ale tineretului, 35 de ani de cînd patria a aşezat pe umerii tinerilor mari răspunderi, mari construcţii de importanţă naţională şi tinerii au răspuns „prezent", 35 de ani de cînd tinerii porniţi spre marile şantiere ale socialismului au fost botezaţi brigadieri, au îmbrăcat salopeta albastră şi-au cîntat cîntece de biruinţă, trecînd ştafeta fierbinte a muncii din generaţie în generaţie. Tot ceea ce reprezintă astăzi imaginea strălucită a socialismului românesc a fost ieri şantier. Şantiere care au crescut prin oameni, şantiere care au crescut oameni. Şcoală a muncii şi a vieţii, a demnităţii şi fermităţii, a angajamentelor care se îndeplinesc — şantierul a contaminat în magnifice arderi — tinereţea cu cutezanţa, romantismul cu revoluţia. Celebrînd marea sărbătoare a şantierelor naţionale ale tineretului, închinăm paginile de faţă foştilor, actualilor şi viitorilor brigadieri. Inima lor curată şi vie bate în pieptul fiecăruia dintre noi.

rodian drăgoi

Cîntec

Dragostea pentru patrie ne umblă prin cuvinte
cîntecul privighetorilor licăreşte pe ramuri
femeia duce-n braţe o carte sau un prunc ?
neobosite drumuri ne bat mereu în geamuri

sub salopete sudoarea nu vrea să se culce
în fiece dimineaţă veacul ne aşteaptă
ca azurul afară
se aude blînd lumina cum respiră
şi cîmpia umblă ca o albină prin vară

gîndurile noastre sînt ca nişte copaci înfloriţi
sînt oameni în care tinereţea nu mai încape
neîncetat cioplim un mare viitor
focuri vorbitoare călătoresc pe ape.

Istorie

Săpăm fiece fîntînă cu o aripă de fluture
realitatea curge năvalnic ca un riu
drumurile pe care-au mers străbunii
ne încoltesc în piept
şi ţăranii scriu istoria pe boabe de grîu

de puterea vîntului nici un copac nu se teme
iar înfloreşte pămîntul imputernicit de ploi
muncitorii îşi poartă bucuria şi dimineaţa
pe umăr
veşnicia se umple pînă sus cu eroi

cîte o cîmpie de crini ni se urcă pe masă
ziua de muncă pe salopete tresare
şi păsările albe cuibărite în noi
ne duc cu un cîntec mai aproape de soare.

Respiraţia veacului

Se-aude cum respiră pămîntul prin eroi
adevărul este singura noastră puşcă încărcată
pe şantiere viaţa clădeşte o nouă viaţă
fiece zi umblă în haine de lucru îmbrăcată

o mare blîndeţe bîntuie prin ţară
seara poveştile încep să aburească pe masă
străbunii trag cîmpia peste ei şi nu pot să
adoarmă
respiraţia veacului îndoaie geamul la casă

creşte un imn bărbătesc ca o nesfîrşită pădure
şi ni se-nsenînează pămîntul sub picioare
ca un val ne izbeşte un fluturaş în piept
sîntem în August, patria pluteşte către soare.

Tinerescul imn al muncii

Tumultul de puteri concentrate
în braţele de oţel ale tinereţii
Au răsunat, făcînd să vibreze
Întreaga făptură a ţării,
Atunci, cînd descătuşate
Aduceau zilelor fierbinţi
Ecoul demnităţii.
„Porniţi înainte, tovarăşi..."
Răsuna cîntul lor revoluţionar,
Reverberînd sufletele sutelor de mii de tineri.
Şi „Răsună Valea" Jiului
De la Bumbeşti la Livezeni,
Şi mai răsuna Agnita-Botorca,
Bicazul şi Paroşenii –
Cînta cu ei tot poporul
La fel cum cînta apoi Dunărea şi Marea
Cu Pîntecele-ntins peste hotarele Dobrogei
Şi pînă colo, la margine de Bucureşti.
Răsună şi azi văile, cîmpiile,
Munţii – şantierele naţionale –
Şi odată cu cîntecele lor,
Pe aceeaşi strună, intonăm cu toţii
Marea epopee de ctitorie
A mîndrei noastre Românii eterne !

Horvath Dezideriu

Brigadierii

Există un tărîm cu lebede şi coeostîrci
şi apă, apă cît vrei de multă ;
mi-am răsucit privirile spre uscat
şi am văzut Valea doldora de case,
şi grădini multicolore şi vuietul
lăturalnic al buldozerelor-mamut
ce modificau configuraţia milenară
a pămîntului strămoşesc ;
şi am mai văzut oameni aprinşi
de luciul betonului şi cîmpia
bronzată de-atîta culoare,
şi lucruri, tot mai multe lucruri,
şi mişcări, tot mai multe mişcări
solemne pe dedesubtul inimii...
Am mai văzut regina Cîmpiei Române –
flacăra soarelui cum ardea cu mîi de torţe
spre cer şi îmbulzeala porumbilor
acoperind pădurile, marea,
şi oamenii ce au învăţat să vrea
şi oameni ce vor să înveţe...

George Corobea

CAMPIONI ÎN SALOPETE ALBASTRE

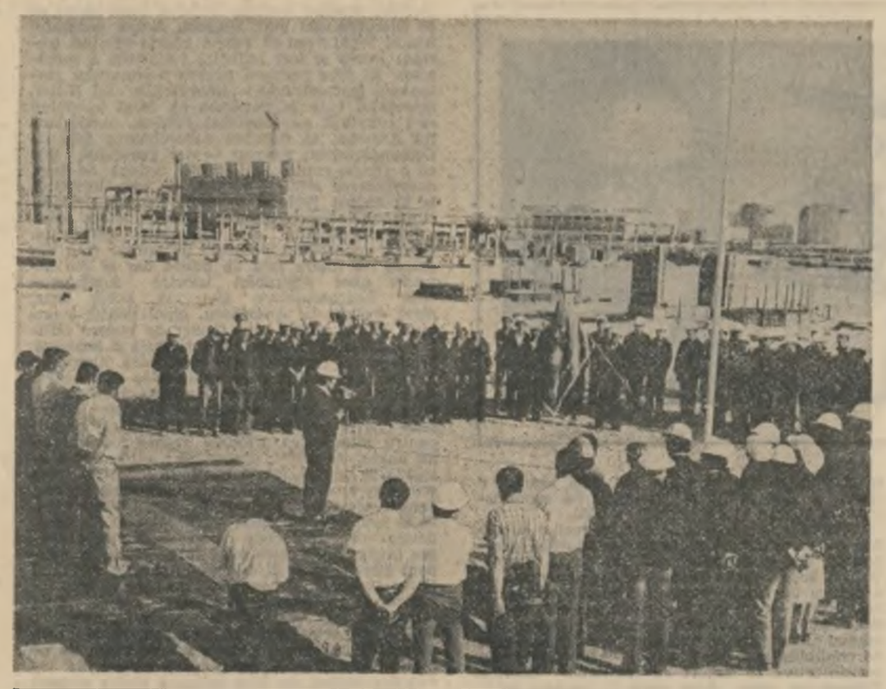

sânziana pop

Asemeni oamenilor, locurile de muncă au sau nu personalitate. Cînd n-au, se pierd în mulţime. Nici o reclamă, oricît de feeric iluminată nu te îndeamnă să le priveşti. Cînd au, fotogenia lor se vede de la distanţă : un „ce" aparte se propagă ca o undă magnetică, te seduce şi te îndeamnă să te opreşti.

Cînd am văzut prima dată şantierul canalului Dunăre — Marea Neagră, am ştiut sigur că se naşte o legătură de sentiment ; şi că va trece mult timp pînă cînd imaginea lui o să-şi şteargă conturul din mintea mea. Era primăvară, o dimineaţă senină şi transparentă, şi mergînd prin Cîmpia Dobrogei acoperită de ierburi strălucitoare, la picioarele mele s-a deschis, dintr-odată, o privelişte de pe tărîmul de dincolo : într-o albie uriaşă, săpată adînc, în pămînt, un imperiu lunar îşi înălţa reliefurile, strălucind orbitor. Alb, cît vezi cu ochii doar alb : munţi albi, dealuri albe, canioane de calcar şi prăpăstii de cretă, prin strîmtorile cărora misuna o mulţime măruntă, mii de oameni-furnici străcurîndu-se cu repeziciune, purtînd poveri uriaşe, circulînd rapid şi disciplinat, rozînd în maluri şi săpînd galerii în piatra moale şi albă, mînuind macarale şi excavatoare, conducînd camioane turbate, tractoare şi buldozere, într-un du-te-vino fără cap şi oprire de parcă suprema lor raţiune era chiar mişcarea, o mişcare determinată mecanic, în care nimeni nu împiedica pe nimeni să circule, să alunece şi să înainteze prin peisajul acela alb, sterp şi halucinant.

De ce să mint ? Nu văzusem nici măcar la cinematograf asemenea privelişti-mamut, iar marile zidiri faraonice — piramidele, de exemplu — nu mi-au populat niciodată imaginaţia cu reprezentări atît de gigantice. Şi acum... Priveam cu nesaţ, dorind să disting cît mai multe culori (alb din alb) cît mai multe detalii (se petreceau sute de întîmplări în acelaşi minut) biruită de privelişlea aceea atît de neaşteptată, de ciudata ei frumuseţe şi, mai ales de nemaivăzuta ei măreţie, de parcă însăşi faţa lumii urma să fie schimbată din temelii. Ce ciudat sentiment de triumf îmi dăruia în dimineaţa aceea cîmpia ! Ne încumetam noi la asta ? Chiar aşa ? Nu, era limpede: urma să mai vin încă o dată, trebuia să mai vin încă o dată ca să pot coborî în albia fluviului, jos, în imperiul de piatră, printre canioanele şi masivele sterpe, în mijlocul furnicarului omenesc. Atunci va fi altceva. Acum... Bucuria acelei imagini era, prin simpla ei contemplare, atît de curată încît mi-era teamă ca nu cumva coborîrea în realitate să tulbure apele oglinzilor de cristal. Şi ce vedeam, merita !

SCRÎNCIOBUL CU SFORI DE ARGINT

Am mers, firească, a doua oară pe şantierul Canalului Dunăre — Marea Neagră. Speram să găsesc un horn prin care să trec de sus, din cîmpia înflorită, pe tărîmul de dincolo. Aveam nevoie de un tunel, de o trecere sigură şi rapidă, prin care un scinciob cu funii de argint să mă coboare, ca în poveste, fără să văd tărîmul care mă înconjura. Nu uitasem nimic. Priveliştea fermecată era la fel de strălucitoare ca la început. Mi-era dor s-o revăd, aşa cum îmi e dor primăvara să revăd piscurile de piatră ale munţilor lîngă care am crescut. Devenise un loc al meu, un punct ferm, de sprijin, în acel peisaj selectiv care în imaginaţia fiecăruia dintre noi este patria. Poate că eram într-o clipă de cumpănă, cînd certitudinile trebuiau să biruie incertitudinile pentru ca viaţa mea să aibă elanul, porţia de entuziasm fără care sînt — da că nu ştiaţi pînă acum — oameni care ar dezerta. Speranţa. Iată de ce ezitam. Aşa cum mi se înfăţişase, văzut de la altitudine şi distanţă, şantierul îşi păstrase neştirbită aura triumfală, întărindu-mi moralul şi sursele de entuziasm. Mi-era teamă că cercetat de aproape, observat la dimensiune reală, să nu se producă o demascare brutală, dură, care să anuleze prin dezordine şi improvizaţii, iluzia magică.

Am făcut semn cu mîna şi m-am urcat în primul camion care a oprit. Şi dacă n-am coborît într-un leagăn, praful stîrnit de roţile uriaşe ale Belazului m-au învăluit într-o trenă de praf atît de învolburată, încît n-am văzut peisajul şi n-am ştiut că ajung decît în clipa cînd lumea a încetat să se zdruncine şi să geamă şi şoferul camionului mi-a strigat :

— Repede, că dacă dau ăştia drumul la apă, ne-am curăţat ! Sîntem pe fundul albiei, coboriţi !

Mă gîndesc pînă astăzi la impresia jalnică pe care tovarăşa ziaristă sosită direct de la Bucureşti ca să vadă Canalul, i-a făcut-o acelui şofer, doar cu albul ochilor mai alb decît praful în care întreaga lui făptură era tăvălită : cu mîini, cu picioare, cu bască şi cu bocanci.

— N-aş vrea, ştii, şantierul văzut de sus este, într-adevăr, o realizare. Parcă mi-ar muri cineva.

Se uita la mine holbat.

— E foarte măreţ, am zis. Mai măreţ decît orice imaginaţie, crede-mă. Imaginaţia este pitnea mea.

A pornit motorul cu cheia, ajutîndu-l cu şpiruri din acceleraţie.

— Sînteţi prima oară pe-un şantier ?

Am rîs. Ce să-i spun ? Că numărul crescînd al documentărilor pe teren, în loc să rezolve încertitudinile le aşează-n sistem ?

— Raiul nu este, a zis.

— Tocmai, dar de crezut trebuie, nu-i aşa ? Mă privea batjocoritor ?

— Păi, atunci să vă duc înapoi !

Dar între timp observasem fotografia prinsă, lîngă o floare de plastic, la mijlocul bordului. O femeie tînără, foarte veselă, cu o naframă albă la gît.

— Drăguţă fată, sînteţi prieteni demult ?

— Fată ?

Rîdea nebuneşte, lovind cu palmele în volan. Rîdea, şi acum dinţii erau mai albi decît albul ochilor şi decît praful care îl polei. Strasnici dinţi ! Era limpede că venea cu ei direct de la ţară, dintr-un sat care nu devenise oraş şi nu-şi atîrnase şistarele în grajdul transformat în garaj. Se opri greu, frînîndu-şi rîsul, în spume, ca pe un cal nărăvaş. Dar nu era nici o supărare, cu astfel de dinţi, şantierul mă întîmpina mult mai bine decît m-aş fi aşteptat.

Apoi şterse fotografia cu palma şi se-nroşi :

— Mama, zise.

— Cum mama ?

— Bine.

— Păi cîţi ani ai ?

— Şaisprezece.

— Cum şaisprezece ?

— Bine.

— Şi ?

— Şi sînt la a doua detaşare pe un şantier. Dar asta nu face parte din peisaj.

Am deschis singură uşa grea, a Belazului, şi cu o şansă de unu la mie nu mi-am rupt un picior căzînd pe tărîmul de dincolo al Canalului Dunăre — Marea Neagră, exact în clipa cînd sute de tineri, îmbrăcaţi în salopete albastre defilau, în coloane disciplinate, prin albia albă de calcar.

CA UN GLOB DE AUR

Poate pentru că vin din toate judeţele ţării există ambiţia aceasta ca studenţii din Iaşi să nu fie mai prejos decît studenţii din Cluj, şi elevii din Craiova să nu-i calce pe ghete pe elevii din Bucureşti : patriotismul local face, adesea, minuni. Dar nu este o explicaţie temeinică pentru felul „normal" în care tinerii pe care i-am întîlnit, studenţi la medicină la Cluj sau la Politehnică în Bucureşti treceau cîntînd, cu deplină convingere, prin praful dens şi măreţ al Canalului. Nu e uşor, cu toată largheţea de spirit, să potriveşti eleganţa universitarilor clujeni cu lopata şi rasa mulţimilor fuzii cu tîrnăcopul. Universitatea este, nici mai mult dar nici mai puţin decît o universitate, cu tot cortegiul ei de imagini standard : amfiteatre, laboratoare, clinici, mici societăţi grupate pe afinităţi profesionale, biblioteci, săli de sport, săli de muzică, teatru, operă, etc, etc. Lustrul, „etajele" studenţiei ies greu din şabloanele consacrate ca să apară în postura atît de ciudată şi inedită a şantierului ! Salopete mari, largi şi prost ajustate, bocanci cazoni, căşti de protecţie inestetice şi, mai presus decît toate, barăcile cu dormitoare comune, cu latrine comune, cu... Şi atunci, de unde entuziasm ? De unde rapoartele acelea cu mîna la frunte prin care victoriile în muncă dobîndite de studenţii, şi de elevii patriei, zbîrnîie ca zmeiele înălţate pe cer ? Şi iată că scăpărau. Străluceau de-a binelea în realitatea şantierului pe care o bănuisem atît de grav de duplicitate. Fosforescenţi şi străluminaţi, studenţii din Iaşi defilau în cadenţă spre o cotă aflată undeva înainte, un loc de muncă voluntară dar dură care îi fascina. M-am luat după ei pe drumul care şerpuia printre masivii de cretă şi pot să jur că ceea ce părea o iluzie era adevărat : munceau, munceau cu disciplină şi abnegaţie, perforînd, cu tîrnăcoapele şi hîrleţul peisajul lunar. M-am apropiat fără teamă pentru că ei nu ştiau că veniserm de la ziar. I-am privit de aproape pentru că nu trebuia să am grijă cum îi privesc. Nu aveam nici un punct de vedere la mine şi nici o sarcină de redacţie. Liberă ca pasărea cerului din cîmpie, susoenadă în jeturile puternice de praf pe care creta şi calcarul excavat nu încetau să le proiecteze, priveam cu cită admirabilă participare trudeau şi cît de nobil purtau în noua lor existenţă studenţii din marile centre universitare ale ţării — pielea de brigadier.

Da, poate că ambiţia şi patriotismul local face ca Iaşul să nu rămînă în urma Clujului nici măcar pe un şantier ; poate tradiţia — sînt, iată, treizeci şi cinci de ani de la întemeierea primelor şantiere ale tineretului — alimentează orgoliul că în baraje, hidrocentrale, căi ferate, uzine şi mine este şi viaţă din viaţa generaţiilor de elevi şi studenţi ; poate că energia solară a tinereţii face ca şantierul să devină un loc de întreceri între băieţi (un tînăr suspendat la zeci de metri, pe un perete de calcar, este o imagine destul de sportivă, nu-i aşa ?) ; poate visarea, cu aripile ei mereu înălţate îi poartă pe tineri spre necunoscut ; poate instinctul netulburat de nimic al existenţei în colectivităţi separate, aspre, strict masculine, duce la supunere şi la rîvnă — ordinea, a fi la o ordine, dar la o ordine socială nobilă, — anonim, da, anonim, dar anonim într-o colectivitate fierbinte, mobilă, eficientă, — iată un examen de aspră maturitate care aşează o morală de cremene între bine şi rău.

V-aţi gîndit vreodată, cu temeinicie, fireşte, ce fel de tineri sînt tinerii care la şaisprezece ani au fotografia mamei în faţă şi în spate două, trei, detaşări ? Care se trezesc dimineaţa, la patru, ca să-şi pornească maşina la cinci şi să prindă rîndul la buldozerul care n-a dormit toată noaptea, mînat tot de-un tînăr care n-a dormit toată noaptea ca să facă plinul, adică să mute muntele într-o groapă şi din groapă în cupa gigantică a belazurilor şi în cupa şi mai gigantică a camioanelor de la Mîrşa, de parcă le-ar căra în cogarcă, la spatele unei biciclete Pegas ? Şi tot aşa, tur-retur, în ture de zi şi noapte, cu ochii lor de copii somnoroşi, pornind din gară pe umbrele diminetii şi întorcîndu-se pe umbrele serii, tineri şoferi, tineri macaragii şi tineri excavatorişti, e drept, cu mîl — patru, cinci, şase, şapte mii lei puşi deoparte pe lună pentru ca la casa visurilor începută undeva în Ardeal, Oltenia sau Moldova, să crească gardul, ştiliţi şi chiar un acoperiş ? Bani expediaţi telegrafic părinţilor care nu ştiu că odraslele lor se hrănesc adesea numai cu pîine şi marmeladă pentru că sufletul lor are nevoie de rădăcini (pe şantier e doar piatră, nu există nici urmă de vegetaţie, nici o floare, nici o frunză, nici un fir de iarbă, nici un petecuţ de pămînt), bani paşte bani acasă, departe, în lacre, feriţi de ispitele după-amiezelor de simbătă şi duminică cînd, dacă nu cumva se munceşte, pînă să faci un duş, să te razi, să-ţi pui o cămaşă curată (cînd dracu s-a mai spelii), să iei rata că să ajungi la Constanţa, singura localitate cu fete dornice să se plimbe. Apoi în serile albastre ale falezei, imperiul de calcar înghite soarele şi răstoarnă cerul cu faţa cealaltă, ţintuită cu luceferi şi stele şi cu luna, astrul schimbului doi. V-aţi gîndit vreodată ce cernere, ce selecţie crîncenă operează şantierele, marile şi frumoasele şantiere ale ţării, ce plămădă omenească se alege acolo, ce recomandare înseamnă : trei detaşări ?

Treceau, prin albia fosforescentă a canalului, în salopete albastre, cu căştile de protecţie pe creştete, cu tîrnăcopul pe umeri, şi depun mărturie că deşi erau studenţi din marile centre universitare din ţară, stinghereala nu-i copleşea. Tinerii aceia frumoşi, studioşi, cultivaţi şi eleganţi, vecinii noştri de bloc şi de stradă care ridică atît de sus estetica citadină şi decibelii magnetofoanelor, se simţeau ca acasă şi-acolo, pe fundul viitorului canal Dunăre—Marea Neagră, lovind cu tîrnăcopul în zidurile de piatră, năduşind, ostenind, dar trăind concret un rost omenesc care le dădea sentimentul utilităţii — ceva mai devreme, sentimentul valorii — ceva mai sigur, şi, ca un glob de aur, satisfacţia.

Descoperisem, oare, biruind o prejudecată, o lume nouă — lumea de şantier ?

DRAGOSTE DE DUMINICĂ

Duminică la prînz, pe caniculă, jos, între reliefurile unui peisaj selenar : cîmp alb, munţi albi, drumuri albe, nici un arbore, nici o floare, nici un fir de iarbă firav : piatră, calcar, cretă, încinse, albe, strălucitoare, fosforescente, înfierbîntind liniştea care, şi aşa, ustura. Pustiu de duminică pe şantier. Maşini gigantice, fără oameni, buldozere şi escavatoare cu fălcile proptite în piatră, ca boturile unor mastodonţi adormiţi. Îmi iau rămas bun de la şantier, trec, trec iar şi iar, prin albia aceea pe care va curge cîndva Dunărea. E primăvară sore vară, amiază înaltă şi chem în imaginaţie victoria apelor. Dar ce aud nu e apa. Deodată, cine ştie prin ce schimbare a undelor zilei aud motorul, un motor duduind, un motor fierbînd din toate încrenăturile lui mişcătoare, sforăind la stînga, auoi la dreapta, nu sus, nu, jos, tot mai jos, într-o coocă din talpa albiei : un escavator. Singur. Muşcă din mal, se întoarce, descarcă, ridică gîtul, muşcă din mal, se roteşte, descarcă şi, de-odată, mai tare decît fornăitul maşinăriei, un glas omenesc. Mamă ! Ce dragă de doină cîntată prin pustiul duminicii în cel mai curat dialect maramureşan. Mă apropiu ca hoţii, prin spate şi, la prima rotire, tatăl doinei are păr blond, ochi albaştri, blugi tăiaţi, sub genunchi şi, cu bătaie grea la cîntar, şaispe ani.

— Nici mai mult dar nici mai puţin, nu-i aşa ?

— Aşa-i.

Poartă tenişii ca papucii şi şade cu picioarele ridicate pe bordul escavatorului. Manevrează manetele cu o mînă, răsturnat pe speteaza scaunului ca pe-un divan.

— Din Maramureş ?

— Da.

— Tot la detaşarea a doua ?

— Tot !

— Şi munceşti şi duminica ?

Ridică din umeri.

— Îi musai ? zic.

Rîde.

— Ba ! Nu-i musai. Da pentru mine îi.

Plec. Zuruitul motorului care nu s-a oprit nici o clipă rămîne în urma mea şi, mai ales, în urma cîntecului care iar ţîşneşte, drept spre cer, fluturînd peste lumea încremenită a şantierului o victorie de zile mari. Doar e duminică, nu-i aşa ?

O EXISTENŢĂ COMPUSĂ DIN VERBE

Nici o relatare despre Şantierul Naţional al tineretului Dunăre-Marea Neagră nu poate, nu trebuie, nu e drept să fie încredinţată tiparului fără a-l avea în mijlocul ei pe Nicolae Ivanov. Şi nu din pricina funcţiei. A fi comandantul unui şantier naţional al tineretului nu înseamnă astăzi a zimbi fotogenic în fotografiile din ziare, cu mîna la cozorocul imaculat al unei şepci de protecţie. A fi comandantul unui şantier naţional al tineretului înseamnă astăzi a răspunde cu totul pentru ca să poţi zimbi în ziare cu mîna la cozorocul unei şepci de protecţie. Şi Nicolae Ivanov zimbeşte. De ani de zile zimbeşte în fotografiile din ziare şi e limpede că-i stă bine capul pe umeri şi că nu s-a născut încă pledică pentru gabaritul comandantului şantierului de la Canal: un bărbat subţirel, de statură medie, cu boi creol — se vede de la o poştă că e brăilean, cu chip extrem de atrăgător şi a cărui virstă va rămîne pe veci ingropată în explozia permanentă a făpturii sale, care nu-ţi îngăduie să numeri anii ci numai gesturile. O existenţă compusă din verbe: cercetează, vede, aleargă, ascultă, descoase, pătrunde, pricepe, îndrumă, îndreaptă şi, adeseori, iriă la culme pe unii specialişti care nu s-au obişnuit cu ideea că un tinerel din Brăila, ce-i drept, muncitor de profesie şi cu stagiu de activist, dar oricum, fără studii de specialitate tehnică, n-ar putea face altceva decît să încurce treburiile aşternute în cifre atît de sofisticate ale unui şantier. Ars de soare, cu o privire care nu oboseşte să iradieze încredere, cu un zîmbet enorm care poate mai mult decît vorbele şi ameninţările, Nicolae Ivanov este unul dintre oamenii fără de care construcţiile gigantice ar rămîne doar proiecte măreţe în sălile de expoziţie. Un drag de om care poate şi ştie să-şi înceapă zilele şi să şi le încheie strigînd : hei rup !

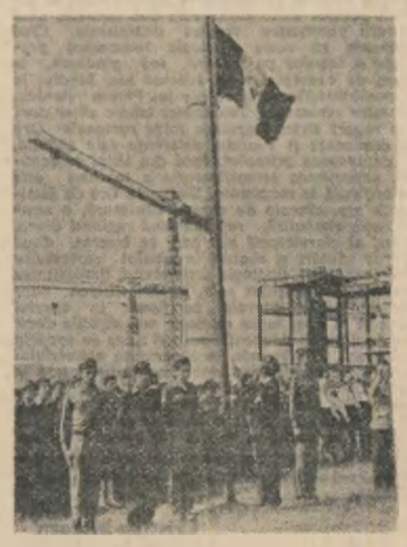

UN VIS ÎMPLINIT

Dacă cerul s-ar uni vreodată cu marea, cred că asta s-ar putea întîmpla numai la Agigea cînd moleculele dulci ale apei din Canalul Dunăre-Marea Neagră se vor amesteca în curînd cu cele sărate ale mării tremurătoare de emoţie şi nerăbdare în aşteptarea acelei ore a inaugurării. Da, acolo unde ecluzele uriaşe de beton în jurul cărora, printr-o pădure de oţel, scînteiază flăcările sudorilor ca nişte stele efemere dar dătătoare de viaţă, deasupra cărora un turn de comandă ultramodern, electronizat, computerizat ca al unui aeroport internaţional de mare capacitate de pe care decolează şi pe care aterizează cîte un avion la fiecare secundă sau, mai degrabă, închipuindu-ne că o adevărată staţie spaţială a coborît deja pe tărîmul aspru al Dobrogei, acolo m-am trezit dintr-un vis al copilăriei. Îmi amintese cum, pe vremea cînd eram în primii ani de şcoală, obişnuiam ca după ore să mă plimb prin pare cu colegii înainte de a ajunge acasă. În parcul Herăstrău, la marginea căruia, se află două vechi ecluze ce fac trecerea spre lacul Floreasca. Ecluzele acelea, care mai există încă, cu două porţi de lemn, cu balamale înnegrite de vreme şi de apă, putrede pe alocuri mi se păreau pe atunci imense, monstruoase, ca de basm. Ce-aş mai putea spune acum, în faţa ecluzelor de la Agigea ? Mi s-a propus să cobor pe fundul lor, să le privesc mai îndeaproape, dar n-am reuşit, mărturisesc că mi-a fost frică. Nu mi-a fost frică de ele, ci de prezenţa mea acolo, în mijlocul acestui şantier pe terminate, căci nu doream altceva decît să mă bucur de priveliştea lor cînd vor fi gata, cînd apele vor „fierbe" de activitate şi cînd, trecînd puţin mai încolo, pe şoseaua nouă, lată, peste podul ce se vede de departe, oamenii din maşini, autobuze, vor întoarce involuntar capul să privească şi să exclame : „iată ecluzele !"

În partea cealaltă însă, acum, şantierul ce se întinde spre inima pămîntului pietros, calcaros şi totuşi mănos al acestei fîşii dintre Dunăre şi Marea Neagră care se numeşte Dobrogea, există şi o fîşie străvezie de praf ce se ridică deasupra lui ca o uriaşă coadă de cometă. De fapt, şantierul Canalul Dunăre-Marea Neagră este ca orice alt şantier. Ca orice alt şantier animat de entuziasmul care duce la împlinirea unei munci, animat de dorinţa de a participa nemijlocit la realizările de azi. Nimeni nu spune că e uşor, dar parcă ceea ce se realizează fără greutăţi, rămîne-va ? Tatăl meu a muncit la şantierul naţional al tineretului de la Salva-Vişeu. Îmi povestea că, după ce a venit de acolo, obişnuit cu greul, n-a putut să doarmă o săptămînă în pat şi a dormit pe jos. Dar, în acelaşi timp el îmi spune : „Am fost la Salva-Vişeu !" Atît şi nimic mai mult. Ce simple şi totuşi ce emoţionante aceste cuvinte. Acum, la Km 52 al Canalului, unde este un punct „fierbinte" al şantierului, acolo unde se înghesuie basculantele la coadă să care pămînt, unde tineri elevi, studenţi, soldaţi, oameni în toată firea, cu multe alte şantiere „la activ", unde utilajele sînt unul lîngă altul, toţi oamenii de acolo privesc după dealul ce pare să le acopere vederea, de malul care se înalţă sus, parcă aproape de cer, privesc să vadă marea. Şi o văd.

Tudor Stancu

Țara Silvaniei, o legendă care se scrie

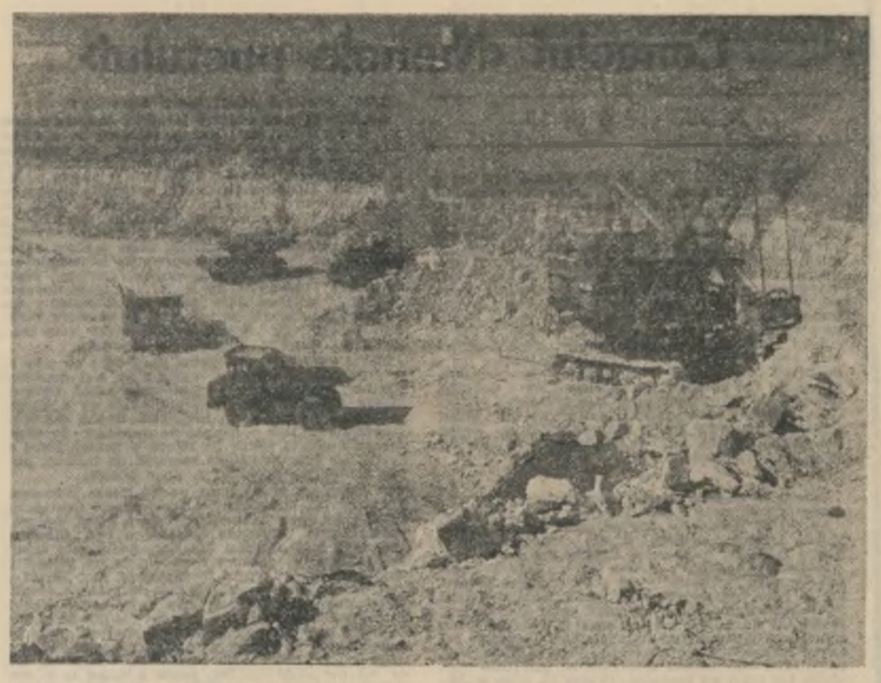

viorel sălăgean

ion potopin

Scinteietorii ochi ai patriei

Scinteietorii ochi ai patriei
privesc din fiecare spic de grîu
ce-a strîns în boabe lacrima solară
și-odihna dulce a cerului din riu
ei sînt ori unde te-ntinești, iubire
din veșnicii adusă pe pămînt
scinteietorii ochi ai patriei
cum alții-n lumea-ntreagă nu mai sînt...

Ei au văzut prin timp pădurea verde
înveșmîntată-n flăcări de război
scinteietorii ochi ai patriei
ce ne veghează astăzi și pe noi
ei sînt și-oici, în fiecare slovă
pe care-o scriu, din versul meu privesc
cum pașii grei ai timpului din urmă
corola de minuni n-o mai strivesc !

Ei văd în viitor tot mai departe
în friza catedralei din azur
scinteietorii ochi ai patriei
care i-au dat magnificul contur!
Ne oglindim în ei ca-ntr-o fîntînă
din care vin luceferi însetați
să bea lumină, brazii vin din codru
și vulturi vin în zbor, de pe Carpați!

Și-ori unde-am fi, un glas, al lor, ne cheamă
ori unde-am fi, noi nu putem uita
scinteietorii ochi ai patriei
în care-i cerul tot și stea cu stea
și cînd ni-i greu, privim în ei odată
privim odată doar și tot ce-i greu
ne pare ca o mantie pe umăr
din pînza unui sacru curcubeu!

Privirea lor e blîndă, însă arde
un vîrf de lance de pătrunde-n trup
și apele-și pierd sălbile albastre
și toți copacii din păduri se rup...
Scinteietorii ochi ai patriei
sînt în furtună ochi aprinși, de lup!

Să mă biruie dorul

Să mă biruie dorul
să mă fac clopot verde, de iarbă
riu să mă fac, lunecînd pe sub sălcii
naiul de aur dus la gură de soare
și să cînt, și să cînt frumusețea ta
cer de vară, petrecîndu-mă zilnic
prin livezile zilei
să contemplu efigia ta, Libertate!

Să mă biruie dorul
de-a fi cîntec, un cîntec durat peste ploiuri
cu arcade de sunete care ning peste ani
de-a fi ochiul fîntînilor în care-și răsfrînge
cerbul tînăr galopul purtîndu-mă-n vis....

O, ce-ar fi, o, ce-ar fi, străveziul meu suflet
să te văd ca un oaspete drag
închinînd un pahar la masa de seară
cu legendele țării, o, ce-ar fi, o, ce-ar fi
catedrala albastră cu ochii mari, România
să te vadă cum ești, în veșminte împărătești
cu bucuria scrisă — pervazuri de miere
între maluri de faguri și sălcii, pe umeri
despletindu-și părul de amieze vărateca...

Să mă biruie dorul, să mă biruie, aș vrea
dorul meu, de pe soclu, statuie, în zbor
ca un chiot prelung, ca un lujer de stea
prin vîrzăhuri de vară, să se-nalțe, precum
la un ospăț alături cu tine șezum
la un ospăț cu tine pentru veacuri șezum!

Să mă biruie dorul, din spice de grîu
să-mi fac cale spre tine, cer de vară sorin
unduindu-mă-n văi, hieraticul riu
să-ți spăl obrazul, Țară de Crin!

Vulturul lui August

Zboară-nfiorînd păduri de ulmi
vulturul lui August peste culmi
și cu-aripa-i roșie de-atinge
ceața grea a nopților se stinge
și se-aprinde-n fructe-atîta vară
de-amiroase a guri de rai în țară
și se face steag albastru vîntul...

Vulturul lui August ia cuvîntul
patriei și-n zbor înalt îl poartă
pentru el deschisă-i orice poartă
și-ajungînd acasă-n poezie
versu-amiază rumenă de zloabe
timpul care vine să-l măsoare
cu aripa lui de cutezanță.

Vulturul lui August e speranță
bucurie, sete de mai bine
sub cununa norilor destine!

Vulturul lui August nu se teme
urcă munți și brazi și sonde-n steme
și de sus, din piscuri de amiază
ochiul lui necontenit veghează
noaptea vine strînsă-n brîul
stelelor, să nu-și arunce grîul
somnului pe-ntînsele ogoare
ci cu ceru-n poală să pogoare
și în zori să-l semene, să crească
holda de lumină românească!

Vulturul lui August veșnic teafăr
stă-n văzduhul patriei luceafăr
din luceferi, cîți pot să existe
cel mai viu, cu simburul de dor
luminînd înalturi comuniste
din zenitul lui cutezător!

Mesaj românesc

Privește-mi țara-n ochi, Umanitate
vezi cerul oglindit în zarea lor
vezi aripa de aur care bate
a zilei răsărind din Tricolor
vezi cîmpurile ei scăldate-n soare
și nunta dulce-a florilor de măr
și gîndul care vine să măsoare
contemporanul nostru adevăr!
Mărgăritar ni-i țara, cum nu-i alta
cum n-a mai fost nici cînd mărgăritar
din marmură s-a așezat cu dalta
pe soclul viu al sfîntului hotar
și s-a desăvîrșit, un trup de undă
alunecînd prin vadul unui riu
sub cumpăna surîsului rotundă
din galaxia boabelor de grîu..

Bărbații ei și-ntre bărbați, Bărbatul
ce s-a născut cu toată țara-n piept
cu inima de flăcări cît Carpatul
ce stă-n furtuni neînfricat și drept
e ca stejaru-ntre stejari și paltini
și fiecare-i un adînc temei
pe care te așezi și nu te clatini
în luptă ne-nfricat și drept, ca ei!

Femeile-i și-ntre femei, Femeia
cu suflet tare ca un diamant
înnobilînd cuvîntul și ideea
ca mamă, luptătoare și savant
sînt ca izvoarele din munte, clare
din care sorbi putere însetat
și harfe, sînt, vibrînd din corzi solare
cununi de viață patriei i-au dat!

Nu-ți cer mai mult! Cît inima ta bate
cît încă mai aprinzi pe cer o stea
cît zările nu sînt incendiate
privește-mi țara-n ochi și fă ca ea!

---

aflat în țară, într-o vizită de documentare, un ziarist occidental, cunoscut pentru aciditatea excesivă în tratarea realităților românești, și-a exprimat dorința de a vizita zone mai puțin „bătute" de gazetari străini. L-am invitat în fața hărții patriei și i-am spus : „Privește domnule, asta-i România. Pune dumneata mîna asupra județului pe care vrei să-l vizitezi și alege. Ai la îndemînă 40 de variante".

Citeam în privirea lui de „Toma necredincios" o surprindere care îl ului. „Poftim, domnule, alege!", îl îndemnam cu insistență.

Și a ales Sălajul.

În timp ce călătoream spre Zalău, îmi mărturisea, cu o oarecare jenă, că nici măcar nu a auzit, pînă atunci, de acest județ și nici de vreo localitate din zonă. L-am liniștit, spunîndu-i că sînt destui oameni din țară care nu prea știu mare lucru despre adevărurile acestui minunat picior de plai românesc. Chiar și cei care au vizitat județul cu zece sau fie și numai cu cinci ani în urmă ar trebui să-și recicleze cunoștințele.

Articolul amplu pe care l-a scris despre cele văzute, timp de două zile pe plaiurile sălăjene purta titlul „Sălaj (România) o retortă fantastică în care se zămislesc miracole".

Iar „miracol" însemna, pentru ziaristul străin, și ritmul în care s-a construit la Zalău, la Șimleu sau în alte localități ale județului, și întreaga revoluție socialistă care și-a lăsat pe aceste meleaguri nu vorbe și ademeniri de paradă, ci trainice edificii ale muncii și bunăstării : 18 fabrici noi, șase cartiere de locuințe noi, un ultramodern spital nou, un nou centru politico-administrativ, o nouă casă de cultură, un nou club al tineretului, o nouă sală a sporturilor, zece noi licee ș.a.

Nou, nou! Aproape toate-s noi și la Zalău, și la Șimleu, și la Jibou, și la Cehu Silvaniei, și la Sărmășag, și la Crasna, și la Hida, și la Ileana. Peste tot în județ, chiar și în cele mai îndepărtate cătune, ultimul deceniu și jumătate și-a trimis bucuria binefăcătoare a inovării în casele oamenilor, peste fețele tinerilor și bătrînilor, înseninîndu-le privirea.

La începutul erei socialiste românești erau atîtea lucruri de rezolvat cu prioritate în alte locuri în țară!

Și, răbdători, cum i-a învățat istoria de-a lungul secolelor, sălăjenii au așteptat.

Au așteptat văzîndu-și acasă de lucrul anevoios al pămîntului, au așteptat lucrînd în modestele fabricuțe modernizate la întîmplare, mai mult parcă să supraviețuiască. Și au așteptat răsfirîndu-se prin județele mărginașe sau prin întreaga țară, întorcîndu-se acasă ori de cîte ori se ivea cîte o respirație de două, trei zile de odihnă. Sau în concediu.

„Va răsări odată soarele la București și pentru noi!". Așa își rosteau încăpățînata lor speranță sălăjenii neclintiți în iubirea de țarină, neîntrecuți în ambiții. Speranța lor era mai degrabă ecoul unui testament sfînt lăsat din moși strămoși, decît un supliciu al răbdării.

Cît de cruntă a fost istoria pentru oamenii acestor meleaguri și cît de demn au înfruntat toate urgiile vremurilor.

Sălajul se leagănă între umerii Carpaților Apuseni și Carpaților Răsăriteni. Culmile Plopișului și Meseșului par a fi mesagerii Apusenilor către Răsăriteni, adunînd într-o deplină armonie, de o parte și de alta, buzele acestei dulci guri de rai de pămînt românesc. Obosind parcă să mai crească, Meseșul lasă stejarilor falnici să-i împlinească trufia trecerii graniței celor o mie de metri, fluturînd spre albastrul cerului uriașul covor verde al pădurii multiseculare.

Pe creasta Meseșului, în drum spre Zalău, facem un mic popas. Aerul tare al începutului de primăvară ține pădurea încă adormită. Împreună cu cîțiva drumeți așteptăm „zupa" caldă ardelenească la o masă din pridvorul motelului. O minte inspirată a dat nume cu rezonanță strămoșească acestui loc încîntător : „Popasul romanilor". Sau mai bine zis, numele s-a rostit singur. A crescut din pămînt și s-a înălțat odată cu clădirea.

Pășim pe pămîntul Țării Silvaniei, măreț sanctuar al neamului. În adînceuri dorm tainic comori de neprețuit ale civilizației daco-romane.

„Venim de demult"..., le place să spună oamenilor de aici, mîndri de gloria multimilenară a ținuturilor natale ,...și mergem departe!", adaugă, la fel de mîndri de frumusețea înfloririlor socialiste de azi și încrezători în ziua de mîine.

„Venim de demult...". Un adevăr rostit cu simplitatea rostirii marilor adevăruri. Mărturie stau, ca pretutindeni, piesele de autentică valoare arheologică la muzeul județean — vasul dacic, ceașca dacică, castrele romane de la Buciumi, Tihău, Moigrad — faimosul Porolissum-Romita, Sutor care alcătuiau zona de staționare a trupelor de pază ale Daciei romane. Mărturie ale aceleiași neclintiri din vatra strămoșească stau cetățile dacice fortificate de la Marca, Sălard, Stîrciu și Tusa. Recente descoperiri arheologice atestă că granița vremelnică a Imperiului Roman trecea prin mijlocul județului Sălaj, pe spinarea muntelui Meseș, unde mai pot fi văzute urmele a 50 de turnuri de apărare.

De sub pleoapele timpului sălăjenii scot cu migală fiecare grăunte fermecat lăsat în somnul veacurilor de înaintași. Îl scot la lumină și îl așează cu pioșenie la loc de vază și aleasă cinstire întru slava și pomenirea urmașilor urmașilor lor. Cît sînt ei de mîndri că aproape nicăieri în țară, pe pămîntul vechii Dacii, urmele străbunilor daco-romani nu sînt mai pregnante decît aici pe culmile Meseșului și Plopișului. „Aici trăbuie, dragă domnule, să merem în virful picioarelor. Să nu-i deranjăm pă strămbuni. Aici în Sălajul nostru păstă tăt păsim pă istorie". Cuvintele baciului Grigore din Bocșa, satul care l-a dat patriei pe Simion Bărnuțiu, marele revoluționar de la 1848, merg drept la inimă. Și tot el continuă : „Noi am vre să scoatem mai iute comoara pă care o ascunde glia noastră strămoșească să le arătăm la cei care încă nu au luat aminte că noi venim de demult. Numai că asta nu ține numai de pornirea sufletului, cît de puterea buzunarului. Iaca ce s-a constatat păstă tăt în județ nu-mi vine nici acum să cred cînd văd cu ochii. Așa că amu asta trăbuie, să ne facem mai iute «cetățile» și «castrele» noastre de astăzi, așa cum cu două mii de ani le-au făcut dacii și romanii".

Rădăcina vieții sălăjenilor este adînc înfiptă în demnitate și libertate. La fel ca și rădăcina vieții tuturor ardelenilor și a tuturor românilor din toate locurile și din toate timpurile. Cînd pășești sub bolta catedralei din Alba Iulia parcă auzi ecoul cuvintelor patetice rostite aici de Simion Bărnuțiu, pornit de pe plaiurile sălăjene: „Națiunea română dă de știre națiunilor conlocuitoare că, vroind a se constitui și organiza pe temei național, n'are cuget dușman în contra altor națiuni și recunoaște același drept pentru toate, voiește a-i respecta cu sinceritate, cerînd respect împrumutat după dreptate ; prin urmare, națiunea română nici voiește a domni peste alte națiuni, nici nu va suferi a fi supusă altora ci voiește drept egal pentru toate".

În Moldova abia unită cu Țara Românească, cu gîndul plin de sinceritate al unui alt mare fiu al Sălajului, l-am numit pe Alexandru Papiu Ilarian, ajuns jurist-consult al domnului Alexandru Ioan Cuza, făcea să vibreze simțămintele de înălțător patriotism ale ardelenilor față de actul unirii : „Românii din Transilvania, în imprejurările de față, numai la Principate privesc, numai de aici așteaptă semnul, numai de aici își văd scăparea. Cînd s-a ales Cuza domn, entuziasmul la românii din Transilvania era poate mai mare decît în Principate".

Și din nou, aceeași statornică inimă de români bătea în piepturile sălăjenilor la 1877. La numai trei zile după proclamarea independenței țării, la Zalău a avut loc o întrunire a fruntașilor intelectualității sălăjene care a adoptat un „Apel-manifest". Evenimentele impun, proclamă „Apelul-manifest" — „atît din punct de vedere al umanității, cît și din al legăturii de sînge, în care sîntem cu frații cei dincolo de Carpați, imperios, ca să facem și noi ceva pentru alinarea durerilor fraților noștri". În fruntea grupului de intelectuali patrioți se afla Gheorghe Pop de Băsești, memorandistul de mai tîrziu, care s-a numărat printre cei 45 de sălăjeni care au plecat la Viena ca să predea Memorandul. Același bărbat curajos, patriot luminat, care a rostit la 1 decembrie 1918 discursul de deschidere a Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia : „Onorată adunare, la locul acesta sfințit de sîngele marilor noștri martiri v-ați adunat și dumneavoastră, ca să sfărîmați cătușele robiei noastre spirituale, ale robiei noastre seculare și să decidem ca un popor liber asupra sorții noastre. Lanțurile acestei robii sîntem chemați, fraților, să le zdrobim astăzi în această Mare Adunare a tuturor românilor din Ungaria și Transilvania, aici pe pămîntul stropit cu sîngele martirilor Horea și Cloșca. Vrem să zdrobim lanțurile robiei noastre sufletești prin realizarea marelui vis al lui Mihai Viteazul : Unirea tuturor celor de o limbă și de o lege într-un singur și nedespărțit stat românesc".

...Marele vis al lui Mihai Viteazul...

...În apropierea comunei Hereclean, de pe lespedea de piatră întinsă ca un motiv artizanal peste covorul verde, pornește spre bolta senină obeliscul de la Guruslău, închinat memoriei marelui voievod Mihai, cel care avea să proclame prima unire politică a tuturor românilor din Moldova, din Ardeal și din Țara Românească.

Am poposit pe dealul lui Mihai în chiar ziua inaugurării monumentului, operă a sculptorului Victor Gaga. Era o splendidă zi de toamnă. Cerul albastru, cu un soare strălucitor, împlinea un decor de aleasă sărbătoare. Peste 25 de mii de oameni, bărbați și femei, copii și bătrîni, într-o amețitoare paradă a portului popular, veniți din zorii zilei de prin satele răsfirate pe văile Someșului, Crasnei, Almajului și Agrijului, au ținut să fie prezenți la momentul inaugural. Semn de profund omagiu față de înaintași, semn de aleș respect față de istoria patriei. Încă o dată avem revelația adevărului-axiomă : un popor care își iubește istoria nu poate pieri niciodată. Și cît de pătimași iubitori de istorie și de glie au știut și știu să fie sălăjenii! Se împlineau atunci, în ziua cînd Dealul lui Mihai fremăta de mulțime și vibra de entuziasmul celor prezenți, 375 de ani de la victoria oștirii marelui voievod român asupra lui Sigismund Bathory.

Prezent la această sărbătoare, ca întotdeauna la marile aniversări ce proslăvesc vitejia neamului, președintele României Socialiste, Nicolae Ceaușescu. Coboară din elicopter, salută mulțimea, privește monumentul marelui voievod, își ridică ochii de-a lungul obeliscului pînă aproape de vîrf, acolo unde se află cele trei steme ale Moldovei, Ardealului și Țării Românești, privește spre albastrul cerului patriei. Un cer senin, așa cum senine au devenit și diminețile de azi ale patriei. O țărancă, îmbrăcată în frumoase straie sălăjene, îi oferă un dar simbolic : o tapiserie înfățișînd chipul marelui voievod și silueta monumentului înălțat de urmași la Guruslău.

...Dacă treceți prin Zalău, opriți-vă o clipă în fața casei de pe strada 30 decembrie nr. 45. Este casa în care a trăit și a creeat timp de cinci ani, Ady Endre, cel care a cîntat iubirea și demnitatea în culori de un magnific lirism, marele poet al celor asupriți și obidiți și dușmanul de moarte al opresorilor și tiranilor. Iar dacă treceți și pe lîngă liceul de matematică și fizică, mai opriți-vă o clipă în fața bustului lui Ady Endre, cel care se înrudește prin destin cu Eminescu și Baudelaire, și așezați o floare lîngă chipul de bronz intrat în nemurirea universală de pe pămîntul Sălajului. Și ascultați-i sublimele îndemnuri-testament lăsate asupra obidiților „maghiari și nemaghiari" ; mistuit de zbuciumul marilor probleme ale omului: „Din mii de doruri amorțite / De ce nu crește-o vrere mare ? / Maghiară, slavă ori valahă / E jalea-n veci aceeași jale. // De ani o mie-n chin și lacrimi / Aflăm temeiul împărtirii ! / De ce nu ne-ntîlnim cu vuiet / Pe baricadele gîndirii ? // Dunăre, Olt — la fel se-nghină, / E-un murmur stins și mortuar. / În patria lui Arpad piere / Cine nu-i domn și nu-i tilhar. // Cînd o să ne unim odată ? / Cînd vom rosti un verb de jar ? / Noi toți zdrobiți, impilații, / Noi toți maghiari și nemaghiari ? // Cît va domni nemernicia, / Noi lașe oști cît vom mai fi ? / Cît vom mai sta noi milioane, / Ca graurii în colivii ? // Mîhnit popor, cerșetorime, / Azi n-ai nici pîini, n-ai nici crez, / Vei stăpîni ca mîine totul, / Numai să vrei, doar să cutezi ! //".

„De ce nu ne-ntîlnim cu vuiet / Pe baricadele gîndirii ?"

Întrebarea retorică a poetului a căpătat răspuns, prin puterea faptei în anii socialismului. În fabrici și uzine, pe șantiere și în laboratoare, pretutindeni unde muncesc și creează fiii județului, români, maghiari, cimentează sub zodia muncii o frăție de nezdruncinat. Din bărnicia lor descătușată, din iubirea lor față de patria comună se adună, la ceas de bilanț, la ceas de sărbătoare realizări și realități care stîrnesc uimirea.

Da, Sălajul de azi este un templu al muncii, o uriașă scenă pe care se desfășoară un impresionant spectacol uman iar actorii par să intre fără sfîrșit în această primitoare scenă, rostindu-și rolurile prin istețimea minții și îndemînarea brațelor. Frazele lor se adună în poeme nemuritoare, căpătînd nume izvorîte din glia strămoșească : cartierele de locuințe „Porolissum", „Simion Bărnuțiu". „Mihai Viteazul". Frazele lor se clădesc în mari și moderne citadele industriale — Întreprinderea de armături, Întreprinderea de conductori electrici emailați, Filatura de bumbac, Întreprinderea de produse ceramice, Fabrica de produse lactate, Întreprinderea de anvelope, Întreprinderea de țevi — toate din Zalău și toate construite și date în funcțiune în ultimii 10—12 ani, Fabrica de materiale izolatoare din Șimleul Silvaniei. Fabrica de mobilă — artă și Întreprinderea de tricotaje din Cehu Silvaniei, Întreprinderea de confecții și Fabrica de brînzeturi din Jibou.

Uluitor ritm de construcție și aproape incredibilă forța de asimilare a tehnicii ! Pentru că, se știe, mult mai greu decît să înalți fabrici noi este să făurești conștiințe noi, capabile să stăpînească sofisticatele mașinării, capabile să stoarcă la maximum forța productivă. Pentru că, în Sălaj nu s-a construit la întîmplare și nu s-a construit la nivelul de instrucție, în general scăzut, al oamenilor, ci după un program bine gîndit, industria județului integrîndu-se armonios în industria țării. Completînd-o și onorîndu-i exigențele înalte.

Clasa muncitoare a Sălajului de azi a crescut odată cu propriile uzine și fabrici. Cînd începeau săpăturile la fundații, viitorii muncitori abia erau recrutați din satele din jur, pentru calificare. Unde ? În ce meserie ? Acolo unde se nimerea ! Era nevoie de strungari, se recrutau oameni cărora li se spunea că o să devină strungari, era nevoie de țesătoare, se recrutau fete pentru a struni războaiele de țesut. Era nevoie de operatori chimiști sau de electricieni sau de automatiști, se proceda în consecință. 94 la sută din forța de muncă din industria județului Sălaj este din județul Sălaj. Avem impresia că acesta este un record național !

Mulți, simțind chemarea locurilor natale — spuneam la început că sălăjenii rămîn incorigibili nostalgici — s-au reîntors acasă. În urmă cu cîțiva ani, cînd reîntoarcerea acasă a fiilor Sălajului căpătase proporții, l-am reîntîlnit pe maistrul Teodor Cirebea, de la Întreprinderea de armături. Dornic să pășească pe marea poartă a industriei, a plecat prin țară în căutare de lucru. S-a calificat și a lucrat la o întreprindere modernă din Suceava, oraș așezat, cu aere de metropolă. De cum a aflat că în Zalăul natal a început forfota buldozerelor și a excavatoarelor, n-a ezitat nici o clipă și s-a întors acasă. „Doream să pun umărul la clădirea modernei cetăți a Zalăului, doream din suflet să pot spune nepoților mei, mîndri de moștenirea pe care le-o vom lăsa, că și eu am fost acolo, atunci cînd a fost nevoie". La rîndul său Ioan Birsan nu-și dezminte nici el sufletul de sălăjan : „Cîțiva ani la rînd am muncit la Cîmpia Turzii, la marele combinat. Dorul de casă, care mă ardea, m-a adus aici. Și acum fac tot ce pot pentru a răspunde încrederii colegilor. Am primit un frumos apartament cu trei camere, în care mă simt excelent alături de cei trei copii ai mei."

Da, sălăjenii se întorc acasă !Își regăsesc trecutul sentimental, se întîlnesc cu un prezent fierbinte și își apropie viitorul. Prin chipurile lor, chipul Țării Silvaniei rîde sub zodia marilor împliniri.

Sălăjenii se întorc acasă și rămîn acasă, oricît de mari ar fi tentațiile gloriei pe aiurea, în țară sau în lume. Conștienți de marea lor valoare, ei își slujesc cu toată dăruirea pămîntul natal, luptînd pentru glorie, pentru acest pămînt. Faimosul doctor Ioan Pușcaș, despre care se vorbește la Paris și la New York, la Londra și la Tokio, este unul din exemplele strălucite.

„La Zalău, ca și în întregul Sălaj, — un județ mic din nordul României, viitorul a început. El nu este așteptat, el este întîmpinat și este pregătit".

Așa și-a încheiat articolul ziaristul occidental pe care l-am însoțit în vizită de documentare prin acest minunat colț de țară românească.

Unui spic de grîu

Ție,
în care-mi recunosc strămoșii toți
strălucinați, cum vin din anotimpuri
cu ochii mari privindu-mă în față
să vadă urma lacrimei cum arde
și focul ei carbonizînd capacii
pămîntului din totdeauna.

Ție,
corabia aceasta fără pace
cuvîntul meu, el însuși, petrecîndu-și
din totdeauna virstele prin vreme
ca o coloană infinită...

Ție,
mirabil leagăn al perfecțiunii
din care numai vulturii-și iau zborul
spre munții tutelari, acest poem
în care-am așezat ofranda sfîntă
a sufletului, lebădă albastră.

Ție,
hieroglifă argintată-a vieții
premiză a renașterii, sămînță
a unui cîntec care vine singur
și se așează-n jilțul vremii teafăr
cum vine clipa cu sărutul mamei
și toate-n jur înmărmuresc în taină.

Ție,
potir fără de umbră, spic de grîu
din care vin, în zori, să bea lumină
cei care-n ochi privindu-te, se-aprind
prefigurînd combustia solară,
Ție...

Destine și temperaturi morale

Urmare din pag. a 3-a

ință, problema țăranului român ; același rol joacă și Ilie Cernea Sidovici, vinător de simpatizanți pentru Federația partidelor socialiste din România, orientare care și-a tocit spiritul revoluționar în fața primelor dificultăți.

Nicolae Țic reconstituie poematic și cu forță simbolică (de pildă, un porumbel, interzis de autorități, zboară în sala tribunalului) procesul din Dealul Spirii, în care se aduceau învinuiri fanteziste comuniștilor, urmărindu-se, fără succes dezmembrarea partidului.

Romanul Lege și anexă este o frescă literară a luptei pentru un ideal. O jertfă colectivă marchează destinul și temperatura morală a individualităților conștiente de ce au de înfăptuit. Greșelile și rătăcirile, cîte și cum au fost, au valoare simptomatică, dar nu cuvîntul cel mai greu. O strategie acceptată și de alții capătă rădăcini în solul nostru național, iar comuniștii gîndesc realitățile prin principii, și principiile în funcție de realități. Iată ce dezvăluie cartea lui Nicolae Țic. Acestea îl preocupă pe autor, și nu acele tensiuni care au fost inoculate din exterior ; nu întîmplător romanul trece ușor peste rezoluțiile Federației Comuniste Balcanice și se oprește cînd pe scenă apar consecințele nefaste ale măsurilor luate la Viena.

FANTASTICUL, DIMENSIUNE A «PROZEI SCURTE» ROMÂNEȘTI

ION AGÂRBICEANU

VI „Ocultarea" viziunii realist-tragice (2)

Capodoperele nuvelistice ale lui Agârbiceanu, inclusiv ale „prozei scurte" românești în ansamblu, sînt, fără nici un dubiu, **Jandarmul**, elaborată în perioada 1940—1945, și **Popa Man**, datînd încă din 1910. Este lucru sigur că înțelegerea reală a structurii lor artistice, în datele ei cel mai intim originale, nu poate fi concepută în afara deschisei dar și atentei raportări la spiritualitatea fantastică agârbiceană. Amintita linie despărțitoare față de prototipul slavian (ne gîndim cu deosebire la **Moara cu noroc** și la **Pădureanca**) este desenată de violenta luare în stăpînire a unui mod de existență pe cît de devorator, tot pe atît de rațional și obiectiv determinabil sub raportul complexului cauzal (edificine, paradigmatic al „vinei tragice") de către un alt mod de existență, al cărui neîndurător cuvînt de ordine este domnia iraționalității demonice. Dincolo de înfățișarea fizică, exemplară prin monumentalitate, și de faptele săvîrșite, uluitoare și ele prin cutezanță, izvorul puterii eroului masculin agârbicean, însușirea lui de a fascina, se află undeva în ascunzișurile insondabile și indefinibile aparținînd a ceea ce poate fi numit (pe drept, în cazul lui), eul său demoniac. Tipul de relație permanentă ce se instituie între el și cei din jur se află sub strînsoare neîndurătoare a perpetuei stări de zbucium, de alarmă interioară generatoare, în egală măsură, de pasiuni pustiitoare, și de spaime nevindecabile. Întîiul semnal de alarmă e tras de faptul că el, acest personaj, intră în scenă pe neașteptate, brusc, venind din altă parte, de undeva de unde nu se știe. Impactul unei asemenea intempestive apariții cu spiritualitatea colectivității sătești (așezată, închisă în propria imuabilitate, și care respinge întîmplătorul ori nefirescul), prin el însuși, este atît de șocant, încît, dintr-o dată, noului venit i se conferă un statut existențial ieșit din comun. Fiind un „străin", implicit, i se atribuie trăsături psihico-morale ce-l culpabilizează și stigmatizează pentru totdeauna.

Apariția neașteptată, într-o dimineață de duminică, a lui Dumitru Bogdan, urmată de restabilirea identității lui **(Jandarmul)** impune pe loc o asemenea reacție („—Cine știe, măi oameni buni — conchide un sătean — ce are pe suflet ! Ciți jandarmi n-au împușcat oameni? Poate are și el o moarte pe suflet. Nu-l vedeți cît de întunecat e, de parcă-i plouă și ninge mereu ? Ori poate banii cei mulți, cîștigați cine știe cum, îi stau greu pe suflet..."). Straniu este că, în esență, sătenii nu se înșeală în presupunerile lor. Întîmplările ce vor urma le confirmă cu prisosință temerile. Terenul ideal pe cuprinsul căruia Dumitru Bogdan își dezvăluie stigmatul demonic, evident, aparține în principal avatarului erotic. Episodul cuprinzînd chipul în care Veronica, soția lui Ion Rosu, este „fulgerată", de privirile lui Dumitru Bogdan, înfipte în ceafa ei „ca două cuie înroșite în foc", rămîne de neuitat :

„Într-o sară ducea apă de la fîntîna din uliță, cînd simți deodată cofele prea grele și avu părerea că i se pironesc în ceafă două cuie înroșite în foc. Puse cofele jos, răsuflă din greu și, întorcîndu-și capul, se uită în urma ei. La a treia casă, dinaintea porții, stătea drept ca un brad Dumitru Bogdan și o ațintea cu privirile. Femeia, înfiorată, își întoarse repede capul, păli ca moartă și abia mai avu putere să-și ridice cofele. O spaimă rece îi cuprinse toate mădularele și, după ce intră în casă, își șterse sudorile de pe frunte. Își făcu cruce spunînd, Parcă în neștire : «Doamne ferește și apără». Apoi începu să se închine la icoane. Era singură acasă. Bărbatul încă nu sosise de la plug.

Dar, închinndu-se, simți încet ca o răscolire de foc în tot trupul, în locul spaimei de mai înainte. Chipul lui Dumitru i se năzărea mereu. Ce ochi frumoși și triști avea ! Și cîtă patimă în ei !

— Nu ! strigă ea tare în fața icoanelor. M-a privit ca pe o pradă. S-a uitat la mine ca un strigoi care-ți la sînge ! Nu !

Și iar începu să se închine, bătînd mătănii : «Doamne, ferește și apără !»

O durea capul. Își stinse cărbuni și se spălă cu apă de leac. Zadarnic. Toată noaptea se zvîrcoli ca pe jar.

Peste trei zile, aceleași piroane de foc în ceafă. Peste o săptămînă, iar. Și de cîte ori întorcea capul, vedea ochii arzători ai lui Dumitru Bogdan pironiți asupra ei. A doua oară era pe cîmp, a treia oară la ea în grădină.

Cum se ținea jandarmul în urma ei ! Nu-l văzuse mai nainte. Nu știa de unde a răsărit ! Și mereu aceeași spaimă ca la început, aceleași tulburări, și pe urmă aceeași furnicare de fiori care-i aprindea întreg trupul.

Cînd, a patra oară, întoarse capul, era la ea în portiță, în crucea amiezii, venea cu niște tîrgueli de la prăvălie.

Dumitru era numai la doi pași de ea. De unde răsărise aici ?

— La noapte te aștept în grădină la voi, lîngă nucul cel mare".

Nu mai încape discuție, Veronica se supune poruncii jandarmului, neavînd nici o portiță de scăpare. În asemenea condiții, intîlnirile tăinuite dintre cei doi, constituind o abatare de la normă, deci o încălcare a „sacrului", și avînd protagonist un ins „însemnat" precum Dumitru Bogdan, sînt atribuite forței satanice, străină — deci voinței umane. Incapabilă a evalua cu luciditate ce se întîmplă cu ea, Veronica însăși este convinsă că se află în stăpînirea necunoscutelor forțe diavolești ; ceea ce o determină să accepte situația cu înfricoșată voluptate : „Rareori se gîndea cum a pus Dumitru stăpînire pe ea. O teamă adîncă, nedeslușită i se cuibărea în fundul sufletului de cîte ori își aducea aminte de cele două piroane de fier înroșite în foc pe care le simțise înfigîndu-i-se în ceafă șubt privirile lui. O tulbura aceeași spaimă : n-a fost lucru curat ! Dar repede-i alunga amintirea un sentiment atotcotropitor : «A fost soarta mea, partea mea în viață. De soarta lui nimeni nu poate scăpa»".

Iar diagonosticul opiniei colective este fără drept de replică :

„— Farmec este ! Dar nu se știe : l-a fermecat ea sau a fermecat-o el ? Jandarmul ista poate foarte bine să fie în legătură cu duhurile necurate. N-a intrat în sat ca oamenii. Nu trăiește ca oamenii. Iar ochii lui ard mereu, ca la strigoi".

Procesul de supradimensionare în plan epic, se înțelege, nu întîrzie nici el :

„O babă întîrziată pe hotar — ea știa de ce — într-o noapte cu lună văzuse trecînd gardul în grădina Roșului pe cineva îmbrăcat în negru de sus pînă jos. Om n-a putut fi, pentru că a trecut gardul cel mai ușor, ca un abur".

Și pentru ca adîncirea în misterul demonizant să fie desăvîrșită, realul palpabil, rezidind în întîmplările zilnice, nu întîrzie nici el în a-și aduce partea de contribuție. Asemenea unei loviturl de trăznet, Ion Roșu este eliminat de pe scenă · „Ion Roșu muri de moarte năpraznică, înveninat cu bureți culeși și gătiți de nevasta lui, de Veronica". Totodată, fapt de neînțeles atît pentru sătenl cît și pentru Veronica, împotriva așteptărilor, Dumitru Bogdan se decide, brusc, a lua de soție pe altcineva, anume pe Catarina lui Gligor Albu, continuînd, însă, cu aceeași mistuitoare ardoare, legătura ascunsă cu văduva lui Ion Roșu. În acest chip, fenomenul de „ocultare" a epicului pare că atinge limitele paroxismului, iraționalitatea demonică instăpinindu-se, parcă, definitiv.

Nicolae Ciobanu

O istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzută de Ion Cucu

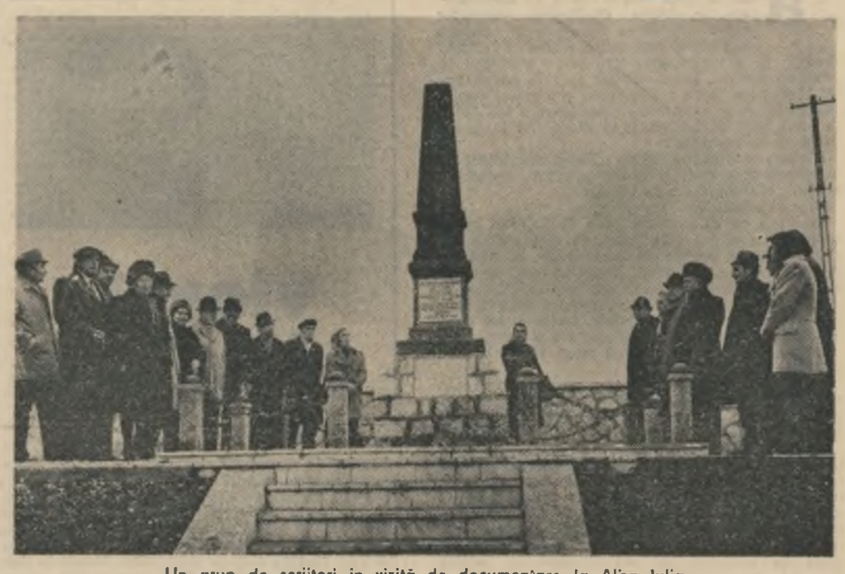

Un grup de scriitori în vizită de documentare la Alba Iulia

Al. Raicu, Mircea Radu Iacoban, Dumitru Radu Popescu, Nicolae Dan Fruntelată, Traian Iancu împreună cu doi reprezentanți ai scriitorilor focșăneni, la inaugurarea Cenaclului scriitorilor din Vrancea

Cenaclul «Numele poetului»

ȘEDINȚELE 9 ȘI 10

Vineri, 29 iulie, în deschiderea ședinței a noua, poetul Cezar Ivănescu citește cu mare emoție și putere marcat cîteva rînduri intitulate „Cîntec de călăreț", rînduri prilejuite de tristul eveniment al dispariției celui care a fost Teodor Balș. Piccarea dintre noi a lui T. Balș spre „Satul din pămînt", în momentul de reculegere care a urmat, a fost punctată emoțional deopotrivă de gîndurile noastre ploase cît și de propriile sale versuri (cităm din poezia **Satul**) : „vin cu luminări / și danii / și merinde / ce-i colindă / de pe-acest tărîm / țăranii, / pîn-la cimitir în tindă, / spulberînd uitării ceața / depărtării ce-i desparte / să-i apropie de viața / lor / pe morți — / pe ei de moarte.../ În această-apropiere / e puterea lor ascunsă / ca a codrului putere / ce stă-n rădăcini / și-n frunză".

Au citit apoi din propriile creații poetul Mihai Culman și poetele Mirela Mitrofanovici și Ileana Bucovina Izbășoiu, urmînd ca discuțiile să aibă loc în ședința următoare.

★

Vineri, 12 august, poetul Cezar Ivănescu, anunță că ședința de azi o continuă pe cea de data trecută. Au reluat lecturările din propriile poeme poetul Mihai Culman, poetele Mirela Mitrofanovici și Ileana Izbășoiu, plus poeta Iuliana Paloda.

Invitat, în partea ultimă, să vorbească despre Dumitru Peristeri — un poet dispărut prematur și care n-a apucat să-și vadă volumul tipărit —, Valeriu Pantazi, deși pregătit, ezită motivînd că la fluviul de poezie care a curs în cenaclu nu e sigur dacă s-o mai facă sau nu. La insistențele lui Cezar Ivănescu și ale asistenței, Valeriu Pantazi dă citire unor considerații personale pe marginea poemelor lui Dumitru Peristeri, poeme cu izuri și mirisme levantine, care-l fac pe dispărut inconfundabil ca poet și atestă prezența unei poezii cu adevărat rare. Apoi V. Pantazi citește mai multe poeme ale lui Dumitru Peristeri.

În încheierea primei părți a ședinței, poetul Martin Cuicea, sosit direct de la sondele prahovene unde muncește, citește zece poeme din ciclul pe care l-a intitulat „Forceps".

După o scurtă pauză încep discuțiile :

Cristian Moraru observă la **Mihai Culman** o poezie al cărei text este șocant, mizează pe o rememorare a unei aventuri existențiale, de asemenea un cîntec al vîrstei, care asimilează funambulescul, o ușoară romanțiozitate, în general o poezie bună ; la **Mirela Mitrofanovici** aflăm o poezie realmente excelentă, de o gravitate dureroasă a gesturilor un ecou estompat al zbaterii ființei : la **Ileana Bucovina Izbășoiu** — o eternă rememorare cu ramificații luxuriante, acest erotism copleșitor a fost însă uneori deservit de lecturarea autoarei : la **Iuliana Paloda**, singele, carnalul, rogul, reiterarea obsesiilor cu o forță impresionantă, atenție la manieră care riscă să oboseacă ; deși nu intră în discuție se referă și la **Dumitru Peristeri** la care vede drama unui apolinic care trece printr-un imperiu plutonic, al meduzei.

Maria Cerchez — cei patru poeți care au citit au o sinceritate a lor, un aplomb în a-și mărturisi stările poetice. Către perfect tinde **Mihai Culman**. **Mirela Mitrofanovici** are posibilitatea de a institui paradoxul poetic și nu lingvistic. **Ileana Bucovina Izbășoiu** este mai apropiată de impactul pe care-l are cu anumite trăiri, ne relevă o anume stare de grație. La **Iuliana Paloda** remarcă un instinct poetic, dominanta profetică a unor poeme.

În încheiere la cuvîntul poetul Cezar Ivănescu : **Poeta Mirela Mitrofanovici** scrie poeme inteligente, subtile, de mare rafinament, este o poetă matură ; poezia **Ilenei Bucovina Izbășoiu** a fost discutată mai mult sub aspectul exterior, poeta este sigură pe scriitură, și, dacă ar fi să vedem un pericol în viitor, acesta ar consta în faptul că nici Mirela și nici Ileana să nu mai scrie atît de bine ca astăzi ; **Mihai Culman** scrie o poezie gravă, care trebuie contextualizată, autorul a debutat înainte de război, de notat poemele sale pentru lapidaritate, nota lor antichizantă pe care o prizăm ca pe o notă de perenitate ; **Iuliana Paloda** reprezintă o surpriză, față de cea de acum doi ani, poeta a ajuns la o conștiință poetică, și-a asimilat o tehnică ; pornind de la Celine citire „forța muzicală vine din interior", mecanica muzicală este pentru Iuliana Paloda o cucerire cu totul remarcabilă. Despre **Dumitru Peristeri** este impresionat dureros iar despre evoluția lui **Martin Cuicea** fericit.

Hero

CENACLUL DE POEZIE NUMELE POETULUI. **Vineri, 26 august a.c., ora 17,00, la sediul redacției revistei „Luceafărul", București, Piața Scînteii nr. 1, va avea loc cea de a unsprezecea ședință a Cenaclului de poezie** Numele Poetului **condus de Cezar Ivănescu.**

Oameni care sînt

Urmare din pag. I

fi cercetarea de cuprinzătoare asupra lor, tot nu vor putea spune totul despre timpul uman care le-a imprejmuit cu spirit, despre sentimentele care le-au propulsat în istorie. Culoarea și savoarea vieții sociale în care s-au dezvoltat vor fi palid reprezentate dacă toate aceste izbînzi sociale, economice, politice, umane nu vor avea rezonanță artistică pe potrivă. Creație artistică văzînd și făcînd. Literatură la fața locului, martor la eveniment. Succes de public pe teme contemporane, cu eroi contemporani ? ! Da ! „Desfășurarea" lui Marin Preda e un excelent document artistic despre o frămîntată perioadă, despre un moment important al revoluției noastre. Simbăta seara oamenii se adunau în fața televizorului la „Lumini și umbre" de Titus Popovici și Andrei Blaier cu mult mai mult interes decît pentru nu știu ce familie texană. Sînt doar două dovezi că un lucru bine făcut nu are nevoie pentru a se afirma nici de trecerea timpului, nici de angoasanta idee a distanțării temporale a autorului. Desigur, nu puțini sînt aceia care susțin că mergînd acasă nu mai vor ca luînd cartea în mînă să mai dea nas în nas cu probleme de producție. E un mod de a privi lucrurile. Credem însă că e absolut firesc, că face parte din însuși sistemul democrației noastre socialiste ca omul muncii să poată dialoga și cu el însuși, să treacă printr-un continuu proces de autointerogare. Fapt oferit în primul rînd de literatura temelor prezentului, a „oamenilor care sînt". Literatură ce se constituie în dificilul proces de construcție a noii conștiințe socialiste ca o forță spirituală militantă de prim rang, cu penetrație revoluționară a sistemului nostru social. „Oamenii care sînt" fac o literatură viguroasă, ancorată în realitate, cu rol educativ și formativ determinant. „Oamenii care sînt" înseamnă eroii memorabili ai acestei literaturi, esența acestei literaturi.

Urmare din pag. I

Dacă prin cunoscutele parole „Pajura" și „Stejar — extremă urgență" transmise, prima la orele 18 și a doua la 18,30 de către Comandamentul militar al Capitalei forțelor armate române din București, acestea s-au alarmat și au trecut la acțiuni de luptă pentru dezarmarea și capturarea tuturor trupelor și comandamentelor hitleriste din București și din împrejurimile sale, oare ce se întîmpla la Comandamentul diviziei noastre în aceeași noapte, cu puțin înainte de orele 22 ?

Depănîndu-și amintirile, fostul comandant al diviziei, generalul Costin Ionașcu, scrie în cartea sa memorialistică „Memoria documentelor" : „...Reținem destul de bine că în jurul orei 21 și 35 minute răsfoiam încă dosarele zilei. Din cînd în cînd lăsam tocul din mînă și ascultam frînturi din cîntecele care se transmiteau la radio. Se părea că și ultimele ceasuri ale zilei se înfășurau în pace pe fusul implacabil al timpului... Dar numai se părea ! Pentru că, în realitate, în seara și noaptea de 23 August scurgerea timpului a avut pentru noi ceva aparte. Orele, minutele și secundele s-au desfășurat, de data aceasta, metaforic vorbind, pe un fus separat, marcînd inceput de eră nouă în istoria poporului român. Între timp eu, ca și alți camarazi de ai mei, am auzit vocea gravă a crainicului care anunța : «Aici postul de radio București... vom transmite un comunicat foarte important...» La auzul acestor cuvinte am tresărit. Iar pînă să-mi adun gîndurile a și început să se transmită Proclamația. Pe undele nevăzute se răspîndi în toată țara, în toată lumea vestea lichidării dictaturii militare fasciste în România, întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste și începerea luptei pentru eliberarea părții de nord-vest a Transilvaniei. Ne chemau la luptă țara, poporul, partidul comunist... Apoi am hotărît : pînă la primirea unor dispoziții de la eșaloanele superioare voi socoti comunicatul transmis la radio drept ordin de luptă..."

La fel au gîndit și au hotărît și ceilalți comandanți de unități și subunități din cadrul diviziei. Și, astfel, întreaga masă ostășească de pe cuprinsul Dobrogei, începînd de pe litoralul Mării Negre și pînă la Dunărea bătrînă, pe un front de 120 km și pe o adîncime de 65—80 km s-a ridicat ca un singur om la marea luptă.

În aceeași noapte, Regionala Dobrogea a P.C.R. a redactat, multiplicat și difuzat un manifest către populația din Constanța, din orașele și satele dobrogene prin care îndemna populația să sprijine noul guvern și armata în lupta contra hitleriștilor. Concomitent, în cursul aceleași nopți Regionala de partid a luat legătură cu comandamentul diviziei pentru asigurarea pazei și ocrotirea deținuților politici aflați în închisori pentru ca nu cumva Gestapoul și trupele S.S. din oraș să încerce asasinarea lor.

...În bezna nopții, ca urmare a alarmei de luptă pe care am ordonat-o îndată după difuzarea proclamației, patrule și echipe de militari s-au pus în mișcare pe digul cu farul verde unde aveam cazemate cu tunuri și mitraliere, la Șantierul naval și docul plutitor, de-a lungul danelor, la silozuri, în triaj, la gara maritimă etc., etc.

În timp ce țevile tunurilor și mitralierelor din cazemate se roteau încet în direcțiile obiectivelor germane din port, în același timp distingeam, în timpul mersului meu prin sector, cum și marile țevi ale gurilor de foc de pe navele militare române se orientau tăcut și amenințător spre cele hitleriste din același port și cum, de asemenea, țevile de pe navele inamice își îndreptau bolurile spre navele românești. Iată-colo, pe lîngă cîte o dană săltau lin, în respirația largă a mării, niște bricuri turcești sosite cu cîteva zile mai înainte, cîteva bărci pescărești. Din clipă în clipă dacă n-ar fi existat tactul și calmul comandamentelor noastre, bineînțeles, profund ancorate în hotărîrea aprigă de a-l scoate definitiv din cauză pe adversar, ar fi izbucnit un uragan înspăimîntător care ar fi distrus portul. Se cîștiga însă timp la postul de comandă al diviziei prin pertractările ce se desfășurau de către generalul Costin Ionașcu cu amiralul hitlerist Brinkmann, comandant al întregii marine germane de război din Marea Neagră. Desfășurarea pe spații largi și în timp scurt a operațiunilor de blocare, izolare, dezarmare și capturare prin surprindere ori prin lupte a numeroaselor obiective inamice l-a determinat pe Brinkmann să renunțe la orice rezistență.

Dacă astfel se petreceau evenimentele în port, apoi în alte părți din Dobrogea se desfășurau scene asemănătoare. Trebuie să mai menționez că alte grupe și echipe de militari din compania mea acționau pe terasele din jurul portului întrucît sectorul subunității mele cuprindea și zona de unde azi este gara orașului pînă la inclusiv cartierul Viile Noi, de la liziera nordică a Constanței și abator. Nemții au crezut că e vreun exercițiu de luptă. Mare le-a fost surpriza cînd în scînteieri de lanterne ale românilor au fost somați să predea armamentul și apoi dezarmați și excortați ca prizonieri în punctele stabilite.

Reîntorcîndu-mă la incinta portului trebuie să arăt că printre trupele militare și împreună cu ele, ori în mod independent, acționau și grupuri de muncitori cărora, la cererea ce mi-a fost adresată de comuniștii, Nițescu și Gh. Dinescu, maiștrii de la stația de petrol, le-am dat din magazia de armament a companiei, prin sergentul Petre Stanciu, puști, automate, grenade și muniții, în virtutea sarcinii primite de mine de la celula P.C.R. din comandamentul diviziei. Dealtfel, cu mult timp înainte, făcusem ședințe de pregătire militară cu muncitorii din port, chipurile, în vederea conlucrării cu ei în caz de lansări de parașutiști. Toată această activitate s-a desfășurat cu aprobarea tacită a generalului Costin Ionașcu, care și el avea legături atît cu Regionala P.C.R., cît și cu conducerea partidului.

Altă formație de hitleriști încerca să scufunde un vas încărcat cu prizonieri sovietici. Atunci, prin rafale de pistoale mitraliere care din „viteză" mai culcau pentru totdeauna la pămînt pe cei îndărătnici, au fost lichidate definitiv și ultimele rezistențe inamice.

Călătorii care astăzi se duc la Constanța cu mașinile să știe că pe șoseaua ce vine dinspre Tulcea și coboară spre marginea de nord a orașului Constanța, la locul zis „Cișmea", cum i se spunea atunci, a avut loc o grea luptă între o coloană motorizată germană lungă de 1 km și detașamentul miliar românesc, comandat de căpitanul Gheorghe Șcipione. Nemții vroiau să intre în oraș dar aici ei au fost capturați în totalitate. Ciocniri singeroase au avut loc între 25—26 august și la bariera dinspre Valul lui Traian, la aeroportul civil, la hipodromul Palas și altele.

Vizitatori de azi ai plajei Mamaia să rețină că în hotelul numit atunci Rex (astăzi Internațional) se afla depozitul de torpile marine germane. Alte torpile se găseau depozitate lîngă debarcaderul de pe malul lacului „Siut-Ghiol", dinapoia plajei maritime. S-a apreciat că, dacă, așa cum prevăzuse comandamentul hitlerist, acele torpile, deja amorsate cu fitile detonante ar fi fost declanșate, ar fi aruncat în aer tot ce se afla pe întreaga plajă și partea de nord a marelui oraș. Și totuși prin tactul acelui sergent major t.r. Gheorghe Amăriuții, de fel din comuna Străoane, din Vrancea, „prieten" mai înainte cu comandantul militar german, alsacian de origine, din zona Mamaia. „Vulcanul" n-a izbucnit. Alsacianul îi spunea lui Amăriuții că el nu-l agrea pe Hitler dar că este obligat să-și facă datoria de ostaș al Reichului. În ziua de 24 august dimineața l-a prevenit pe sergentul nostru major că el, neamțul, se va îndrepta mai întîi către depozitul cu torpile de lîngă lac și va da foc fitilelor lungi Bikford care ard încet — 100 m pe minut — după care apoi flacăra ajunge la fitilele detonante care ard cu viteză de 1 000 m pe minut și în ultimă instanță la capse. Astfel stînd lucrurile va avea timp, deci, alsacianul să facă același lucru și la marele depozit de la Hotelul Rex, iar apoi să se adăpostească. Amăriuții avea la centură și un toporaș-tîrnăcop. Neamțul s-a uitat semnificativ la acel toporaș, parcă spunîndu-i subofițerului român cum să-l folosească. Amăriuții s-a mai gîndit, după ce l-a obligat pe neamț să se predea cu toată unitatea, că n-ar fi putut prin luptă deschisă să facă față adversarului, deoarece pe plajă mai erau încă alte multe trupe care depindeau tot de alsacian. Aceasta ar fi însemnat să dea cîștig de cauză inamicului. Profitînd însă de acea „prietenie" s-au înțeles din priviri să-și facă amîndoi „datoria" : neamțul către Reich, iar Amăriuții către patria sa. Alsacianul mergea înaintea vrînceanului și dădea calm foc fitilelor Bickford, uitîndu-se mereu înapoi. După el, repede, Amăriuții tăia cu toporașul-tîrnăcop fitilul abia aprins. Așa s-au petrecut lucrurile și la „Ghiol" și la hotelul Rex.

...S-au privit apoi lung... Ambii își făcuseră datoria... Alsacianul, după aceea, cu trupa lui a plecat spre apus să-și caute comandamentul... Nu se mai știa nimic de soarta lui... Amăriuții, care ținea legătura cu mine telefonic prin centrala regimentului, el făcînd parte din grupa de simpatizanți ai grupului de comuniști, m-a informat urgent în legătură cu isprava lui, despre care a aflat și eșaloanele superioare. Apoi a pus iarăși urgent în stare de apărare plaja Mamaia.

...Călătorule !, cînd treci pe acolo, liniștit, sub ploaia razelor de soare, răcorit de briză și de valurile mării, salută din suflet și amintirea acelui dramatic eveniment !

★ ★ ★

Punctul cel mai tare al hitleriștilor de pe întregul litoral maritim românesc, și, după unii cercetători și al litoralului bulgar, il constituia bastionul bateriei „Tirpitz". El dispunea de 3 tunuri, avînd calibrul de 280 mm, iar în jurul lor aflîndu-se alte numeroase guri de foc de diferite calibre, începînd cu cel de 88 mm, pînă la cele de 20 mm — tunuri antiaeriene care puteau acționa și în misiuni terestre. Tot în zona bateriei erau și multe tunuri antitanc. Cele 3 tunuri uriașe aveau bătaia maximă de 60 km, ceea ce însemna că putea trage și pe uscat, dincolo de Medgidia către Cernavodă, iar la sud pînă în zona Mangaliei și către miazănoapte pînă dincolo de capul Midia. Tot în jurul celor 3 tunuri gigant, cît și a celorlalte baterii se întindea un păienjeniș de șanțuri de tragere și de comunicație. În fața transeelor și între ele erau plantate cîmpuri de mine pe mai multe straturi în adîncimea pămîntului. Reditul „Tirpitz" dispunea și de un uriaș ansamblu de galerii și adăposturi subterane betonate. La unele se cobora pe scări întortocheate, iar la centrala de comandă cu un ascensor. Camera uriașă de comandă de la suprafața pămîntului părea cabina blindată a unui uriaș distrugător oceanic. Pesto tot erau bine întinse și aparate cu foc rețelele de transmisiuni cu fir care lega bateria cu tot litoralul, cu comandamente nemțești din Dobrogea și Ungaria, cu Bucureștiul. Nu mai vorbim și de bogata rețea radio a acestui bastion. Nu doresc să mă lansez în exagerări, dar cînd am văzut după război filmul „Tunurile de la Navarone" m-a izbit deosebita asemănare a acelei baterii cu „Tirpitz"-ul de pe litoralul românesc.

File din cronica unei zile fierbinți

Trecerea triumfală a trupelor române reîntoarse victorioase de pe frontul antihitlerist cu prilejul paradării de la 23 August 1945

Scriu aceste lucruri ca unul care, împreună cu generalul Costin Ionașcu și alți ofițeri din comandament, cu cîteva luni înainte de 23 August 1944 am vizitat întregul reduit în cadrul unor aplicații comune a litoralului. Colegul meu de promoție, secretarul celulei de partid de la divizie, era și comandantul companiei de transmisiuni a marii unități. El mi-a indicat să reținin memorie (ni se ordonase de la divizie să nu notăm nimic pe carnete pentru a nu le trezi nemților vreo bănuială) orice detaliu, îndeosebi căile de acces la baterie, culoarele dintre cîmpurile de mine, pozițiile topografice ale amplasamentelor de tunuri și arme automate de pe centura exterioară a bastionului. În mod discret li s-a cerut același lucru și celorlalți ofițeri români.

Acest reduit se afla pe cea mai înaltă faleză dintre Agigea și cartierul nordic al Constanței.

Înspre sud de „Tirpitz", începînd de la Agigea spre Mangalia erau bateriile românești de coastă „Săgeata", „Aurora", „Matei Basarab" și „Vasile Lupu". Aceste baterii dispuneau de guri de foc de la calibrul 66 mm pînă la calibrul de 175 mm. În funcție de bătaia lor și de distanța față de „Tirpitz" multe din tunurile acestor baterii împreună cu cele ale artileriei de uscat și în strînsă conlucrare cu aviația română din Dobrogea puteau, la ceasul suprem al istoriei noastre, să arunce încărcătura lor nimicitoare atît asupra cetății „Tirpitz", cît și asupra navelor germane de pe mare.

...Cînd semnalul insurecției a sunat prelung, Compania de transmisiuni a diviziei a și tăiat legăturile cu fir dintre comandamentul militar german din Dobrogea și toate unitățile sale dintre Dunăre și Mare. A fost tăiat și cablul telefonic al bateriei „Tirpitz" cu amiralul Brinkmann. Sistemul nervos al legăturilor și transmisiunilor germane a fost complet paralizat. Și posturile militare de radio germane erau bruiate de posturile noastre de radio.

Și mi-a fost dat să trăiesc acolo, pe malul Mării Negre, la Constanța, pe ziua de 25 august 1944 un prim și copleșitor de frumos „curcubeu" al revoluției române.

În dimineața de 25 august, sub presiunea batalioanelor și bateriilor române care incercuiau bateria „Tirpitz", compania mea constituind extremitatea flancului dispre mare a inelului încercuitor, și sub amenințarea iminentă a aviației române de bombardament de pe aerodromul de la Ciocîrlia, din Dobrogea, s-a produs aș putea să spun o incremenire nefirească a întregii vieți omenești din fortăreața germană. Abia zăream cu binoclul cite o siluetă militară. În jurul marilor tunuri nici o mișcare. Eram cu toții într-o extremă stare de încordare. De la divizie nu ne parvenea încă ordinul de asalt. Ceva greu, ca o neagră presimțire, se lăsase asupra firii... Deodată, nu mai reții ora exactă, pare-mi-se către prînz, văzduhul s-a învolburat în vîrtejuri emițătoare de fum, de praf și flăcări ce porneau din jurul celor 3 tunuri de cite 280 mm calibru, în timp ce pămîntul de sub noi se hurducăia ca prins într-un inspăimîntător cutremur.

La început am crezut că au tras „mastodonții" dar nici de pe mare și nici dinspre port, ori dinspre oraș sau dinspre alte puncte cardinale nu s-a iscat ecoul vreunor explozii. Ne-am dat seama că, datorită ultimei somații a diviziei noastre, hitleriștii au aruncat în aer nu numai cele mai mari guri de foc, ci și restul bastionului, convenind apoi să se predea...

N-a trecut mult și dinspre nord ne-au venit pe pale de vînt îndelungi și grave bubuituri... Surprinse de asaltul furtunos al batalionului 1 din Regimentul 40 „Călugăreni" forțele germane de la Capul Midia și-au aruncat și ele bateriile grele în aer, retrăgîndu-se în debandadă către Năvodari-Constanța. La marginea de nord a satului însă, între lacul Gargalic și Mare au fost prinse în clește de dorobanții Regimentului „Călugăreni" și capturate în întregime. Tot în ziua de 25 august 1944 cînd mă găseam cu ostașii mei adunați pe terasa înaltă a portului de deasupra tunelului ce-și deschide capătul estic către incinta portului, privirile ne-au fost izbite de o panoramă a irfringerii germane. Pe apele Mării Negre, de la sud de port, dansau ușor, pe valuri calme, o serie de nave militare germane : vedete rapide, vedete torpiloare, trăgînd după ele niște vase pe care le numeam atunci barcazuri. Ele se aliniau unele lîngă altele în fața coastelor abrupte dintre port și Agigea. În acel timp noi, sus pe terasă, așteptam ordinul de încolonare cu direcția gara Constanța, care se afla atunci cam în preajma statuii Victoriei de astăzi, urmînd ca a doua zi să ne îmbarcăm în garniturile de tren cu destinația Transilvania.

Romanul, ca dezbatere de idei

Adresăm, cu diferite prilejuri, reproşuri mai mult sau mai puţin îndreptăţite, literaturii în general, deci şi romanului nostru. Reproşuri ce îşi au originea, neîndoielnic, în frumoasele şi omeneştile aspiraţii pe care le nutrim, cînd este vorba de literatura ce se scrie sub ochii noştri. Am vrea, se înţelege, romane bune, de pildă, foarte bune — à-propos de starea acestei specii, periodic în furtunoasă dezbatere la noi. Dar, oricît de „proteic", romanul, în chiar multitudinea lui de formule, nu va epuiza comunicarea omului cu lumea, cu sine însuşi. Cu ait mai mult nu va izbuti acest lucru un singur autor, sau numai o carte, fie ea şi genială. Avem astăzi în literatura noastră romane de idei, anguiante profund în plan moral, polemice; nota dominantă a altora fiind spectacolul ludic; sau, există romane ale unor calofili convinşi, scrise din şi pentru plăcerea zicerii; sînt, de asemenea, autori care scriu romane-fluviu etc. Care din aceste modalităţi s-ar cuveni să ocupe mai mult scena?

In ce mă priveşte, aş înclina către formula romanului-anchetă, ce zguduie inerţii. Romanul-anchetă de-a dreptul, ori intrinsec astfel. Bineînţeles însă că gusturile noastre nu trebuie să fie exclusiviste, cum se întîmplă nu o dată, din păcate. Ba, chiar pe parcursul unor dezbateri pe această temă, am auzit adesea false alarme, potrivit cărora s-ar afla în primejdie, bunăoară romanul de dragoste; sau că în proza noastră contemporană nu prea s-ar mai ride, nu prea ne-am mai bucura s.a.m.d. Şi iată, aşa apar nedorite preemiţiuni, ce pot transforma literatura în întregul ei, sau pe genuri, specii, în infrustoase campanii.

Astfel de temeri însă nu au temei, pentru că proza noastră de azi nu e lipsită de lumină, exuberanţă chiar. Cum nu sîntem nici noi, eroii ei, care, firească, mai şi ridem, ne bucurăm, ne îndrăgostim, cum e şi normal, în viaţa noastră de toate zilele. Dealtminteri, toate acestea nu se şi reflectă în literatură, — uneori chiar cu nedisimulată voluptate? Deşi, de ce ar precumpăni neapărat, în roman, o astfel de notă epicuree? În fond, „cearta" se dovedeşte cam fără obiect în această privinţă, fiindcă nici nu prea există romane... ce ocolesc dragostea, să zicem, tot aşa cum nu vom întîlni nici din cele exclusiv „morocănoase" — cum ar merita să fie numite prozele uscate, rigide în rigorismul lor sec. La urma urmelor, totul este o chestiune de dozaj, de talent în ultimă instanţă. Să invocăm un roman ca „Delirul"! Nu fac aici casă bună preocupările autorului, ale personajelor sale — cu plăceret de a trăi, de a iubi, a se bucura de viaţă, ce caracterizează omul normal, de azi şi dintotdeauna? Ceea ce este, în acelaşi timp, perfect compatibil şi cu procesul făcut unei epoci de care Marin Preda se distanţează în plan moral, chiar repudiind-o în esenţa ei.

Avem aşadar, romane ale optimismului, ale plăcerii de a exista plenar, anti-festivist totodată. Fără să fi fost scrise, cumva, din vreo perspectivă a voluptăţii. Cînd însă o atare perspectivă îl domină pe autor, rezultatul poate însemna dezamăgitoare eşecuri. Cazurile de asemenea natură nefiind puţine — în literatura noastră, în alte literaturi, de azi sau de ieri. Aşa i s-a întîmplat — ca să dau un exemplu, atît de talentatului dealtfel Fănuş Neagu, în „Frumoşii nebuni ai marilor oraşe"; proză pentru care parabola... salvatoare (spre a o „explica" şi „scăpa" de eşec) nu poate face prea mult. Eroii acestei prea hedoniste cărţi neavînd — cum o spune cu menajamente profesorul Romul Munteanu — „obsesia unei vocaţii, nici sentimentul vreunui eşec fundamental" (cumplit de exactă definire, în laconismul ei!) Carte în care, de bună seamă, există şi virtuţi, ce ţin de metaforă în deosebi, cînd nu se alunecă în metaforită.

Dar pentru că tot vorbeam de voluptate, — există şi una a polemicii, în afara celei senzuale, epidermice. Este vorba de voluptatea ideilor scăpărînd în confruntarea lor. Aceasta, între altele, naşte marea literatură. De accea, m-am mirat foarte mult cînd, cu ani în urmă, am citit un articol (nu-mi mai amintesc autorul, era o autoare parcă) în care se încerca infirmarea valorii volumului al doilea al magnificului roman „Morometii". Semnatara precarelor reflecţii în chestiune nu înţelesese nimic din semnificaţia cărţii. Poate să fi aflat însă, să fi înţeles între timp, că „Morometii" a însemnat, în întregul său, lupta ţărănimii noastre — aşa cum o cunoaştem, atît din istorie, cît şi din viaţă (generaţiile mai vîrstnice) — de a supravieţui: pînă la ultimul război — în confruntare cu regimul capitalist-feudal de la noi, iar după aceea — spre a-şi conserva profilul ei plin de poezie, dar devenit în bună măsură anacronic într-o epocă în care lumea se aşează pe temeliile civilizaţiei tehnice generalizate. Dar, Marin Preda n-a făcut din eroul său un personaj de operetă, care se „transformă" sub ochii cititorului. Şi, în aceasta şi stă valoarea cărţii lui. Ilie Moromete rămîne cu „tarele" lumii din care vine, dar tocmai ele — care nu sînt escamotate, îi dau veridicitate şi dramatism. El nu se desparte rizînd, de trecut, de fapt nici nu prea se desparte, fiindcă trecutul a însemnat pentru el însăşi fiinţa sa, un mod de viaţă ce era al lui de generaţii... Bătrînul ţăran ia act de victoria noului, a modernităţii, pe care, dealtfel nu încetează să le conteste în cerc restrîns, mai degrabă acceptînd, decît înţelegînd istoria, evoluţia inexorabilă a lumii. Moromete se integrează noii ambianţe nu din convingere, ci din necesitate numai, orice altă alternativă fiind exclusă. El constatînd deci că modul lui de viaţă de pînă acum a fost pur şi simplu depăşit, înfrînt. Ca un alt Melehov, tot în faţa istoriei şi a revoluţiei, victorioase şi descumpănitoare pentru el.

Romane-limită, sau mai bine zis cu situaţii-limită, de mare pregnanţă, au dat şi alţi scriitori din literatura noastră de după Eliberare. Mă gîndesc la Ion Lăncrănjan, la Augustin Buzura, Dinu Săraru, Dumitru Popescu, Platon Pardău, Virgil Duda şi nu numai ei. Ne întîmpină, din cărţile acestor autori chipul nostru, deloc retuşat, de toate zilele, ca să spun aşa. De toate zilele — şi poate tocmai de aceea convingător. Proza unora dintre scriitorii amintiţi a fost primită, cum se ştie, nu chiar cu generozitate. Cînd, în fond, finalitatea operei lor era absolut constructivă. Ei au crezut (şi au făcut bine!) că pot şi trebuie să nu scrie pagini edulcorate, escamotînd momente dificile, probleme spinoase ale noii noastre evoluţii sociale. Ion Lăncrănjan de pildă — şi nu doar el — asemenea etape ale procesului de edificare a lumii noastre noi, înfăţişează în cărţile sale. Bătrîna din „Drumul ciinelui", cei doi fraţi — pe baricade opuse, au profiluri de oameni adevăraţi, cu păcatele lor, cu lăudabile însuşiri uneori, ei nefiind creaţi de prozator să ilustreze teze numai, cumva. Convingerile politice în disjuncţie ale celor doi fii ai eroinei sînt singele lor, autorul neşarjînd pe niciunul dintre ei. Te poţi disocia de unul sau de celălalt, de bătrînă chiar — acel personaj demn de tragediile anticilor, pentru neputinţa sa de a alege între proprii săi feciori, dar cine ar nega autenticitatea acestor existenţe? Cred că de la Lăncrănjan se poate învăţa un lucru important, şi anume că duşmanii noştri nu trebuie minimalizaţi, caricaturizaţi, de vreme ce le facem cinstea de a lupta împotriva lor. Noi nu putem avea inamici-paiaţe, ci împotrivitori adevăraţi. Un personaj complex, al aceluiaşi scriitor de mari resurse şi profunzimi fiind, din perspectiva amintită, şi Alexandru Ghelea, din „Caloianul". Ca şi activiştii de partid din cărţile lui Augustin Buzura, Platon Pardău — care de fapt deschide seria, prin romanul lui, „Ore de dimineaţă", Dumitru Popescu mai recent, cu excelenta, solida sa trilogie „Pumnul şi palma". Activistul de partid din „Feţele tăcerii" de exemplu, nu defineşte el — magistral, aş zice — epoca în care evoluează, explozivă, în efervescentă aşezare? Cu greşelile lui şi ale momentului istoric respectiv, cu excesele la care îl împing imprejurările, ca şi temperamentul său, dar şi cu nestrămutata lui credinţă în dreptatea clasei ce o reprezintă. Prozatorul înfăţişîndu-ni-l cu aceeaşi obiectivitate şi pe oponentul, oponenţii acestuia, din familia ţăranului înstărit, Măgureanu. Şi aici, ca şi în cazul lui Ilie Moromete, reprezentantul clasei învinse nefiind un manechin, ci o puternică individualitate, care acceptă nu noul, ci verdictul istoriei. Dar nici măcar prietenii virtuali ai noii orînduiri sociale nu înţeleg şi nici nu acceptă dintr-odată noile orizonturi ce se anunţă la noi, după ultimul război mondial. Pînă şi aceştia au de învins ceva mai înainte. Au de învins inerţia vechilor forme de viaţă socială, în care s-au pomenit. Inteligentul Năiţă Lucean, din „Nişte ţărani" (carte exemplară, apărută după „Morometii", ce părea a fi epuizat, ca subiect literar lumea ţărănească), acest ţăran sărac... nu realizează „ce va fi" şi... aşteaptă, tergiversează, se eschivează cu o vicleniе de performanţă. Prea a fost cruntă relaţia lui şi a semenilor săi cu vechea orînduire, ca să se încreadă acum, fără ezitări, în bunele intenţii ale promotorilor noii societăţi, socialiste, ce se instala. Cred că numai dintr-un asemenea unghi privind viaţa, — al une maxime obiectivităţi creatoare, se iveşte literatura mare, arta adevărată.

Literatura-dezbatere, romanul atît de acaparant, pe care l-am numit polemic, consemnează mărturia necesară, perenă, a evoluţiei noastre sociale de după Eliberare. O literatură-document, în acelaşi timp artă a cuvîntului, pe care o citeşti implicîndu-te în ea, cu sentimentul că îi eşti protagonist alevea, semn al incontestabilei sale valori artistice.

Desigur, romanul românesc de astăzi nu este numai acesta, polemic, de dezbatere de idei, asupra căruia am insistat în rîndurile de faţă. El poate fi ilustrat cu înfăptuiri de mîna întîi şi în alte formule ale lui, care au şi fost puse în lumină de critica noastră literară. Dealtminteri, toate aceste direcţii, laolaltă, compun geografia armonios diversă, complementară, a genului şi mărturisesc, subliniat expresiv despre noi, aşa cum sîntem, cum am fost şi cum visăm să fim: autentici, cît mai autentici posibil.

Hristu Cândroveanu

A APĂRUT ALMANAHUL ESTIVAL „LUCEAFĂRUL"

REMEMORĂRI

Secretul Doamnei de zăpadă (VIII)

Timp de cîteva zile, Doamna de zăpadă nu se mai arată în sufragerie. O întîlneam în plimbările nocturne în acelaşi colţ al terasei, privind spre munţi într-o aşteptare neclintită. Apoi, în cîteva dimineţi am auzit tînguiala moale a pianului sunînd îndepărtat din camera în care era aşezat. Răzbătea o melodie stranie, un fel de vals trist şi melancolizat, tuşat de semitonuri moi. Semn că ciudatul personaj care ne ocolea sau ne ignora cu trufie nu-şi pierdea vremea de pomană. Într-o după-amiază, am rămas singur în sufragerie, după ce pictorul mă anunţase că se retrage, deoarece simte culorile cum pling părăsite în tuburile lor albe. Ningea rar, sau poate se scutura zăpada din braţii încărcaţi. Atunci a apărut în uşa mascată de perdelele vişinii. S-a oprit cîteva clipe cercetînd încăperea. Am salutat-o surprins. A dat din cap zîmbind imperceptibil şi mi s-a adresat pe un ton scăzut:

— Vreţi să veniţi cîteva clipe, vă aşteaptă cineva pe terasă.

M-am ridicat mirat şi ea se întoarse dispărînd în dosul perdelelor. Traversai sufrageria întrebîndu-mă cine putea fi şi cum de nu avea curajul să intre. În faţa intrării, Doamna de zăpadă stătea privindu-mă cu acelaşi zîmbet misterios. Ridică mîna şi îmi făcu semn să mă opresc.

— Nu vă aşteaptă nimeni. Eu v-am chemat. Staţi în camera din curte?

Am încuviinţat roşind ca un şcolar.

— Aş vrea să vă vorbesc.

— La dispoziţia dumneavoastră, chiar acum dacă doriţi.

— Nu, nu acum. La ce oră vă culcaţi de obicei?

— Nu am o oră anume. Uneori nu dorm toată noaptea. Atunci cînd lucrez, bineînţeles.

— În seara asta lucraţi?

— Voi încerca.

— V-ar deranja dacă v-aş face o vizită pe la ora 11.00 să zicem?

— Nicidecum...

Tăcu măsurîndu-mă cîteva momente şi adăugă rar, subliniind cuvintele:

— Am o singură rugăminte. Să nu spuneţi nimănui despre această vizită. Am să vă comunic ceva important. Ceva extrem de important.

— Dacă e atît de important, de ce nu-mi spuneţi acum?

— Nu, vreau să mai reflectez. Aşadar, rămîne pentru ora 11.00?

— Cum doriţi, am spus eu, nu fără uimire.

— Încă o dată vă rog, nimănui nici un cuvînt.

Se întoarse şi urcă spre camera ei. Revenii în sufragerie aşezîndu-mă la masă şi încercînd să înţeleg sensul acestei întîmplări. Mă întrebam ce anume vrea să-mi comunice şi dacă era atît de important de ce nu-mi comunicase pe loc. De ce-mi fixase o oră atît de tîrzie? De ce insistase să nu spun nimănui despre această vizită? Nu înţelegeam nimic. Un sentiment ciudat, un fel de neliniştе amestecată cu suspiciune mă cuprinse. Am ezitat cîteva minute, după care mă îndreptai hotărît spre camera pictorului blond. Trebuia să-i spun, să-l întreb dacă el, care o cunoştea mai bine pe Doamna de zăpadă, intuieşte cumva semnificaţia acestei abordări neaşteptate. Bătui la uşă zadarnic. Probabil că dormea cu paleta pe piept. În timp ce coboram, ginditor, în capul scărilor, stînd dreaptă, cu un surîs dispreţuitor pe faţă, Doamna de zăpadă îmi spuse răspicat:

— Aşadar aţi fost să daţi raportul. Nu-i nimic, voi veni totuşi la ora fixată.

Încercai să bîigui un fel de scuză în timp ce ea se îndepărta pierzîndu-se în semiobscuritatea culoarului.

Mircea Micu

Suflet din sufletul patriei

Urmare din pag. I

inimitabil, pe care eşti chemat să-l slujeşti cu devoţiune şi convingere. Căci tu de aici răsari, pe această zare cu lumină tînără steaua ta îşi urmează suişul. Scriitor al acestei patrii, tu, cel care semeni în cuvinte un dor nestins amintindu-ţi crugul cu jertfe, drumul de cumpănă, podul de glorii, riscul, aşteptarea, secolele grele în care ne-am dat strădania să fim — iată calendarul tău de aici se deschide.

Fiu al acestui neam cel dintîi, ştiindu-şi mereu obîrşiei rostul, conducătorul partidului şi statului nostru ne rămîne exemplul cel mai frumos şi mai drept de urmat. Viaţa şi lupta lui ne învaţă: să nu îngenunchezi în faţa vîrtejilor vremii, să ţii fruntea sus, aşa cum a ţinut-o el, trecînd prin vîscole şi închisori, să vezi cu ochii visului zorii cei roşii aprinzîndu-se în geana colinelor natale. Să-ţi împarti cu cei mai mulţi şi truditori viaţa şi visele, să nu oboseşti niciodată, să fii ai lor şi ai numelui tău deopotrivă. „Dela partid trebuie să radieze căldura şi lumina care să dinamizeze întreaga societate românească". Asemeni lui, bărbatului din fruntea ţării, tu, truditor al condeiului, deschide-ţi inima, fii al neamului tău, implică-te în tot ce poartă sublimul nume al perfecţiunii. Fie ca acest mijloc de august să însemne pentru noi, toţi, un plus de conştiinţă politică şi revoluţionară, iluminare lăuntrică, dăruire de sine, apropiere de viaţă.

● **Miercuri, 10 august, a.c., a avut loc la sediul Uniunii Scriitorilor o întîlnire de lucru cu Ognean Stambuliev (R.P. Bulgaria), Jana Palenikova (R.S. Cehoslovacă), Roland Erb (R.D. Germană), Doina Duda (R.S.F. Iugoslavia), Mustafa Balel (Turcia), tineri scriitori şi traducători din limba română, participanţi la cursurile de vară organizate sub egida Universităţii din Bucureşti.**

Constantin Ţoiu, vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor, membru în Consiliul de conducere al revistei „România literară", şi Nicolae Dan Fruntelată, redactor şef al revistei „Luceafărul", au vorbit despre orientările, profilul şi colaboratorii celor două reviste.

Oaspeţii au fost salutaţi de Ion Hobana, secretar al Uniunii Scriitorilor.

Poezia cetăţii

Urmare din pag. I

la trăirea autentică a adevărului acesta fiind şi iubirea de om şi iubirea de patrie, şi încrederea în sistemul de valori al lumii contemporane sau, cum atît de limpede a afirmat secretarul general al Partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, la Consfătuirea de la Mangalia, necesitatea „modelelor": „Nu este nevoie să înfrumuseţăm, spunea preşedintele ţării, deoarece societatea noastră a obţinut asemenea rezultate măreţe încît nu este nevoie să fie redate decît aşa cum sînt. Să redăm realitatea, dar să găsim nu neghina, nu putregaiul din pădure, ci să găsim copacii tineri, să găsim tot ceea ce este bun şi demn în societatea noastră, în munca şi viaţa constructorilor socialismului."

Comunicînd, adevărul poezia aparţine tot mai mult cetăţii, întrebărilor şi certitudinilor ei.

MODELUL

Urmare din pag. I

tractivă care stîrneşte nevoia cititorului de a se sluji de un model valoros, de a-i urma exemplul. Şi-ar mai fi ceva de spus: se naşte, citeodată, o anumită inadvertenţă între raţiunea de-a fi a unui erou literar, repet, neapărat complex, şi direcţia de înaintare a subiectului, tendinţa demonstraţiei scriitoriceşti... Oricît de contradictoriu, pînă la un punct, ar fi un personaj sau altul, deznodămîntul s-ar cuveni să arunce o lumină clară, lămuritoare, asupra întregului păienjeniş de situaţii şi de tipologii umane, astfel încît nici un fel de confuzie asupra semnificaţiei să nu se ivească în mintea şi afectivitatea lectorului. Ce te faci, însă, cu personajul — hai să-i zicem, elementar vorbind, negativ — care, în final, declanşează nu respingerea lui netă, indiscutabilă, în forul interior al tînărului cititor, ci, dimpotrivă, un fel de stare ambiguă, intrucîtva paralizantă, demobilizatoare, ceea ce se răsfrînge, evident, şi asupra sensului cărţii?

Am întîlnit cu toţii, pretutindeni pe unde am fost „pe teren", ca literaţi sau călători, tineri absolut uimitori prin dîrzenie, pricepere, bărbăţie şi modestie. Ei, prin ceea ce făptuiesc, îşi cer dreptul la existenţă şi în paginile noastre. Aşa cum arăta tovarăşul Nicolae Ceauşescu la aceeaşi conferinţă de lucru: „Poporul — în care tineretul are un rol de seamă — oamenii muncii sînt cei care au realizat tot ceea ce am obţinut în dezvoltarea socialistă a patriei noastre. Ei sînt eroii care trebuie să-şi aibă locul în film, în teatru, în poezie, în artă, în literatură, în pictură, în toate domeniile creaţiei artistice! Pe ei trebuie să-i prezentăm".

Valorificarea tradiţiilor progresiste

Cu 143 de ani în urmă, în „Foaie sătească" (Iaşi 7 aprilie 1840), M. Kogălniceanu scria: „Într-o ţară ca a noastră, unde lucrarea pămîntului este cea mai mare şi singura bogăţie a locuitorilor, învăţăturile ce ar aduce într-o stare mai bună şi înflorită deosebitele ramuri a agriculturii trebuie să fie indeletnicirea cea mai de căpetenie a scriitorilor şi a publicului".

Semnalată ca atare problema agrară este prezentă în opera lui M. Kogălniceanu mai acut, cu implicaţii complexe de ordin politic, social şi economic, în **oratoria** lui, în discursurile din adunările legislative, începînd cu cele rostite întîi în şedintele **Adunării ad-hoc a Moldovei** (22 sept. — 21 dec. 1857) continuate în **Adunarea electivă a Moldovei** (28 dec. 1858 — martie 1859), altele prezentate în **Comisiunea centrală de la Focşani** (10 mai 1859 — 4 februarie 1860), apoi în şedinţele **Adunării legislative a Moldovei** (6 martie — 8 iulie 1860) şi din nou în **Adunarea electivă din Moldova** (4 decembrie 1860 — 22 mai 1861). Pînă la unirea celor două Adunări elective (a Munteniei şi a Moldovei), prima lor şedinţă comună a fost la 24 ianuarie 1862, la Bucureşti, cele patru instituţii amintite mai sus au fost **primele forme de activitate parlamentară a românilor**. Am insistat asupra acestor date, deoarece ele răspund unor întrebări ridicate de numeroşi profesori de istorie, în cadrul cursurilor de perfecţionare în specialitate. Pentru o serie de probleme au primit lămuriri competente de la istoricul dr. Georgeta Penelea care a îngrijit exemplar volumele cu discursurile lui Kogălniceanu. Căutînd însă la Biblioteca Academiei R.S. România tomurile respective participanţii nu le-au găsit trecute în fişele catalogului! Aici trebuie să dau prima lămurire în calitate de coordonator al colecţiei **Mihail Kogălniceanu, Opere** care apare din 1974 în condiţii excelente la Editura Academiei. Absenţa din fişierul amintit a volumelor de oratorie editate şi comentate de istoricul dr. Georgeta Penelea se explică prin aplicarea unor tehnici biblioteconomice — după părerea mea, greşită — şi anume: volumele care fac parte dintr-o colecţie există în bibliotecă, dar în catalog nu, pentru că aceasta cuprinde numai fişa primului volum al colecţiei. Pe fişa primului volum al colecţiei este scris **un C**, care înseamnă în curs de apariţie. Cota oricărui volum din colecţie este aceeaşi cu a primului volum, dar cititorul trebuie să menţioneze pe fişa de cerere, numărul volumului respectiv.

Realizarea proiectului editorial „Mihail Kogălniceanu, Opere" are o însemnătate deosebită pentru cercetarea ştiinţifică. Oratoria, diplomaţia, moravurile sociale şi politice din perioada 1817—1891 (anii existenţei lui Kogălniceanu) istoria vieţii noastre parlamentare, istoria legislaţiei române ş.a., toate acestea şi aspectele lor particulare, abia de acum înainte vor putea fi studiate complex, cu toate implicaţiile lor diverse. Numai o ediţie ca aceasta, bazată pe textele originale, comentate în mod competent, poate valorifica plenar tradiţiile progresiste ale moştenirii culturale, personalitatea lui Mihail Kogălniceanu şi a epocii sale. Avînd în vedere faptul că volumele apărute pînă acum par a fi puţin cunoscute şi nesemnalate pe măsura valorii conţinutului lor, consider necesar să insist asupra lor, răspunzînd nu numai profesorilor de istorie amintiţi ci şi altor cititori interesaţi. Iată, deci, tematica volumelor şi cronologia lor: **Opere**, vol. I. **Beletristică, studii literare, culturale, sociale** (1974) 627 p. (îngrijitorul ediţiei Dan Simonescu); — **Opere**, vol. II. **Scrisori istorice** (1976) 676 p. (îngrijitorul ediţiei Alexandru Zub); — **Opere**, vol. III **Oratorie I**, în curs de tipărire, 2 părţi, discursurile 1857—1863, (îngrijitorul ediţiei, Vladimir Diculescu); **Opere**, vol. IV. **Oratorie II**, discursurile 1864—1878, în 4 părţi şi anume: Partea I. 1864—1868, (1976), 668 p. — Partea a II-a, 1868—1870 (1980) 488 p. — Partea a III-a, 1870—1874 (1982), 512 p. — Partea a IV-a, 1874—1878 (1978), 664 p. (îngrijitorul întregului volum IV, Georgeta Penelea). Şi aici altă lămurire! Cronologic, volumul IV, partea a IV (1978) s-a tipărit înaintea vol. **Oratoria II** (în curs de tipărire) şi înaintea părţii a III-a (1982) pentru că în 1977, sărbătorindu-se pe plan naţional centenarul Războiului de independenţă a României, am înţeles să punem la îndemîna cercetării istorice materialul pregătit pentru aniversarea acestui eveniment, în care Kogălniceanu a jucat un rol primordial.

Opere, vol. V. **Oratoria III**, 1878—1891, în curs de elaborare (îngrijitorul ediţiei Georgeta Penelea). Va avea probabil, două părţi. Şi va fi ultimul din **Oratorie**. Acest volum va avea la sfîrşit un studiu literar despre **Kogălniceanu oratorul** (Dan Simonescu). Conţinutul istoric al oratoriei lui a fost studiat amănunţit de Vladimir Diculescu, Georgeta Penelea şi în mod general ca introducere a seriei **Oratorie**, de Dan Berindei.

Opere, vol. VI. **Corespondenţa**, în curs de elaborare (îngrijitorul ediţiei Paul Cornea, Petre Costinescu, Andrei Năsturescu, Roxana Sorescu). Va avea, probabil, trei părţi.

În procesul de planificare şi elaborare a acestei prestigioase colecţii am avut sprijinul substanţial al directorului Editurii Academiei R.S. România, Const. Busuioceanu şi al redactorului responsabil al volumelor Doina Popescu. Regretatului Const. Jalbă, care a condus în calitate de şef al redacţiei de limbă şi literatură toate şedinţele colectivelor de lucru, îi aducem un gînd de recunoştinţă pentru pasiunea şi competenţa arătate în timpul elaborării şi imprimării volumelor apărute pînă acum.

Dan Simonescu

● **ULTIMA CARTE** a lui John Cheever, **O, arată ca un rai** este recenzată cu multă căldură în presa de mare tiraj de peste ocean. Cronica semnată de Anne Tyler în **Baltimore Sun** trece în revistă problematica cărţii şi modalităţile de construcţie, concluzînd: „Mai important este însă faptul că această carte reuşeşte în mod strălucit să înzestreze încrederea optimistă a personajelor cu o voce plauzibilă şi convingătoare, o realizare remarcabilă pentru o lucrare atît de modestă ca întindere; deşi la prima vedere pare a fi doar o nuvelă sau o schiţă lungă, acest roman îţi încarcă mintea într-o măsură surprinzător de mare. Ajuns la ultima pagină, eşti convins pe deplin că, într-adevăr, Lemuel Sears, unul dintre personaje, are toate motivele să-şi păstreze cu încăpăţînare voioşia".

● **O AMPLĂ DISCUŢIE** cu marea cîntăreaţă spaniolă Monserrat Caballe publică revista franceză **Paris Match**. Interesant de remarcat este faptul că celebra divă nu practică stilul ostentativ al multor personalităţi artistice, fiind dedicată activităţilor sociale şi unei vieţi riguroase şi responsabile. „Superba", aşa cum este supranumită, declară că arta nu este singurul element care-i umple viaţa, bucurîndu-se de asemenea de societatea celor 150 de copii năpăstuiţi din Barcelona, cărora le oferă în fiecare an vacanţe la una din proprietăţile sale, precum şi atmosfera unei familii solide şi echilibrate. Interesante sînt definiţiile pe care le acordă unor lucrări din repertoriul său preferat: „A-l cînta pe Strauss este ca şi cum ai înota în mare", iar despre esenţa artei sale, Montserrat Caballe declară: „Cînt pentru poporul meu".

● **MARELE SCRIITOR** Donald Barthelme a publicat de curînd un interviu în **Partizan Review**, care a fost reluat în multe alte publicaţii, datorită sensului profund al declaraţiilor sale, precum şi amplorii problematicii pe care o îmbrăţişează. Citäm cîteva dintre răspunsurile date lui Larry Mc Caffery, autorul unei importante cărţi de interviuri cu romancieri americani contemporani: „Eu caut un anumit fel de frază, probabil mai adesea fraza stîngace decît fraza frumoasă. O frază cu spinarea frîntă este interesantă. Orice frază care începe cu expresia „Nu este clar dacă..." este în mod clar stîngace, dar se pregăteşte pentru un fel de măreţie, e un fel de a te avînta de-andaratelea într-o povestire — un fel de a străpunge armura cîştigată cu trudă a cititorului. Apoi începe un proces de concreştere, asemenea scoicilor ce cresc pe o epavă sau pe o stîncă submarină. Eu prefer să am eu epavă mai curînd decît o corabie cu pînze umflate de vînt. Tot felul de alte lucruri se ataşează pe epave; peşti cu înfăţişare ciudată descoperă că epava sau stînca ta promite tot felul de bunătăţi. După o vreme, ai o situaţie plină de posibilităţi".

BALCANICE

MIODRAG PAVLOVICI

Cel mai uşor e să suporţi veşnicia

Cel mai uşor e să suporţi veşnicia

Ea e mai scurtă decît clipa
Nici moartea nu durează mai mult
De patruzeci de zile
Şi fiecare zi
E tot mai mică

La urmă nici nu se ştie cine e mort
Omul acela
Sau lumea pe care-o visează

În româneşte de Dumitru M. Ion

PSEUDO-CULTURA PE UNDE SCURTE (xxx)

Biografia unei nulităţi cu fumuri (II)

Aşa-zisa „operă" literară a Monicăi Lovinescu nu e, ca de altfel şi biografia ei, decît rezultatul unui eşec. Nimic din prozele, puţine, risipite prin reviste nu se mai poate reţine şi probabil că nici la ora cînd apăruseră nu au interesat pe cineva: sînt compoziţii care nu trec de nivelul literaturii „de consum", snoabe, care făuresc o mică vogă, înainte de război, mai cu seamă în mediile semidocte. Totuşi, autoarea părea să pună preţ pe asemenea exerciţii, din moment ce se sforţa, ajutată de proptele, să publice cît se putea de mult. Însă trei-patru nuvele compuse la repezeală nu putuseră să atragă pe nimeni, începătoarea părînd a fi destinată deplinei ignorări.

Mai consistentă, cel puţin sub raportul cantităţii, decît scurtele producţii din „Vremea" şi de la „Democraţia", e însă o nuvelă, „În contratimp", apărută în „Revista fundaţiilor regale" (nr. 1—4/1945). E, probabil, schiţa unui roman aşa-zis „analitic" care nu s-a mai scris; însă ceea ce există e pe deplin lămuritor pentru proza Monicăi Lovinescu, un simplu capriciu de om fără talent. Epoca foia, în definitiv, de numeroase asemenea imitaţii, de inspiraţie franţuzească şi, abia schiţată aceea, anglo-saxonă. Psihologiile nelinistite, sexualitatea furibundă, „contratimpul" în amor (Huxley îşi publicase notoriul roman), acestea păreau celor fără originalitate de ajuns spre a determina o „creaţie". Aşa cum se prezintă aici, Monica Lovinescu nu era decît o imitatoare a... Soranei Gurian, din cenaclul „Sburătorist", imitatoare şi aceea a Virginiei Woolf.

Un simplu rezumat al producţiunii pare, de altfel, pe deplin lămuritor. „În contratimp" e povestea unui „triunghi" amoros, cuprinzînd două, să le zicem, femei şi un bărbat. Ştefan Spătaru, plastician, e amorezat de actriţa Malena Cristu (Ina Cristura fiind, după vreo zece ani, unul din pseudonimele Monicăi Lovinescu...) care se află însă într-o foarte strînsă prietenie cu o oarecare Ioana, cu care se şi îmbrăţişează afectuos, făcîndu-i declaraţii echivoce. Ioana, tip viriloid, ştie tot despre Ştefan şi e geloasă pe Malena (însă e o gelozie bărbătească); îl şi caută la atelier pe artist, de unde îi extrage la repezeală invitîndu-l la o cafea. În acest timp, Malena se distrează cu amantul mai vechi, un oarecare Costin, omnipotent în lumea teatrului (amor din interes); Ştefan se comportă cast cu Ioana, pleacă de la aceasta şi îi scrie, pasional, actriţei (modelul Patul lui Procust). Dar, evenimentele se precipită: femeile stau la coafor şi bîrfesc despre bărbaţi, apoi vagabondează pe străzi, sete de amor pentru acelaşi mascul.

După un concert la Ateneu, unde Ioana mijloceşte din masochism întîlnirea celor doi amorezaţi, urmează premiera unei piese unde Malena are rolul principal. Între timp, se dovedise că Ioana e o persoană de categoria „călugăriţei", atrăgînd bărbaţii spre a-i „devora". Premiera e un succes şi Malena refuză să meargă, apoi cu regizorul la desfriu, urmîndu-i pe Ştefan, cu care făotuieşte inevitabilul. Dar dacă Malena procedează aşa cu toţi bărbaţii? se întreabă aceasta în mod judicios. Spre a-i dovedi că nu este aşa, Malena ar trebui să renunţe la viaţa ei uşuratică dar nu poate, din pricină că vechii amanţi, oameni de teatru, ar fi şantajat-o. Ruptura se produce în plin amor nebunesc, dar Ioana, care se afla prin preajmă, nu stă cu mîinile în sîn: de îndată ce Ştefan devine „liber", ea îl face, cu directeţe, propunerile previzibile. Şoc final: Malena e la circiumă cu bărbaţii, Ioana fumează disperată în odaie.

Ar fi lipsit de sens să căutăm în această banală nuvelă erotică reflexul unor evenimente biografice. Nu însă biografismul e aici supărător, cît lipsa deplină de intuiţie şi de simţ estetic. A îndeplini o lume care foieşte de obsedaţi, de femei atinse de safism, de alcoolici şi de erotomani ticăloşi care mai şi recurg la şantaj spre a-şi îndeplini pornirile concupiscente nu e, în adevăr, o dovadă de bun gust. Însă a-i fixa exclusiv pe aceştia în lumea artistică, este, am impresia, o eroare şi mai iritantă, cită vreme nu curiozitatea faţă de cazurile excesive îl caracterizează pe autor. Sociologiceşte, reprezentările Monicăi Lovinescu despre artist nu depăşesc planul mediu burghez, după care acela nu poate fi decît un dezaxat. În plus, ochiul autoarei părea să vadă în lumea care o înconjura numai specimene odioase.

Dacă imaginea lumii artiste nu se reţine, din pricini care ţin delicat zis, de sociologie, datele estetice sînt la un nivel curat lamentabil. Cu predilecţie, autoarea iubeşte comentariul aşa-zis psihologic, făcînd filosofie în propoziţiuni, care dacă nu sînt simpluţe, sînt în mod sigur bombastice. Despre Ştefan, în pragul unui „coup de foudre", ea emite următoarele cugetări împiedicate: „Piedicile, le înlăturase cu minciuni ţişnite mecanic din el". Cam toate persoanele prezente în această nuvelă sînt instrumente ale unei stări de neînţeles inteligibile însă din pricina stîngăciei evidente a autoarei. Ce ar putea însemna, de exemplu, un astfel de simţămînt: „Avusese, ciudat, impresia unei realităţi ce se înfăptuia în momentul acela. Emoţia din el luase o altă direcţie, se deplasase de la Malena spre mediul teatral însuşi". Un bărbat „şocat" e descris în acest fel aberant: „Brusc se produce în el şocul, care îl porneşte din jumătate de drum, spre identificarea cu el". O femeie în repaos e văzută astfel (cu o stăpînire evident imperfectă a limbii române): „Mîinile se odihnesc pe genunchi ca două fragmente trăinde din ea. Au ceva de spleen şi frică în distribuirea vinelor sub piele". Alta „i se pare că s-a îngenunchiat pe ea în ea" (?!). O scenă de coafor se prezintă cam aşa, în tot cazul greu de priceput: „diversitatea cea mai deplină e răspîndită în cadrul încăperii cu bizar persistent" (?!). Iată şi o încercare de „analiză" psihologică la fel de inteligentă: „Intuind aşteptarea nouă din Malena, începe la rîndul ei să vorbească nimic din ce-şi pregătise; îi povesteşte doar seara de ieri, nerătîndu-i niciuna din buruienile din ea. Vede că nu e sinceră nici cu Malena nici cu ea".

Exemplele de stil inadecvat pot să continue încă mult, însă mă rezum să mai citez doar cîteva: „accesoriile de uz", „valenţele sufleteşti de moment", „Ştefan intre o revenire şi o senzaţie trecută", „neregăsirea eului lui", „nestabilitate", „nereeducindu-l" (propensiune către derivatele solare), „a ajuta" (cu sensul „a adăuga") calc după franceză etc. Cu o astfel de însuşire a limbii române nu se putea face, în materie de literatură, nimic, însă în materie de litografie vulgară, ca o pictură de gang, cu femei vicioase care se lubesc, da. „În contratimp" conţine astfel de scene de safism, precum aceasta: „Ioana se scuală şi ea de pe scaun, e mult mai înaltă decît Malena şi mai slabă, cu oasele um

În țara libertății, ce-n libertate crește

Patria

E patria o stea de dor, fîntînă
Meleag ales de adevăr și vis
Pe lespedea albastră se-ncunună
Destinul meu cu sufletul ei scris.

În temelii de grai, în bolți de gînd
E sîngele străbun în dăinuire
Din țărmuri pînă-n munte apărînd
Un relief de-a pururea-n mărire

De mii de ani pămîntul bun îl simți
Cum urcă sacru-n grîu de împlinire
Privind adînc în crezul din părinți
Pentru urmași mai dreapta moștenire.

A mea-i lumina ei și-a tuturor
Vatră și neam urcînd mereu în glie
Și dintr-un timp heraldic suitor
E harta-nrourată de istorie.

Partidul

A țării carte-i scrisă bărbătește
Cu soarele argintului fluid
În mers cutezător ce-adevărește
Columna gloriosului partid !

Precum lumina-i tuturor dovadă
Petrecerii în secoli de schimbări
Deschidem noi tezaure-plămadă
În centrul tutelarelor schimbări.

Urcuș ne e partidul pentru viață
Cu mari acumulări spre înălțimi
Cînd semele cuprinse-n dimineață
Le apără cu dorul de mulțimi

În veacul faptelor încăpătoare
Ne contopim cu sensurile noi
Trăind fertila patriei lucrare
Alături de-ai partidului eroi.

Pavel Pereș

Dăltuirea în porți

Sub rădăcina veacului
generațiile într-una singură
te așteaptă, aer
șlefuit de piscuri, Cioplitor
pe glie
nașterea ta dăltuită
în porți
clară formă să ducă
apele de stea încrustată
într-o planetă română.

Constantin Menagache

Totul depinde de noi

Totul depinde de noi și ne stă în putere
Să ne purificăm ființa și să mărim comunista avere
Revoluția cere oameni drepți
Comuniștule, totul de la tine s-așteptă

Luptă în postul ce ți s-a dat
Pînă cînd strălucește umanul carat
Căci lumea comunistă nu e a milei cerești
Trebuie prin muncă s-o desăvîrșești

Mai sînt echilibriști în margine de stele
Ce nu iubesc ale comunismului vele
Revoluția este a noastră, a celor ce sînt
Nu s-a văzut revoluție făcută de negustorii de vînt.

Vasile Andronache

Lumină

O strălucitoare fîntînă
Cu apă nepieritoare
Este lumina aceasta,
De August,
Din care sufletul meu
Își adună puterile.

Zorii tineri
Se sprijină pe o rază
Albastră, de vis,
Legată de țară
Și de noi
Prin adînc de ființă.

De patrie

La marginea albastră
A visului,
Tresare un spațiu
Îmbătat de sudoare
Și de miresme de grîu,
Scăldate în rouă.

În această catedrală
A începuturilor,
Mijește soarele
Zilelor noastre,
Într-un dulce senin
Al celor trei culori.

Dumitru Udrea

Sub cer senin

Peste străbuna zare înalte jerbe cresc,
Statornicii de ape albastre la hotare –
Sub cer senin de august eroii împlinesc
Cîmpia îngodită cu-a soarelui splendoare.

Ținut cu ceru-albastru în mîndră-nmugurire,
Înfiorînd înaltul stindardului spre soare,
Și visul ce aevea ne poartă spre împlinire
Cu aripi mari de vultur urcînd între popoare !

Picior de plai senin cu roade-mpodobit,
Crești azi ca o aripă sub care ne zidim,
Cînd chipu-ți de fecioară a-ntinerit
Soarele înalt pe care partid noi îl numim !

Coloane de lumină pe șantier ne-adună,
În forța noastră-i zborul spre vremea de belșug,
Și-un cînt de tinerețe triumfător răsună
Răstălmăcit de vlaga adîncă de sub plug !

Ni-i brațul mai statornic ca pietrele cetății
Cînd strălucirea vremii azi cheamă întreg poporul,
În august, înălțați spre zorii libertății,
Noi înfrățiți pășim în rînd cu viitorul !

Ion C. Ștefan

Cu orizonturi clare

Trăim acum un August cu orizonturi clare
Ni-s sufletele flamuri de limpezi bucurii.
Trăiește demnă țara măreața sărbătoare
Noi imnuri libertății, azi, înălțăm pe glii.

Din steaguri și din steme suride viitorul.
Orașele cu satul de datini se-nfrățesc.
În fapte hărnicia ne înflorește sporul
De vise mari, elanuri și cuget românesc.

Azi, defilăm cu anii de aur ai victoriei
De la tribune Pacea răspunde-n vii scandări.
Noi pagini luminoase adăugăm istoriei
Să strălucim mai tare spre cele patru zări.

Chemare

Prietene din orice colț de lume
Din orice continent sau neam vei fi
Te chem să vii, oricînd cu gînduri bune
În țara mea cu scumpe armonii.

Te voi primi cu piine și cu sare
Și vin din ploșca marii bucurii,
Cum e un obicei la-ntîmpinare
În țara mea cu scumpe armonii.

Apoi ne vom plimba la braț frățește
În numele înaltei omenii,
Să vezi cum astăzi totul înflorește
În țara mea cu scumpe armonii.

Ne vor primi cetățile solare
Cu vastele cupole argintii
Care surid în fiecare zare
Din țara mea cu scumpe armonii.

Miresmele cîmpiilor de grîne
Și satele sub cer de ciocîrlii
Eterne amintiri îți vor rămîne
Din țara mea cu scumpe armonii.

Și-mi vei șopti cînd ne vor da bineți
Carpații-nalți cu piscuri azurii,
Că n-ai văzut niciunde frumusețe
Ca-n plaiurile scumpei Românii.

Constantin Atomii

Desen de Sabin Ștefănuță

Țara

Liniștea. Țara. Izvoarele albe
Palme lipite pe ugere
Se aud bătăi de inimă atît de sătule
De parcă peste sat ar trece o avalanșă
de fragezi coconi adormiți

Vasile Amarghioalei

Viitor

Te-ai îmbrăcat în straie de lumină,
Tu, țara mea cu aur în priviri,
În zi de August bolta e senină
Pe cerul mîndrei tale deveniri.

E-o fericire fiii să-ți trăiască
La sînul tău pe veci ocrotitor,
Muncind uniți mereu să înflorească
O țară de iubire și de dor.

În holdele întinse și bogate
Un soare cald se scaldă fericit,
Pămîntul tău dă roade minunate,
O, țara mea cu chip întinerit.

Se-nalță-n zare noile columne
În țara mea cu ne-nfricați eroi,
Zidirile de astăzi au un nume
Și numele acesta sîntem noi.

Sîntem ai tăi, cu suflete curate,
Cu brațul dîrz și gînd cutezător,
Să-ți creștem în pace și în demnitate,
Sub cer de August falnic viitor.

Viorel Cosma

Sub semnul lui August

Străvechea mea țară,
în haina ta nouă,
cu sceptrul puterii la piept,
ești însuși poporul
pe soartă de-apururi stăpîn.
Pruncii lui August,
în leagăn de luptă născuți
sînt astăzi bărbați
chipeși și harnici,
cu fapte trecute în stemă.

Ai noștri sînt munții,
ai noștri și codrii,
iar apele repezi
curgînd printre flori
pulsează putere-n uzine.
Carpații părinți
veghează-n mărire
iar holdele, toate,
pe vetrele verii
coc piinea românului liber.

La vreme de toamnă,
culesul de roade
prin vii și livezi
de mult nu cunoaște
botnița prinsă de gură.
În evul fierbinte,
clădind pentru noi,
urcăm cincinale
cu gîndul la MÎINE,
mereu inspirați.

Sub semnul lui August,
în anii lumină
țara mea crește,
se-nalță columnă
sub cer de azur.

Dreptul meu la viață

Dreptul meu la viață mi l-au visat străbunii
cu pumni înlănțuiți izbind în poarta vieții
și crezul meu de om, pe vetrele Comunii,
mi l-am călit luptînd în numele dreptății.

Cînd sui pe schele-nalte, cu ochii însoriți,
în mine simt puterea atîtor mii eroi
— în cronici și balade în veci de veci slăviți —
ce-mi spun cu glas de tunet : cu tine sîntem noi !

Clădesc ! și actu-mi sacru se-nscrie-n nemurire
căci eu mă știu stăpînul și-al vieții harnic faur ;
prin voia mea, prin vreme, se-nalță în mărire
a vetrei rodnicie și-al ei destin de aur.

Cu steagurile-n frunte, popor de milioane,
prin fiecare an ce vieții-l dăruiește,
temei îi pune casei și-o-nalță-n vii coloane
în țara libertății, ce-n libertate crește.

Ioan Costea

Țară fără sfîrșit

1

Nu. N-am ajuns !...
veneam în păsări migratoare,
în linii frînte-nvrednicite crug,
în visul îndelung
păstrat de buna în furioare
suite-n pod, pe iarnă timp cernut

2

din văi cu zăngănit de arme,
din cer culeș și răsădit în Voroneț
din urma lanculuí, pămîntului albită tîmplă,
din pumnul virstei,
din August semeț

3

veneam șoptiți sub sticlă, în icoane,
în floarea-soarelui, în vraf de cărți,
în inimă de neam,
în ritmuri de sudoare,
în unde-i mai acasă
decît oriunde-n alte părți

4

împovărate clipe ne-nspumegau suișul,
fîntîni plonjau în aer – solie de demult –
purtam pe ochi pecetea ne-ntinată
a unui zimbru – țării pavăză și scut

pe o vecie se înscăuna poporul
Columnă-n flăcări, Țară fără de sfîrșit
ne dăltuiau în timp și patosul, și munca
se reurnea Pămîntul, frate regăsit

5

străvechi și dovedite
timpuri
ne privegheau din pietre,
din păduri de cruci,
neostoit
veneam
desprinși din vremea unui Ștefan
din spusa :
„nu se trece pe aici !"

Mircea Șoncuteanu

Ziua întîia

Ziua-imn de victorie,
Ziua răscruce,
Ziua glorie.

Ziua-cărămidă,
Ziua lumină,
Ziua coloană toridă.

Ziua-demnitate,
Ziua flacără
mari veacuri va străbate.

Zi a libertății-întîia,
Ziua instaurării soarelui
pe meleagul nemurit, România.

Cristian Petre-Malu

Inscripție

Dimineața flamurilor roșii,
tricoloru-n zări se desfășoară,
ne privesc din alb de os strămoșii,
August e suflet de vioară.

Douăzeci și trei – o zi carmină,
flacără a-nsimburării noastre –
țării-i pune crinii în grădină
un partid, demiurgicul de astre.

Ceaușescu – dragoste supremă
și Luceafăr nins de Timpul – mire
urcă seva primenirii-n stemă,
plămădire-n visuri și-n iubire.

August. Pe aripi de imn fierbinte
trec coloane-n horboță florală
și le-așteaptă piscul înainte,
în lumini de vrere triumfală.

Ion Socol

REPERE

Identitate și comunicare

Un fapt din domeniul evidenței este acela că nici o cultură matură nu poate trăi înafara circuitului universal al valorilor. Mai mult decît atît, anumite perioade istorice sînt caracterizate printr-o mai acută sensibilitate față de propriile creații numai după ce ele s-au impus pe alte meridiane, forțînd inerțiile de mentalitate artistică de acasă, printr-o largă audiență și prestigiu în fața unui alt mod de a vedea lucrurile. Scriitorii din generația pierdută, după cel dintîi război mondial, au constituit mai întîi un fenomen parizian, iar Faulkner părea o ciudățenie periferică în Statele Unite, atunci cînd Malraux scria despre el că introduce Moira în romanul polițist și că este un mare prozator. Granițele culturale sînt de multe ori altele decît cele de ordin geografic, iar comunicarea necesară între culturi este un fenomen ce caracterizează interdependența națiunilor și popoarelor de astăzi. A nu cunoaște ceea ce se face bine în alte părți este o pierdere a ta, iar nu a celuilalt, este un mod de a-ți confisca dreptul de acces la un patrimoniu de umanitate fără de care nu te poți realiza tu însuți. Va trebui să recunoaștem întotdeauna că deschiderea intelectuală nu este un mod de alienare a propriei identități, ci dimpotrivă, un temei pentru cucerirea deplinătății adevărate. Provincialismul și îndepărtarea de marile sensuri ale culturii sînt de fapt cele care amenință creația durabilă.

Cultura română a avut dintotdeauna vocația universalității, profesînd de la începuturile sale în epoca modernă un ideal cu mare deschidere umanistă. Publicațiile lui Heliade înregistrează numele cele mai proeminente din literatura europeană a vremii, fiind „la zi", cum s-ar spune, cu tot ceea ce era de calitate în „ideiologia" estetică a primei jumătăți de secol al XIX-lea. Pînă și provincialul Ioan Barac a scos reviste în care traducerile și comentariile de literatură străină ocupau un loc important. Se poate spune, fără teamă de a greși, că literatura noastră demonstrează valabilitatea termenului de **Weltliteratur** în chiar anii cînd realitatea lui era elaborată de gînditorii de sorginte goetheeană, care îmbrățișaseră conceptul titanului de la Weimar. O asemenea atitudine, pentru a fi cu adevărat definitorie unei mari literaturi, înseamnă însă în primul rînd un grad de maturitate intelectuală și o capacitate de discriminare între valoare și non-valoare, între modă și artă durabilă, pe care numai solida formație intelectuală și încrederea în forțele proprii ale unei mari națiuni o pot avea. Atunci cînd mediul cultural francez dintre cele două războaie revela Americii o generație de prozatori ignorați în țara lor de obîrșie, să nu uităm că Ion Pilat îl traducea pe Saint-John Perse la noi și afirma că autorul lui **Anabasis** este un mare poet, deși critica franceză îl ignora cu desăvîrșire, iar Ion Biberi îl trata pe Kafka în modul în care numai anii de după cel de al doilea război o vor face în Occident. Importante sînt și reticențele, delimitările de poziții estetice. Ele probează caracterul viu al contactului cu alte culturi, lipsa complexelor, iar nu ignoranța obtuză. G. Călinescu avea o adevărată idiosincrazie față de Jean Cocteau, tocmai în anii cînd scriitorul francez cunoștea cea mai mare vogă, și nu se poate spune că criticul nostru a avut dreptate ? Noi însine nu împărtășim opinia lui A. E. Baconsky față de Saint-John Perse și Pierre Jean Jouve, dar cît de nobilă este atitudinea sa de refuz deferent al marii lor valori, mai edificantă și mai benefică decît admirația bleagă a cutărui idiot peste care s-a răsturnat Biblioteca Babel. E.M. Cioran vorbește în chiar capitala franceză de mediocritatea lui Valery, stîrnind firești animozități, dar cît de incitantă este neliniștea lui și îndoiala sub care destramă confortul academic al valorilor constituite ?! Dialogul între culturi înseamnă viață adevărată a minții și a spiritului, sub semnul deschiderii care afirmă propria identitate, făcînd-o stimabilă și demnă de luat în considerare.

Aurel-Dragoș Munteanu

REVISTA STRĂINĂ

● **LA CONGRESUL DE EPIGRAFIE** de la Atena, știința istorică românească a repurtat un frumos succes, prin cele 7 comunicări prezentate și prin alegerea profesorului D.M. Pippidi în conducerea unei secțiuni. Au fost prezentate comunicări care au trecut în evidență toponimia și istoria culturală și spirituală a Daciei și Moesiei inferioare, iar lucrarea cercetătorului Silviu Sanie de la Iași a fost amplu dezbătută în secțiunea sa. Importante au fost mai ales implicațiile referitoare la tradițiile de rit și la cele culturale din Dacia, care atestă o bogată viață socială ce caracterizează pe strămoșii noștri dinainte de ocupația romană.

● **LITERATURA SENZAȚIONALĂ** care domină piața în unele țări a atins de curînd un nivel al absurdului de neimaginat prin cartea **Akaogare**, realizată de Juro Kara, un cunoscut scriitor japonez, pe baza scrisorilor lui Issei Sagawa, faimosul „canibal", asasinul de la Paris al unei studente olandeze. Intrînd în corespondență cu Sagawa, Juro Kara a compus o carte de colaj, cu comentariile sale ample, punînd pe piață un document al monstruosului din societatea de consum, obținînd în cele din urmă, pînă și faimosul premiu **Akataga**. Criticii au reacționat cu promptitudine, incriminînd exploatarea acestui subiect senzațional în scopuri comerciale. Culmea înspăimîntătorului, la ora actuală se intenționează și realizarea unui film după cartea lui Juro Kara.

● **O INTERESANTĂ** lucrare publică gînditorul american Robert Nozick, **Explicații filozofice**, dezbătută pe larg în recenzii ample, datorită faptului că abordează unele din cele mai importante probleme existențiale, dintr-un punct de vedere ce reunește determinările pozitive ale acțiunilor umane și în același timp pe acelea ale libertății și ale opțiunilor existențiale. Citățm din cronica lui Michael Levin : „Adevărul este că filozofia nu a abandonat niciodată marile dileme ale gîndirii umane. Mai curînd filozofii au învățat cu prețul eșecului că ele pot fi descifrate numai printr-o abordare rigoroasă a unor numeroase probleme înguste și tehnice. Să luăm drept exemplu dilema voinței libere. Pentru generații de nespecialiști, această temă a fost tratată într-o manieră pasionantă în cartea lui Tolstoi, Război și pace, în care autorul meditează asupra campaniei lui Napoleon în Rusia. A pierdut oare Napoleon războiul datorită nechibzuințelor sale sau, așa cum argumentează amplu Tolstoi, rezultatul era peste puterile de influență ale voinței umane ? Din nefericire, vivacitatea panoramică a narațiunii estompează și obscurizează răspunsul la această întrebare ridicată de autor".

● **O CARTE DE SOCIOLOGIE** care o provocat senzație este lucrarea lui Kent Auletta, **Clasa de jos**, căreia James Q Wilson îi consacră o foarte favorabilă recenzie. Citățm : „Ar trebui ca această carte excelentă să spulbere pentru totdeauna mitul (promovat deopotrivă de către stîngiști și adepții libertății neîngrădite) conform căruia sărăcia „claselor inferioare" din America — delicvenți tineri care au părăsit prematur școala, mame ce trăiesc și-și întrețin copiii din ajutor social, toxicomani, foști deținuți — este pur și simplu rezultatul faptului că acești oameni au prea puțini bani și prea puține posibilități de a găsi locuri de muncă".

Bulgăr de mărgăritar

Vara intră sub adumbriri de chihlimbaruri și de cocori împodobind răscolitoarele căi ale migrației. S-au copt toate ierburile cîmpiei, busuioaca și tămîioasa podgoriei, mirosmele livezilor de meri cufundă lumea în plutiri împerecheate din respirări de toamnă și blînde aduceri aminte din praguri de iunie. Cîmpiile și munții noștri, căptușiți cu mătasea amurgului vegetal, mătase ca un fel de cringuri de torțe ce nu se sting decît sub prăbușirea zăpezilor, plutesc în aerul de mulțumire calmă și statornică din preajma marilor sărbători. Sau poate că sufletul și bulgării de mărgăritar ai inimii imprimă clipelor din aceste zile echilibru și extaz. 23 August este o sărbătoare epică. Rădăcinile neamului românesc se tălmăcesc în vers dur, iar zilele lui de glorie sînt trepte de opal într-un țipăt istoric. 23 August, gîndit la dimineața firului de iarbă, la amiaza spicului de grîu, la înserarea din struguri și la izbucnirea lunii într-o rariște de brazi, se închipuie în ființa noastră ca o înlănțuire de datini în cadență tumultuoasă – voievozi și pămînturi fără seamăn amplificînd o țară în țipar de piine coaptă pe foi de hrean – dorul ca o pasăre stranie și invizibilă, singura în zbor fără oprire, nemărginit, ardent în ecouri, lîngă care se adaugă, în armonia darurilor, elegia frunților de geniu aplecate asupra Dunării și asupra Carpaților înnobilați cu brazi, cu oi, cu balada Mioriței, cu securi fulgerînd timpul, cu neatîrnarea ca formă a destinului. Aflîndu-ne mereu acasă, noi n-am fost niciodată o ipoteză, și numai certitudine – a fi, a munci, a trăi, a cînta, a muri, a renaște. Privită din acest punct de vedere, ziua de 23 August, mai înainte de a se constitui în simbol e o sugestie fastuoasă în implicații. E poarta cea mai de seamă prin care ni se vede țara, adică partea noastră de pămînt, de intuiții profunde și rațiune, și pe care ne place, și ne-am obișnuit, s-o numim, pentru totdeauna, libertate cucerită prin luptă.

Fănuș Neagu

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef :
Nicolae Dan Frumoșelată,
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 00
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 16 95
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC CASA SCÎNTEII